

BREZİLYA PAZARA GİRİŞ REHBERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Sao Paulo Ticaret Ataşeliği**

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	5
1.1 Coğrafi Konum	5
1.2 Siyasi ve İdari Yapı	5
1.3 Nüfus ve İstihdam.....	5
1.4 Doğal Kaynaklar ve Çevre	5
2. MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER	6
2.1 Ülkenin Genel Ekonomik Görünümü	6
2.2 2023 Yılı Temel Ekonomik Göstergeleri.....	7
2.3 Sektörel Gelişmeler	8
3. BREZİLYA PAZARININ GENEL ÖZELLİKLERİ	9
3.1 Dağıtım Kanalları	9
3.2 Fikri Sınai Mülkiyet Hakları	9
3.3 Tüketici Eğilimleri	9
3.4 Perakende Ticaret.....	10
3.5 Kamu İhaleleri.....	10
4. BREZİLYA DIŞ TİCARETİ	11
4.1 Genel Dış Ticaret Görünümü	11
4.1.1 İhracat.....	11
4.1.2 İthalat	11
4.2 Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA)	11
4.2.1 Yürürlükteki Serbest Ticaret Anlaşmaları	11
4.2.2 İmzalanan Ancak Henüz Yürürlüğe Girmemiş Olan Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	12
5. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	12
5.1 Dış Ticaret Mevzuatı (İhracat-ithalat Rejimi).....	12
5.1.1 İhracat Rejimi.....	12
5.1.2 İthalat Rejimi	14
5.1.4 Gümrük Giriş Beyannamesi, Gümrük Değeri ve Gümrük Vergileri	16
5.1.5 İç Vergiler ve Oranları	17
5.1.6 Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar	18
5.1.7 Test Etme, Muayene ve Belgelendirme.....	19
5.1.8 İthalat Lisansları ve İthalatı Kontrole Tabi Ürünler.....	21
5.1.9 Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme.....	21
5.1.10 Geçici İthalat.....	21
5.1.11 Devlet Alımları	22
5.2 Teknik Engeller	23

5.3	Diğer Hususlar	27
5.4	E-Ticaret.....	28
5.4.1	E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler.....	28
5.4.2	Yurtiçi E-Ticaret (B2C).....	29
5.4.3	Sınır Ötesi E-Ticaret	29
5.4.4	Ödeme Yöntemleri	29
5.4.5	Mobil E-Ticaret	30
5.4.6	E-Ticarete Yönelik Beklenti ve Öngörüler.....	30
6.	BREZİLYA ÖNEMLİ SEKTÖRLER	30
6.1	Tarım ve Hayvancılık.....	30
6.2	İmalat Sanayi	32
6.3	Doğal Kaynaklar ve Madencilik.....	33
6.4	Enerji ve Gaz	34
6.5	İnşaat Sanayi.....	36
6.6	Perakende Ticaret.....	37
6.7	Hizmetler	37
6.8	Bilişim	38
7.	DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	38
7.1	Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü	38
7.2	Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı.....	41
7.3	Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar	41
7.3.1	Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri	42
7.3.2	Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar	42
7.3.3	Şirket Kuruluşunda Ayrımcılık.....	42
7.3.4	Vergi Hukukunda Ayrımcılık	42
7.3.5	Yabancıların Serbest Dolaşımı	43
7.4	Yatırım Teşvik Mevzuatı	44
7.5	Serbest Bölgeler.....	45
7.6	Ülkedeki Türk Yatırımları: Sektörler ve Karşılaşılan Sorunlar	45
7.6.1	Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar	46
7.7	Yatırımcılar için Yararlı Bilgiler.....	47
8.	TÜRKİYE İLE TİCARET	47
8.1	Genel Durum	47
8.2	Türkiye ile Dış Ticareti	47
8.2.1	Yürürlükte Olan Anlaşma ve Protokoller	47
8.2.2	Türkiye'nin Brezilya'ya İhracatında Başlıca Ürünler	48

8.2.3	Türkiye'nin Brezilya'dan İthal Ettiği Başlıca Ürünler.....	49
8.3	İHRACATTA POTANSİYEL ARZ EDEN SEKTÖR VE ÜRÜNLER	50
9.	PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR	54
9.1	İş Kültürü	54
9.2	Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler	55
9.3	Para Kullanımı.....	55
9.4	Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri	56
9.5	Yerel Saat.....	57
9.6	Pasaport ve Vize İşlemleri	57
10.	ŞİRKET KURULUMU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	57
10.1	Şirket Türleri	57
10.2	Şirket Kurma Prosedürü	58
10.3	Vergi Uygulamaları	60
10.4	Bankacılık Mevzuatı.....	61
10.5	Sosyal Güvenlik Uygulamaları	62
10.6	Vizeler (Çalışma, Oturma İzinleri, Geçici Çalışma Vizesi, Başvuru Mercii vb Bilgiler)	62
11.	ÖNEMLİ ADRESLER VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	63
11.1	Sanayi ve Ticaret Odaları	63
11.2	İthalat ve İhracat ile İlgili Kurum ve Kuruluşlar.....	64
11.3	Büyükelçilik, Başkonsolosluk ve Müşavirlik İletişim Bilgileri	65
11.4	İş Dernekleri.....	65
11.5	Ulaşılabilecek Hukuki ve Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler.....	65
11.6	Türkçe Hizmet Veren Hukuk Büroları	69
11.7	Türkçe Hizmet Veren Muhasebe Büroları	69
11.8	Türkçe Hizmet Veren Danışmanlık ve B2B Firması.....	69

1. GENEL BİLGİLER

1.1 Coğrafi Konum

Brezilya Federal Cumhuriyeti, Güney Amerika'nın en büyük ve en kalabalık ülkesidir. Latin Amerika'nın %47,7'sini kaplayan Brezilya, Ekvador ve Şili haricinde Güney Amerika ülkelerinin hepsi ile sınır komşusudur. Komşuları ile 12.000 km'lik sınıra sahip olan Brezilya güneybatıda Arjantin ve Paraguay, batıda Bolivya ve Peru, kuzeybatıda Kolombiya ve kuzeyde ise Venezuela, Guyana, Surinam ve Fransız Guyanası'nın komşusudur.

1.2 Siyasi ve İdari Yapı

Anayasaya göre, Brezilya federal bir cumhuriyettir ve federal, eyalet, belediye yönetimi ve özerk federal bölge olmak üzere dört siyasi birim temelinde oluşturulmuştur. Brezilya devlet yapısı yasama, yürütme ve yargı olmak üzere 3 organa ayrılmıştır. Bu birimlerin faaliyetleri birbirinden bağımsız olarak gerçekleşir ve eş zamanlı olarak kontrol edilir ve buna göre dengelenir. Yürütme ve yasama organları dört siyasi birimin tamamında örgütlenirken, yargı organı yalnızca federal bölge ve eyalet düzeylerinde örgütlenmiştir.

Yürütme organı ile ilgili olarak, devlet başkanı 4 yıllık bir görev süresi ile Brezilya Devlet Başkanı olup en fazla 2 dönem görev yapmasına izin verilir. Bu ülkenin şu anki görevdeki devlet başkanı, 2022'de seçilen Luiz Inácio Lula da Silva'dır.

Yasama organı ile ilgili olarak, Brezilya Ulusal Kongresi, Federal Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşan çift meclisli bir yapıya sahiptir. Brezilya Federal Senatosu 81 sandalyeden oluşur, her biri 26 eyalete ve federal bölgeye eşit olarak dağıtılmış 3 sandalyeden oluşur ve 8 yıllık bir görev süresine sahiptir. Temsilciler Meclisi, dört yıllığına seçilen ve eyaletlere orantılı olarak dağıtılan toplam 513 sandalyeye sahiptir.

1.3 Nüfus ve İstihdam

Dünyanın en kalabalık yedinci ülkesi olan Brezilya'nın 2024 yılı itibarıyla nüfusu yaklaşık olarak 212,6 milyondur. Nüfusu 1 milyonun üzerinde on üç şehri olan Brezilya'nın en büyük şehirleri São Paulo (11,9 milyon), Rio de Janeiro (6,7 milyon) ve başkent Brezilya (3,0 milyon)'dır¹.

2023 yılı itibarıyla ülkedeki çalışan sayısı 100,7 milyon olup, işsizlik oranı %7,4'tür.²

1.4 Doğal Kaynaklar ve Çevre

Brezilya; Rusya, Kanada, ABD ve Çin'in hemen arkasında, bölgelere göre dünyanın beşinci büyük ülkesidir. Brezilya ayrıca Atlantik Okyanusu'na kıyısı olan 7367 km uzunluğunda bir sahil şeridine sahiptir.

¹ <https://agenciadenoticias.ibge.gov.br/agencia-noticias/2012-agencia-de-noticias/noticias/41111-populacao-estimada-do-pais-chega-a-212-6-milhoes-de-habitantes-em-2024>

² <https://agenciagov.ebc.com.br/noticias/202406/em-2023-brasil-bate-recorde-de-pessoas-com-trabalho-e-com-carteira-assinada#:~:text=No%20Brasil%2C%20a%20popula%C3%A7%C3%A3o%20ocupada,milh%C3%B5es%20de%20pessoas%20em%202023.>

Topografya açısından Brezilya, dünyadaki en fazla nehir sistemine sahip ülkelerden biridir. Ülkenin toplam 8 büyük havzası vardır, nehirlerin suları bu havzalardan geçerek Atlantik Okyanusu'na akar. Amazon Nehri, su hacmine göre dünyanın en büyük nehri ve dünyanın en uzun ikinci nehridir.

Brezilya, dünyadaki en yüksek biyolojik çeşitliliğe sahip ülkedir. Bitkiler açısından, Brezilya'da 55.000'den fazla tür keşfedilmiş olup, dünyada ilk sırada yer almaktadır ve bunların %30'u Brezilya'ya özgüdür. Bununla birlikte, son yıllarda, ekonomik gelişme ve aşırı nüfus artışı Brezilya'nın doğal çevresini tehdit etmektedir. Hem yasal hem de yasadışı gerçekleşen kereste ve ekilebilir araziler için ormansızlaşma, ülkenin ormanlarının büyük bir bölümünü tahrip etmekte ve çevresel felaketlere neden olmaktadır.

Brezilya madencilik sanayisinin temelleri sömürgecilik dönemine dayanmakta olup söz konusu dönemdeki değerli metal arayışı sonucunda ilk olarak Minas Gerais Eyaleti'nde altın madenciliği ortaya çıkmıştır.

Tarih boyunca, bölge işgalinin artmasıyla jeolojik, metalik maden yatakları ve manganez gibi maddeler keşfedilmeye; demir daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür keşifler, Brezilya sanayileşme sürecinin geliştirilmesinde etkili olmuştur.

Halihazırda, 2021 yılı itibarıyla Ulusal Madencilik Ajansı'na kayıtlı aktif araştırma ve madencilik lisansı bulunan 37 metalik madde üreticisi bulunmaktadır. Metalik sınıftaki maddelerin toplam değeri, ülkenin mineral üretiminin %89'unu oluşturmuştur. Söz konusu mineral kaynaklarının %99'unu alüminyum, bakır, krom, kalay, demir, manganez, niyobyum, nikel, altın, vanadyum ve çinko oluşturmaktadır³.

2. MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

2.1 Ülkenin Genel Ekonomik Görünümü

Brezilya'nın 109 milyon (2023) kişiden oluşan geniş ve hızlı büyüyen bir orta sınıfı bulunmaktadır. Ayrıca geçtiğimiz 10 yılda ülkede 40 milyon kişi aşırı yoksul sınıflandırmasından çıkmıştır. Satın alma gücünün artması, petrol ve doğal gaz gibi sektörlerdeki yatırım fırsatlarının çoğalması, elektrik enerjisi üretimi ve iletimi ile emlak ve tarım sektöründeki fırsatlar, Brezilya'yı yatırım için cazip bir seçenek haline getirmektedir.

Ülkenin temel rekabet avantajlarından bazıları,

- Lider bölgesel ekonomi,
- Sağlam yatırım çerçevesi,
- Büyük iç pazar,
- Küresel oyuncu,
- Yenilikçi ortam,
- Büyük altyapı projeleri,
- Enerji ve tarımsal güç merkezi,
- Latin Amerika'ya giriş,
- Latin Amerika'nın en büyük ve çeşitlendirilmiş bilim, teknoloji ve inovasyon

sistemine sahip olması,

³ <https://www.gov.br/anm/pt-br/assuntos/economia-mineral/publicacoes/anuario-mineral/anuario-mineral-brasileiro/PreviaAMB2022.pdf>

- Uçak yapım sektöründe rekabetçilik,
- Derin su ve off-shore petrol sahalarındaki petrol arama faaliyetlerinde rekabetçilik şeklinde sayılabilmektedir.

Geçmiş yıllardaki enflasyon, ülkedeki para politikasının etkisini ve ekonominin yavaşlamasını yansıtmaktadır. Ayrıca, gıda fiyatları, düşük enflasyon oranına katkıda bulunmaktadır. 2021 yılında enflasyon oranı %10,06 olarak gerçekleşmiş, 2022 ve 2023 yıllarında ise sırasıyla %5,79 ve %4,62'e düşmüştür.

Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü (IBGE) verilerine göre 2023 yılında Brezilya ekonomisi %2,9 büyümesine rağmen 2022 yılına göre %3,3 oranında küçülmüştür. 2024 yılı için ise Brezilya ekonomisinin %1,7, 2025 yılında ise %2,1 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. Risk derecelendirme kuruluşu Fitch'e göre 2023 yılına kıyasla 2024 yılında beklenen yavaşlamanın başlıca nedeni geçen yıla göre daha az olması beklenen tarımsal hasat olacaktır. Ayrıca, 2023 yılında kaydedilen büyümenin ardından 2021-2023 döneminde izlenen agresif sıkı para politikasının gecikmeli etkisinin ortaya çıkması beklenilmektedir.

Brezilya'da kişi başı gelir 2023 yılında U\$ 10.059 olmuştur. Böylece, 2023 yılında kişi başı gelir 2022 yılı aynı dönemine göre %12,5 oranında artış göstermiştir.

2023 yılında işsizlik oranı %7,4 olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yıla göre işgücüne katılım oranında görülen artışın da etkisiyle %6,3 oranında düşüş görülmüştür.

2023 yılına ilişkin büyümenin esasen hanehalkı tüketimi, özel yatırımlar ile kamu altyapı yatırımları ve ihracat kaynaklı olduğu belirtilmektedir.

2.2 2023 Yılı Temel Ekonomik Göstergeleri

GSYİH (Cari Fiyatlar -Milyar \$)	2.176
Kişi Başına Düşen GSYİH (\$)	10.059
GSYİH Büyüme Hızı	%2,9
Enflasyon Oranı	%4,62
Para Birimi & Döviz Kuru	Brezilya Reali (BRL) 1 ABD Doları=4,99 Brezilya Reali (yıl ortalaması)
Toplam Uluslararası Rezervler (milyar \$)	355
İhracat (Milyar \$)	339,7
İthalat (Milyar \$)	240,8
Ülkeye Giren Yatırım Tutarı (Milyar \$)	62
İşsizlik Oranı	%7,4
İş Yapma Kolaylığı Sıralaması	124. sırada (190 ülke arasında)
GSYİH'nin Sektörel Dağılımı	%67,4 ile hizmet sektörü %25,5 ile sanayi sektörü %7,1 ile tarım sektörü
İhracatında İlk On Ürün	1) Soya fasulyesi (%16) 2) Petrol yağları (%13) 3) Demir cevherleri (%8) 4) Mısır (%4)

	5) Şeker kamışı şekeri (%4) 6) Soya fasulyesi yağı (%3) 7) Ham petrol (%3) 8) Donmuş, kemiksiz et (%3) 9) Kahve (%2) 10) Odun Hamuru (%2)
İthalatında İlk On Ürün	1) Ham petrol (%5) 2) Petrol yağları (%4) 3) Hafif yağlar (%2) 4) Gübre için potasyum klorür (%2) 5) Fotovoltaik hücreler (%2) 6) Bitümenli taşkömürü (%2) 7) Turbojetler ve aksamaları (%1) 8) İlaçlar (%1) 9) Turbojetler (%1) 10) Elektronik entegre devreler (%1)
İhracatında Başlıca Ülkeler	ÇHC (%30,7), ABD (%10,9), Arjantin (%4,9), Hollanda (%3,6) ve Meksika (%2,5)
İthalatında Başlıca Ülkeler	ÇHC (%22,1), ABD (%15,8), Almanya (%5,5), Arjantin (%5,0) ve Rusya (%4,2)
Başlıca Sanayi Dalları	Tekstil, ayakkabı, kimyasallar, çimento, demir cevheri, çelik ürünleri, motorlu araçlar ve parçaları ve uçak
Başlıca Tarımsal Üretim	Kahve, soya fasulyesi, pirinç, mısır, şeker kamışı, kakao, narenciye, büyükbaş hayvancılık
Madenler ve yeraltı kaynakları	Petrol, alüminyum, bakır, krom, kalay, demir, manganez, niyobyum, nikel, altın, vanadyum ve çinko

Kaynaklar:

<https://www.bcb.gov.br/estatisticas/estatisticasetorexterno/>

<https://www.ibge.gov.br/>

2.3 Sektörel Gelişmeler

2023 yılında Brezilya GSYİH'sine katkıda bulunan ana sektörler arasında yer alan tarım sektörü, anılan yılda %15,1 oranında büyüme kaydetmiştir. Böylece tarım sektörünün Brezilya GSYİH'sindeki payı 2023 yılı itibarıyla %7,1 oranında gerçekleşmiştir. Anılan sektörde gözlenen performans artışı sonucunda 2023 yılında toplam istihdamın %26,8'si tarım sektöründe kaydedilmiştir.

Brezilya GSYİH'sine katkıda bulunan diğer bir ana sektör olan sanayi sektörünün 2023 yılında toplam GSYİH'deki payı %25,5 olarak gerçekleşmiş olup; sektör, toplam nüfusun yaklaşık %20'sini istihdam etmektedir⁴. 2023 yılında anılan sektör %1,6 oranında büyüme kaydetmiştir. Madencilik sektörü ise 2023 yılında %8,7 oranında büyümüştür.⁵

⁴ <https://www.portaldaindustria.com.br/estatisticas/importancia-da-industria/#:~:text=Em%202023%2C%20a%20ind%C3%BAstria%20respondeu,da%20arrecada%C3%A7%C3%A3o%20de%20tributos%20federais>

⁵ <https://economia.uol.com.br/noticias/redacao/2024/03/01/pib-brasil-expectativas-2024.htm>

Hizmet sektörü ise 2023 yılında %2,4 oranında büyüme göstermiştir. Pandemi nedeniyle gözlenen talep artışı nedeniyle sektörün performansının nispeten güçlü olduğu 2021 (%4,8) ve 2022 (%4,3) yıllarına göre 2023 yılında daha düşük oranda bir büyüme kaydedilmiştir.

3. BREZİLYA PAZARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1 Dağıtım Kanalları

Doğrudan dağıtım en çok tercih edilen dağıtım kanalıdır. 2023 yılında ürün ve hizmetlerin doğrudan satış yöntemiyle satışından 47 milyar BRL (7,9 milyar ABD Doları) ciro elde edilmiştir. Dünya Doğrudan Satış Dernekleri Federasyonu (WFDSA) verilerine göre Brezilya, 2022'de dünya çapında doğrudan dağıtımda dünya çapında 7. sırada yer almıştır. Doğrudan satış kategorisinde %42,7 ile kozmetik ve kişisel bakım ürünleri ilk sırada yer almaktadır. En çok ürün satışının yapıldığı dağıtım kanalları ise %79,9 ile whatsapp, %71,3 ile sosyal medya ve %46,4 ile şahsen yapılan satışlardır. Doğrudan dağıtımın ardından en çok tercih edilen dağıtım kanalları arasında perakende ve toptancılık gelmektedir.⁶

3.2 Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

Brezilya'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, Şubat 1998 tarih ve 9.610 sayılı kanunla düzenlenmekte olup, korunmasından sorumlu yetkili organ, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sınai Mülkiyet Enstitüsü'dür (Instituto Nacional da Propriedade Industrial - INPI).

Brezilya ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü (WIPO) üyesi olup Fikri Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ni de imzalamıştır.

3.3 Tüketici Eğilimleri

Özellikle koronavirüs pandemisi sırasında güçlü ilerleme kaydeden online satışlar, Brezilyalı tüketiciler arasında giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Brezilya, 2022 yılında 83,8 milyon, 2023 yılında ise 87,8 milyondan fazla sanal tüketici kaydetmiştir. 2023 yılında, ülkedeki e-ticaret hacmi, 2022'nin aynı dönemine göre %13,9 oranında artış göstererek 185,7 milyar Brezilya reali (yaklaşık 37 milyar ABD Doları) olmuştur.

Brezilyalı tüketiciler, bilgisayar yerine akıllı telefonlardan alışveriş yapmayı tercih etmektedirler. Yapılan araştırmalar, Brezilyalı tüketicinin hem fiziksel mağazada hem de online ortamda kişiye özel, hızlı ve tutarlı bir hizmet tercih ettiğini göstermektedir. Tüketimde etkili diğer bir faktör ise Brezilyalı tüketicilerin kendilerini özel hissetmeyi sevmesi; hediyeler, indirimler ve ücretsiz numuneler gibi avantajlar sunulmasını beklemesidir. Koronavirüs pandemisi döneminde tüketicilere sunulan ve tüketici davranışlarında en fazla etkili olduğu belirlenen avantajlar; promosyonlar, indirim kuponları, ücretsiz kargo ve hediyeler olmuştur. Brezilyalı tüketiciler tarafından 2023 yılında satın alınan ürünler arasında ev aletleri (%19,67), telefon (%13,46), ev ve dekorasyon (%11,64), bilişim (%11,41) ve moda ve aksesuar (%10,24) ürünleri yer almaktadır.⁷

⁶ <https://www.abevd.org.br/dados-e-informacoes/>

⁷ <https://edrone.me/pt/blog/dados-ecommerce-brasil/> ; <https://dados.abcomm.org/>

3.4 Perakende Ticaret

Brezilya'da perakende ticaret, ülke ekonomisinde temel bir rol oynamaktadır. Üreticileri ve tüketicileri buluşturmaktan, tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için çok çeşitli ürün ve hizmetler sunmaktan sorumludur. Ayrıca, Çalışma Bakanlığı verilerine göre 2023 yılında anılan sektör bünyesinde kayıtlı 9,9 milyon çalışan bulunmaktadır. 2023 yılında sektör yaklaşık BRL 5,7 trilyon (1,1 trilyon ABD Doları) tutarında satış gerçekleştirmiştir.

Brezilya perakende ticaretinin temel özelliklerinden biri, hem şirketlerin büyüklüğü açısından hem de sunulan ürünler açısından çeşitlilik arz etmesidir. Sektör, ülkenin her köşesine yayılmış küçük kuruluşlardan büyük zincirlere kadar çok çeşitli şirketleri bünyesinde barındırmaktadır. Böylece sektör, tüketicilerin çok çeşitli seçenekler arasından seçim yapmaları ile tercih ve bütçelerine uygun ürünleri bulmalarına olanak tanıyan etkileyici bir çeşitliliğe sahiptir.

IBGE verilerine göre perakende ticareti 2023 yılında BRL 900 milyar tutardan (180 milyar ABD Doları) fazla gelir elde etmiştir. Anılan veri, 2023 GSYİH'nın %9,2'sine tekabül etmektedir.

Son yıllarda e-ticarete görülen yükseliş, Brezilya perakendesine yeni fırsatlar getirmiştir. Çevrimiçi satışlar, artan bağlantı ağı, akıllı telefonların yaygınlaşması ve evden çıkılmasına gerek olmadan giderek daha güvenli şekilde yapılan alışverişlerin getirdiği rahatlık sayesinde önemli ölçüde artmıştır.⁸

3.5 Kamu İhaleleri

Yabancı şirketler Brezilya'da,

- Ulusal ihalelere, Brezilya'da ofis, şube ya da şirket açma koşuluyla,

- Uluslararası ihalelere ise Brezilya'da kurulu ofis, şube, şirket olmadan Brezilya'da yerleşik bir yasal temsilci ile katılabilmektedirler. 11 Mayıs 2020 tarihi öncesinde ihalelere katılım için firmaların Brezilya'da yerleşik temsilcisi olması gerekmektedir. Birlikte Ekonomi Bakanlığı'nca Şubat 2020'de çıkarılan ve 11 Mayıs 2020'de yürürlüğe giren bir kararla halihazırda yabancı firmaların ihalelere Brezilya'da yerleşik bir temsilcisi olmadan da katılabilmektedir. Ancak ihale imza aşamasında ve faaliyete başlamadan önce Brezilya'da yerleşik bir temsilci atamaları gerekmektedir.

Brezilya Hükümeti tarafından yabancı şirketlerin ulusal ve uluslararası ihalelere katılım koşulları aşağıdaki raporlarda yer almaktadır:

- <https://www.gov.br/compras/pt-br/centrais-de-conteudo/cadernos-de-logistica/midia/empresas-estrangeiras-em-licitacoes-publicas.pdf>
- <https://www.gov.br/compras/pt-br/aceso-a-informacao/manuais/manual-fase-externa/manual-sicaf/sicaf-operational-manual.pdf>

⁸ <https://monitormercantil.com.br/a-importancia-do-comercio-varejista-no-brasil/>

4. BREZİLYA DIŞ TİCARETİ

4.1 Genel Dış Ticaret Görünümü

Brezilya, Arjantin, Uruguay ve Paraguay ile birlikte Güney Ortak Pazarı'nın (MERCOSUR) üyeleri arasında bulunmakta olup, MERCOSUR, Brezilya'nın dış ticaret politikalarını Őekillendirmede önemli rol oynamaktadır.

MERCOSUR, 1991 yılında Asuncion Antlaşması çerçevesinde kurulmuş, üyeler arasında ticaretin serbestleştirilmesine yönelik bir dizi kademeli ve otomatik tarife indirimlerini içeren bir program yürürlüğe koyulmuştur.

Brezilya, Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üye olup; DTÖ mekanizmalarını en etkin ve aktif kullanan ülkelerden biridir. Gümrük tarife yapısı Armonize Sistem'dir (HS-Harmonized Commodity Coding-Description System).

4.1.1 İhracat

2023 yılında 339,7 milyar USD ihracat gerçekleştiren Brezilya'nın başlıca ihraç kalemleri arasında soya fasulyesi, petrol yağları, demir cevherleri, ham petrol, mısır, donmuş kemiksiz et, soya fasulyesi yağı, Şeker kamışı Şekeri, kahve ve odun hamuru yer almaktadır. İhracatında başlıca ülkeler sırasıyla Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Hollanda ve Meksika'dır.

4.1.2 İthalat

2023 yılında 240,8 milyar USD ithalat gerçekleştiren Brezilya'nın başlıca ithalat kalemleri arasında ham petrol, petrol yağları, gübre için potasyum klorür, hafif yağlar, bitümenli taşkömürü, fotovoltaiik hücreler, ilaçlar, elektronik entegre devreler, turbojetler ve aksamaları yer almaktadır. İthalatında başlıca ülkeler ise sırasıyla Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Arjantin ve Rusya'dır.

4.2 Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA)

4.2.1 Yürürlükteki Serbest Ticaret Anlaşmaları

Serbest Ticaret Anlaşmaları		
Anlaşma/Taraf(lar)	İmzalanma Tarihi	Yürürlüğe giriş tarihi
MERCOSUR - Arjantin, Paraguay ve Uruguay (ACE 18)	29 Kasım 1991	27 Mayıs 1992
MERCOSUR - Kolombiya (ACE 72)	21 Temmuz 2017	2017
MERCOSUR - Mısır	02 Ağustos 2010	01 Eylül 2017
MERCOSUR - İsrail	18 Aralık 2007	2010
MERCOSUR - Peru (ACE 58)	30 Kasım 2005	2006
MERCOSUR - Bolivya (AAP.CE 36)	17 Aralık 1996	28 Şubat 1997
MERCOSUR - Şili (AAP.CE 35)	25 Haziran 1996	01 Ekim 1996
MERCOSUR - Küba (ACE 62)	21 Temmuz 2006	02 Temmuz 2007

Tercihli Ticaret Anlaşmaları		
Anlaşma/Taraf(lar)	İmzalanma Tarihi	Yürürlüğe giriş tarihi
MERCOSUR - Güney Afrika Gümrük Birliği (SACU)	15 Aralık 2008	01 Nisan 2016
Surinam (AAP 41)	21 Nisan 2005	26 Temmuz 2006
Kolombiya - Ekvator - Venezuela - MERCOSUR (ACE 59)	18 Ekim 2004	2005
MERCOSUR - Hindistan	25 Ocak 2004	01 Haziran 2009
MERCOSUR - Meksika (ACE 55) - otomotiv sektörü anlaşması	27 Eylül 2002	2003
Meksika (ACE 53)	03 Temmuz 2002	02 Mayıs 2003
Guyana (ACE 38)	27 Haziran 2001	31 Mayıs 2004
Arjantin (ACE 14)	20 Aralık 1990	20 Aralık 1990
Uruguay (ACE 02)	20 Aralık 1982	16 Ekim 1985
Uruguay (ACE 02, Protokol no:83)- Serbest Bölgeler	20 Haziran 2022	09 Ekim 2022
Paraguay (ACE 74) - Otomotiv	11 Şubat 2020	28 Eylül 2020
Guyana-Sao Cristovao e Nevis (AAP 38)	27 Haziran 2001	31 Mayıs 2004
Venezuela (ACE 69)	26 Aralık 2012	06 Ekim 2014

4.2.2 İmzalanan Ancak Henüz Yürürlüğe Girmemiş Olan Serbest Ticaret Anlaşmaları

- Mercosur-Filistin STA'sı (20 Aralık 2011)
- Mercosur-AB STA'sı (28 Haziran 2019)
- Mercosur-EFTA STA'sı (23 Ağustos 2019)
- Mercosur-Singapur STA'sı (7 Aralık 2023)

5. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

5.1 Dış Ticaret Mevzuatı (İhracat-ithalat Rejimi)

5.1.1 İhracat Rejimi

Brezilya'da ihracatı teşvik politikaları özellikle 1970'li yıllarda etkinlik kazanmaya başlamıştır. Devlet, ihraç ürünleri listesini çeşitlendirmek amacıyla vergi ve kredi avantajları sağlayarak sanayi ürünleri ile katma değeri yüksek malların ihracatını teşvik etmeye çalışmış, ancak 1980'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve bunun sonucu kaynaklardaki azalmayla beraber, bu uygulamalardan vazgeçilmiştir.

Bununla beraber, Brezilya hükümeti ihracata yönelik üretimi teşvik etmek amacıyla çeşitli vergi ve tarife teşvikleri sunmaktadır. İhracata yönelik mal üretiminde kullanılacak ekipman ve malzemenin ithalatında vergi muafiyetleri söz konusudur. Ayrıca, mamul madde ihracatı ile ilgili mal ve hizmetlere ve sanayi mallarına katma değer vergisi muafiyeti sağlanmakta, ihracat için yapılan işlemlerde vergi muafiyeti uygulanmaktadır.

Bunun yanı sıra, ihracat mallarının üretimi için Brezilya'ya yeni yatırım, teknolojik yenilik ve istihdam sağlayacak firmaları hedefleyen İhracat İşleme Bölgeleri (EPZ) bulunmaktadır. Endüstriyel serbest ticaret bölgeleri olan bu bölgelerdeki şirketlere birtakım vergi muafiyetleri sağlanmaktadır (Örneğin, üretimde kullanılan mal ve hizmetlerin satın alınmasında sosyal entegrasyon programı fonu (PIS), sosyal güvenlik finansmanına katkı fonu (COFINS), sanayileşmiş ürün vergisi (IPI) alınmamaktadır.) Söz konusu firmalardan ise üretimlerinin en az %80'ini ihracat etmeleri beklenmektedir. Bahse konu EPZ'ler 14 eyalette yer almaktadır.

Öte yandan, dış ticaretin canlandırılması için 1991'de ihracatın finansmanının sağlanmasına yönelik PROEX adlı bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program dahilinde getirilen uygulamalarla, ihracatın finansmanı için kullanılan hükümet fonları piyasa oranlarından değil, daha düşük oranlarla faizlendirilmiştir. Ayrıca, Merkez Bankası ile ilgili işlemler basitleştirilerek, ihracatçıların eğitimi ve desteklenmesine yönelik bir program uygulamaya konulmuştur.

Ticaret ve Yatırım Geliştirme Ajansı APEX, 2003 yılında dönüşüm geçirerek, bağımsız bir kurum haline gelmiş ve tanıtım konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Alım heyetleri, fuarlar, kümelenme (cluster) projeleri gibi faaliyetler ile küçük ve orta ölçekli firmaları desteklemektedir. APEX'in ihracatçıları desteklediği temel ihracat ürünleri ve sektörler; moda, tekstil, ayakkabı, kozmetik, pırlanta, gıda ve içecek, tarımsal sanayi, makine, inşaat, tıp ve dişçilik ekipmanları ve eğlence sektörüdür.

2015-2018 yılları arasında Brezilya Dış Ticaret Bakanlığı'nca İhracat Ulusal Planı (PNE) geliştirilmiş, bu çerçevede ekonomik büyümenin yeniden başlatılması, ihracatın çeşitlendirilmesi ve ihracatta teknolojik yoğunluğun ve katma değer artırılması hedeflenmiştir. 2023 yılında söz konusu program İhracatçı Kültürü Ulusal Programı'na (PNCE) evrilmiş, bu politika ile kamunun yanı sıra çeşitli özel kuruluşların da yer aldığı bir destek ağı kurulmuş, ülkede ihracat kültürünün yaygınlaştırılması ve Brezilyalı ihracatçıların güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ülkede ayrıca, orta ve küçük ölçekli işletmeleri desteklemek için hem federal hem eyalet düzeyinde çeşitli projeler bulunmaktadır. Ocak 2020 tarihinde São Paulo Ticaret Odası ve São Paulo Yatırım Ajansı ortaklığında, São Paulo Eyaleti'ndeki küçük ve orta ölçekli firmaların rekabetçiliğinin artırılması ve ihracat yapmalarının kolaylaştırılması için Exporta SP isimli yeni bir proje başlatmıştır.

Yabancı pazarlara girişte ayrıca, Brezilya'da ihracat ve ithalatın finansmanını sağlayan Brezilya Ekonomik Kalkınma Bankası (BNDES) tarafından yenilikçi firmalara kısa, orta, uzun vadeli krediler şeklinde ihracat teşvik kredileri verilmektedir. BNDES, temel olarak Brezilya'nın sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak için finansman sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bankanın görevleri genel olarak, özel sektörün teşvik edilmesini amaçlayan faaliyetlerde bulunmak, ulusal çıkarlar için önemli olarak nitelendirilebilecek olan teşebbüslere ilişkin mali projeleri, programları ve faaliyetleri desteklemek, ihracatın finansmanı, teknolojik yenilik, sürdürülebilir sosyo-çevresel gelişme ve kamu yönetiminin modernizasyonu için destek sağlamak olarak sayılabilir. Banka, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden, uluslararası şirketlere kadar kamu ya da özel her büyüklükteki şirkete, bütün sektörlerde çeşitli finansman hizmetleri vermektedir.

5.1.2 İthalat Rejimi

Firmalar tarafından ithalatına izin olmayan ürünler; Brezilya'da üretilen ve yurtdışında münhasır satışa yönelik sigara ve içecekler, menşe ülkesinde pazarlanmayan markalı sigaralar, ateşli silahların sahteleri, uygun bir lisans olmadığı sürece vahşi hayvanlar, uygun lisans olmadığı sürece süs veya tarım amaçlı su hayvanları, sahte ve korsan ürünler, genetiği değiştirilmiş organizmalar içeren ürünler, pestisitler ve bileşenleri, kamu ahlak, gelenek, sağlık veya düzenine zarar verecek ürünler, narkotik maddelerdir.

İzne tabi olan ürünler; ilaçlar, kozmetik ürünler, ateşli silahlar, oyuncaklar, hayvansal ürünler, tohum ve fidanlar, tarımsal ürünlerdir. Özel kurallara tabi ürünler ise kullanılmış ürünler ve hurda şeklinde belirlenmiştir.

İthalat için gerekli kuralları içeren tüm ülke mevzuatı Dış Ticaret Sekreterliği'nin (SECEX) 23 Sayılı ve 14 Temmuz 2011 tarihli Yönetmeliği (Portaria SECEX n° 23, de 14 de julho de 2011) ile konsolide edilmiştir.⁹

- 1. Yasal Durum:** İthalat ve ihracat yapmak isteyen girişimcinin ilk adımı, şirketinin doğru bir şekilde kurulduğundan, yasallaştırıldığından ve ithalat/ ihracat işlemi yapması için gerekli olan şartlara sahip olduğundan emin olmaktır. Bu nedenle, şirketin yasal bir engeli bulunmayan bir vergi numarası olmalı ve ithalat ve ihracat faaliyetlerinin şirketin kuruluş amacına dahil edilmesi gerekmektedir (Örnek şirket ismi: BK Importação e Exportação Eireli).
- 2. SISCOMEX Sistemine Kayıt (RADAR):** Entegre Dış Ticaret Sistemi (Siscomex), Brezilya dış ticaretinin devlet kontrolünde gerçekleştirildiği bilgisayar ortamındaki kayıt sistemidir. Tek bir bilgi akışının benimsenmesini sağlayan, paralel kontrolleri ortadan kaldıran ve işlemlerde yer alan belgelerin hacmini önemli ölçüde azaltan ve işlemleri kolaylaştıran bir araçtır.

Siscomex, döviz işlemleri dahil tüm dış ticaret yönetim birimlerinin faaliyetlerinin, ihracat ve ithalat sürecinin çeşitli aşamalarının izlenmesine, yönlendirilmesine ve kontrol edilmesine olanak sağlayan entegre bir sistemdir.

Şirket kurulduktan ve yasallaştırıldıktan sonra, her bir şahıs veya tüzel kişinin, RADAR lisansı (veya şifresi) olarak da bilinen Siscomex'i kullanma iznini almak için bir Vergi İdaresi (Receita Federal) birimine başvurması gerekir.

2.1 SISCOMEX (RADAR) Kaydı Çeşitleri

Siscomex'te kayıt ve bireysel ve kurumsal olmak üzere ikiye ayrılır. Kurumsal versiyon ekspres, sınırlı ve sınırsız olmak üzere 3 alt segmente bölünmüştür.

2.1.1 Bireysel Radar Kaydı: Bireysel RADAR, esnaflar, sanatçılar, çiftçiler ve benzerleri gibi ithalatçıların kendi tüketimleri için ve profesyonel faaliyetlerini ve kişisel koleksiyonlarını yürütmeleri için ithalat yapmalarına olanak sağlar.

⁹ <https://www.gov.br/siscomex/pt-br/legislacao/PortariaSecex23de2011TextoCompilado.pdf/>

2.1.2 Kurumsal Radar Kaydı

2.1.2.1 Express Radar Kaydı: Bu sınıfa giren ithalatçılar şunlardır:

- Halka açık şirketler;
- Kamu şirketleri veya karma sermayeli şirketler;
- Doğrudan kamu idareleri, belediyeler ve kamu vakıfları, özerk kamu kurumları, uluslararası örgütler ve diğer uluslararası kuruluşlar;
- Her altı aylık dönemde, değeri 50.000 ABD Dolarının altında sınırsız miktar ve değerinde ithalat yapmak isteyen şirketler.

2.1.2.2 Sınırlı Radar Kaydı: Sınırlı RADAR modeli için uygun olan şirketler, her altı aylık dönemde 150.000 ABD Dolarına kadar ithalat yapabilmektedir. Bu şirketlerin tahmini finansal kapasiteleri 50.000 ve 150.000 ABD Doları arasındadır.

2.1.2.3 Sınırsız Radar Kaydı: Tahmini finansal kapasitesi 150.000 ABD Doları sınırının üzerinde olan şirketler sınırsız radar ile ithalat yapabilmektedir.

3. İthalat Lisansı

İthalatı yapılacak ürün için İthalat Lisansı (Licenciamento de Importação) alınması gerekebilir. İthali amaçlanan ürün için lisans gerekip gerekmediği, Siscomex sisteminden öğrenilebilmektedir.

3.1. Lisansız İthalatı Yapılan Ürünler

Eğer ithalat lisansı gerekmiyorsa, sadece ithalat beyanı yapılır (Declaração de Importação). Otomatik ve otomatik olmayan lisans kapsamında bulunmayan ürünler ile antrepo rejimi veya geçici ithalat yöntemiyle ithal edilen ürünler, fuarlara getirilen ürünler, garanti kapsamında ithal edilen ürünler, hibe edilen ürünler, numuneler, yatırım malları gibi bazı ürünler, lisansız olarak doğrudan ithalat beyannamesi ile ithalatı yapılabilen ürün gruplarıdır.

3.2. İthalatı Lisansa Tabi Ürünler

İthalat lisansı gerekiyorsa, ithal edilecek ürünün türüne göre ilgili Brezilya kurumu tarafından analiz gerçekleştirilir ve ithalat lisansı verilir. İthalat lisansı, otomatik ve otomatik olmayan şeklinde iki alt gruba ayrılmaktadır.

3.2.1. Otomatik Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik lisans için SISCOMEX sistemine başvurulmakta ve Dış Ticaret Operasyon Bölümü (DECEX) tarafından yapılan değerlendirmenin ardından lisans verilmektedir.

3.2.2. Otomatik Olmayan Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik olmayan lisans için SISCOMEX'e başvurulmakta ve DECEX veya yetkilendirdiği kurum tarafından yapılan değerlendirme sonucunda lisans verilmektedir. Ürün listesi zaman içerisinde revize edildiğinden, ithalatçıların SISCOMEX'ten ürün listelerini kontrol etmesi gerekmektedir.

Her iki lisans uygulamasında da malların menşe ülkesinden transfer edilmesinden önce lisansın alınması gerekmektedir. Bazı özel durumlarda nakliye sonrası da başvurulabilmektedir. SISCOMEX tarafından verilen başvuru numarası ile süreç takip edilebilmektedir.

Otomatik lisans başvurudan sonra 10 iş günü içerisinde verilmektedir.

Otomatik olmayan lisans başvurudan sonra 60 gün içerisinde verilmektedir. Lisans alındıktan sonraki 90 gün içerisinde nakliye işleminin başlatılması gerekmektedir. Aksi halde lisans geçersiz hale gelmektedir. Takip eden 90 gün içerisinde eşyanın gümrüklemesinin yapılması gerekmektedir. Nakliye için geç kalınmış ise ilk 90 gün bitmeden önce süre uzatımı talep edilebilmektedir.

5.1.3 İthalat için Gerekli Belgeler

İhracattan sonra, ihracatçı kararlaştırılan ödeme yöntemine göre, ithalatçının malları Brezilya gümrüğü yoluyla serbest bırakmasına izin veren belgeleri sunar. Söz konusu belgeler aşağıda sunulmaktadır:

- Konşimento
- Ticari Fatura
- Menşe Belgesi (Ürün uluslararası anlaşmalara tabi olduğunda)

5.1.4 Gümrük Giriş Beyannamesi, Gümrük Değeri ve Gümrük Vergileri

Brezilya, 1991 yılında kurulan Güney Amerika Ortak Pazarı (Mercosur) çerçevesinde üçüncü ülkelere karşı Mercosur ile ortak gümrük tarifesi uygulamaktadır. Mercosur Ortak Nomenklatürü, temelde Harmonize Sisteme (HS) dayanmakta olup 8 haneli kod sisteminin 6 hanesi HS kod sistemi ile aynıdır.

Mercosur kapsamında üye ülkeler arasında tarife ve tarife dışı önlemler ile eş etkili önlemler bertaraf edilerek malların, hizmetlerin ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımı sağlanmış olup, bu nedenle söz konusu ülkelere yapılan ithalat, üçüncü ülkelere yapılacak ithalata göre daha avantajlı olmaktadır.

Tarifelerin yanı sıra Mercosur çerçevesinde üyeler arasında avantajlı rekabet koşullarının oluşturulması ve desteklenmesine yönelik dış ticaret, tarım, sanayi, mali, para, kur, sermaye, gümrük, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörel ve makroekonomik politikalara yönelik koordinasyonun kurulması sağlanmış; entegrasyonun hızlanmasına yönelik ilgili alanlarda taraf ülke mevzuatları uyumlaştırılmıştır.

Halihazırda yürürlükte olan Mercosur ortak gümrük tarifelerine (TEC) aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/mdic/pt-br/assuntos/camex/estrategia-comercial/listas-vigentes/>
(Anexo I)

Ayrıca Brezilya GV oranları, 8 haneli NCM numarası girerek aşağıdaki linkte hesaplanabilmektedir:

<http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/>

Brezilya tarafından uygulanan ortak gümrük tarifeleri ürünler itibariyle aşağıda sunulmaktadır:

Bitkisel ve hayvansal ürünler, gıda sanayi (Fasıl 01-24): GV ortalama %9 → Toplam %50
Kimya ve kozmetik sanayi (Fasıl 28-38): GV ortalama %5 → Toplam %40
Plastikler ve mamulleri, kauçuk ve mamulleri (Fasıl 39-40): GV ortalama %10 → Toplam %50
Ağaç ve ahşap eşya (Fasıl 44-46): GV ortalama %7 → Toplam %45
Selüloz ve kağıt (Fasıl 47-49): GV ortalama %10 → Toplam %50
Tekstil, konfeksiyon (Fasıl 50-63): GV ortalama %25 → Toplam %70
Taş ve alçıdan eşya, seramik, cam ve cam eşya (Fasıl 68-70): GV ortalama %10 → Toplam %50
Kıymetli taşlar, adi metaller, adi metallere eşya (Fasıl 71-83): GV ortalama %11 → Toplam %50
Makineler, mekanik cihazlar (Fasıl 84-85): GV ortalama %15 → Toplam %70
Nakil vasıtaları (Fasıl 86-89): GV ortalama %15 → Toplam %70
Optik alet ve cihazlar (Fasıl 90-92): GV ortalama %15 → Toplam %60
Silahlar ve mühimmat (Fasıl 93): GV ortalama %20 → Toplam %60
Muhtelif mamul eşya (Fasıl 94-97): GV ortalama %16 → Toplam %55

Öte yandan Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından, ülkede yerel üretimi olmayan sermaye malları ile bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektörleri ürünlerinde, yerel sektörden gelen talepler çerçevesinde gümrük vergileri geçici olarak sıfırlanmaktadır. "Ex-tarifario" denilen bu uygulama kapsamındaki imtiyazlar belirli aralıklarla güncellenmektedir.

Böylece özellikle inşaat malzemeleri, makineler, elektrikli makine ve cihazlar gibi Brezilya'ya ihracat potansiyelimiz bulunan ürünlerde Brezilya'ya sıfır gümrük vergisi ile ihracat mümkün olmaktadır. Söz konusu ürün listesi talepler doğrultusunda belirli aralıklarla güncellemekte olup listeye aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/mdic/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/ex-tarifario/estatisticas/ex-tarifarios-vigentes>

5.1.5 İç Vergiler ve Oranları

İthalatta gümrük vergisine ilave olarak alınan vergiler aşağıda yer almaktadır.

- Sanayi Ürünleri Vergisi (IPI)
- Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMS)
- Sosyal Entegrasyon Vergisi (PIS)
- Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisi (COFINS)

Söz konusu vergiler, yerli firmalara da uygulanan, haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ithalattan da alınan vergilerdir.

Anılan vergilere ticari limanların yenilenmesi amacıyla navlun masrafları üzerinden %8 oranında alınan Liman Vergisi (AFRMM) de eklenmektedir.¹⁰

Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMS) hesaplanırken Brezilya Hükümeti tarafından aşağıdaki formül kullanılmaktadır:

¹⁰ https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/Ato2019-2022/2022/Lei/L14301.htm#promulgacao

Ödenecek ICMS = (Vergiye Esas Tutar + Gümrük Vergisi + IPI + PIS + COFINS) / (1-ICMS Oranı) * ICMS Oranı

ICMS oranı ise eyaletler bazında değişmekte olup %17-22 arasında alınmaktadır. São Paulo'da %18 olan ICMS oranının en yüksek olduğu eyalet ise %22 ile Rio de Janeiro'dur.¹¹

İthalat vergi oranlarına, Brezilya Gelir İdaresi'nin aşağıdaki web sitesinden ulaşılabilir.

<http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador>

Kullanılışı:

- "Código NCM" bölümüne 8 haneli HS kodu girilir,
- "Valor Aduaneiro" bölümüne gümrük değeri yazılır,
- "Moeda" bölümünde ilgili para birimi seçilir,
- "Código de Verificação" bölümüne üstte görülen karakterler girilir,
- "Consultar" seçeneğine tıklanır.

Araştırma sonucunda çıkan:

- II: Gümrük Vergisini,
- IPI: Sanayi Ürünleri Vergisini,
- PIS: Sosyal Entegrasyon Vergisini
- COFINS: Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisini gösterir.

ICMS vergisi yukarıda belirtilen formül ile hesaplamaya dahil edilir. Söz konusu vergilerin toplamı, toplam ithalat vergisini vermektedir.

5.1.6 Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Brezilya'ya ihraç edilecek ürün çeşidine göre aşağıdaki hükümet organları tarafından talep edilen teknik standartlar bulunmaktadır:

- ❖ Ulusal Elektrik Enerjisi Ajansı - ANEEL
- ❖ Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı - ANVISA
- ❖ Ulusal Sinema Ajansı - ANCINE
- ❖ Ordu Komutanlığı - COMEXE
- ❖ Dış Ticaret İşlemleri Dairesi Başkanlığı - DECEX
- ❖ Federal Polis Departmanı - DPF
- ❖ Ulusal Maden Üretimi Bölümü - DNPM
- ❖ Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü - IBAMA
- ❖ Petrol, Doğal Gaz ve Biyoyakıt Ulusal Ajansı - ANP
- ❖ Ulusal Bilimsel ve Teknolojik Kalkınma Konseyi - CNPq
- ❖ Brezilya Posta ve Telgraf Şirketi - EBC
- ❖ Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü - INMETRO
- ❖ Tarım, Hayvancılık ve Tedarik Bakanlığı - MAPA
- ❖ Bilim ve Teknoloji Bakanlığı - MCT
- ❖ Manaus Serbest Ticaret Bölgesi Yönetimi – SUFRAMA

¹¹ <https://simtax.com.br/tabela-de-aliquotas-de-icms-2024-de-todos-estados-atualizada/>

Söz konusu kurumların her birinin kendi mevzuatı bulunup, ithalat için gerekli kuralları içeren tüm ülke mevzuatı Dış Ticaret Sekreterliği'nin (SECEX) 23 Sayılı ve 14 Temmuz 2011 tarihli Yönetmeliği ile konsolide edilmiştir¹².

Diğer taraftan, Brezilya'nın ana akreditasyon kuruluşu Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü'dür (INMETRO). INMETRO, Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Ulusal Konseyi (CONMETRO) tarafından oluşturulan kalite ve metroloji ile ilgili ulusal politikaları uygulamaktan sorumludur. Diğer görevlerin yanı sıra ürünlerin, hizmetlerin, lisansların ve test laboratuvarlarının belgelendirilmesinden sorumludur.

1940 yılında kurulan Brezilya Teknik Standartlar Birliği (ABNT) ise, gönüllü veya zorunlu ürün belgelendirme programlarında uygulanan standartlara uygunluk işaretleri oluşturan ve yöneten tanınmış standartlar kuruluşudur. ABNT, kalite sistemlerini, çevre yönetim sistemlerini ve çeşitli ürünleri onaylayan akredite bir kayıt kuruluşudur. Belirli bir konunun standartlaştırılması ihtiyacı ortaya çıktığında ABNT, konuyu, çeşitli sektörler tarafından ele alınmak üzere sorumlu Teknik Komite'ye yönlendirir. Standartla ilişkin taslak oluşturulmasını müteakip, ulusal danışmaya sunulur. Bu süreçte, ilgili paydaşları ve sektörleri temsil eden bir Çalışma Komitesi tarafından hazırlanan taslak standart, kamuoyuna açıklanmaktadır. Bu süre zarfında, ilgilenen taraflar, metnin sunulduğu şekilde onaylanması, önerilerle onaylanması veya onaylanmamasına ilişkin teknik itirazları ve gerekçeleri ile Çalışma Komitesi'ne tavsiyelerde bulunabilmektedirler.

5.1.7 Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

INMETRO

Brezilya'da uygunluk değerlendirme sistemi ISO yönergelerini izler. Uygunluk değerlendirmesi, test ve kalibrasyon laboratuvarlarını, ürün belgelendirme kuruluşlarını, akreditasyon kuruluşlarını, denetim ve doğrulama birimlerini, kalite sistemi kayıt kuruluşlarını ve diğerlerini içerir.

Uygunluk değerlendirmesi ihtiyarı veya zorunlu olabilmektedir. Sertifika zorunluluğu olan elektrikli ve medikal ürünler, oyuncaklar, otomotiv yedek parçaları, lastikler, mobilyalar gibi ürünlerde ürün testi ve sertifikalandırmasının INMETRO tarafından akredite edilmiş firmalar tarafından yapılması gerekmektedir. Brezilya'da gerekli kapasitenin mevcut olmadığı durumlar hariç, testlerin ülke içerisinde yapılması gerekmektedir¹³.

Brezilya, INMETRO, Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliği'nin (ILAC) üyesi olup, INMETRO, ILAC Karşılıklı Tanıma Anlaşması'nı (MRA) imzalamıştır.

Menşei ülkelerinde onaylanmış, zorunlu sertifikasyona tabi olmayan ürünleri tekrar test etmek için yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır.

¹² Kaynak: https://www.gov.br/siscomex/pt-br/arquivos-e-imagens/2022/02/Portaria-SECEX-n-23-de-14-07-2011-Alterada-pela-159_160_161-de-2021-e-163-de-2022.pdf (Portaria SECEX nº 23, de 14 de julho de 2011)

¹³ Kaynak: <http://www.inmetro.gov.br/qualidade/rtepac/compulsorios.asp>

Teknik düzenlemeler INMETRO'nun internet sayfasında duyurulmaktadır:

<https://www.gov.br/inmetro/pt-br/aceso-a-informacao>

ANVISA

Ticari, sınai veya doğrudan tüketim amaçlı hijyen gözetimine tabi ürünlerin ithalatı (ilaç ve medikal ürünler dahil olmak üzere), Brezilya Sağlık Düzenleme Kurumu'nun (Anvisa) onayına tabidir. Bunun için söz konusu ürünlerin, tescil, bildirim, kayıt, izin, tescilden muafiyet veya Anvisa tarafından düzenlenen diğer kontrol şekilleri, ilgili sağlık makamı tarafından düzenlenmektedir.

Bu çerçevede, Brezilya pazarına girmeden önce firmaların, Brezilya'daki düzenleyici kurumlar tarafından verilen belirli yetkileri alması gerekmektedir. Ayrıca, bazı ürün sınıfları için üreticilerin Anvisa tarafından sertifikalandırılması gerekebilmekte ve bu işlem için menşe ülkede Anvisa tarafından denetim gerçekleştirilmesi gerekebilmektedir. Gereksinimler, ürüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünler Brezilya'ya girerken sınırlarda onaya ve fiziki teftişe tabi olabilmekle birlikte, bazı ürün sınıflarının ihracatçı ülkeye girmeden önce izin alması gerekebilmektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünlerin sınır kontrolüne ilişkin ana düzenleme, [RDC 81/2008](#) sayılı Karara (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır) tabidir. Brezilya'ya ihracat yapmak isteyen şirketler tarafından gözetilmesi gereken ürüne özgü başka normlar da mevcuttur.

Belirli durumlar için Anvisa düzenlemesinin geçerli olabileceği başka ithalat yönetmelikleri (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır) de bulunmaktadır. Örneğin;

- Etkinlik ve fuarlar için Brezilya'ya giren ürünler: Resolution [RDC 13/2004](#)
- Büyük çaplı etkinlikler için Brezilya'ya giren ürünler: Resolution [RDC 41/2015](#)
- Brezilya'ya klinik testlerde kullanılmak üzere giren ilaçlar: Resolution [RDC 09/2015](#)

Yabancı firmaların, pazar öncesi yetki ve sertifikalar için doğrudan Anvisa ile iletişime geçip idari düzenlemeler yapması mümkün değildir. Yabancı şirketler, Brezilya topraklarında ithal edilen ve dağıtılan ürünlerden yasal olarak sorumlu olacak Brezilya'da yasal olarak kurulmuş ithalatçı şirketler ile işbirliği yapmalıdır.

ANVISA sertifikası talep edilen ürünler ve bu ürünler için ANVISA sertifikası alımında takip edilmesi gereken prosedür aşağıda sıralanmaktadır:

Böcek İlaçları: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/agrotoxicos>

Gıda: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/alimentos>

Kozmetik: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/cosmeticos>

Eczacılık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/farmacopeia>

İlaçlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/medicamentos>

Sağlık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/produtosparasaude>

Sterilizasyon Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/saneantes>

Kan, Doku, Hücre ve Organlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/sangue>

Tütün: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/tabaco>

Sağlık Hizmetleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/servicosdesaude>
Limanlar, Havaalanları ve Sınırlara İlişkin
Düzenlemeler: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/paf>

ANVISA prosedürlerine ve izin adımlarına ilişkin aşağıdaki İngilizce notlardan yararlanılabilir:

<https://www.gov.br/anvisa/pt-br/english/>

5.1.8 İthalat Lisansları ve İthalatı Kontrole Tabi Ürünler

İthalatı yapılacak ürün için ithalat lisansı alınması gerekebilir. İthal amaçlanan ürün için lisans gerekip gerekmediği, Siscomex sisteminden öğrenilebilmektedir.

İthalatı Lisansa Tabi Ürünler: İthalat lisansı gerekiyorsa, ithal edilecek ürünün türüne göre ilgili Brezilya kurumu tarafından analiz gerçekleştirilir ve ithalat lisansı verilir.

GTİP koduna göre gereken ilgili sertifika ve kurum listesine ilgili bağlantıdan (https://siscomex.desenvolvimento.gov.br/tratamento/private/pages/consulta_tratamento.jsf) ulaşılabilir.

5.1.9 Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

İthalatçının malları ülkeye geldiğinde millileştirmede sorun yaşamaması için, ürün etiketlerinin Brezilya mevzuatına uygun olarak ihracatçılar tarafından sağlanması gerekmektedir. Brezilya Tüketici Koruma Kanununun 6'ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca¹⁴; ürün etiketlerinin, tüketiciye ürünün kalitesi, miktarı, bileşimi, fiyatı, garantisi, raf ömrü, menşei ile tüketicinin sağlığı ve güvenliği açısından kesin ve kolayca okunabilir bilgi vermesi gerekmektedir. Bu bilgilerin Portekizce çevirisinin, tüm ithal ürünlerde yer alması gerekmektedir. Etiketler ayrıca metrik birimleri veya bir metrik birimin eşdeğerini içermelidir.

Etiketleme konusunda ürünün niteliğine göre farklı kurum ve kuruluşlar görev almaktadır. Örneğin; ANVISA, “gıda” etiketlerinde hangi bilgilerin yer alması gerektiğini belirleyen kuruluştur. İçerik listesi, son kullanma tarihi gibi bilgiler etiketlerde bulunması gereken zorunlu öğeler arasında yer almaktadır.¹⁵ CONMETRO ise “tekstil” ürünlerinin etiketlenmesinden sorumlu kuruluştur.¹⁶

5.1.10 Geçici İthalat

Eşyanın kullanım amacına göre;

¹⁴ https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/leis/l8078compilado.htm

¹⁵ <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/alimentos/rotulagem>

¹⁶ <http://www.inmetro.gov.br/legislacao/resc/pdf/resc000213.pdf>

I - bilimsel, teknik, politik, eğitimsel, sportif, dini, ticari veya endüstriyel etkinlikler için amaçlanan mallar;

II - yabancı veya millileştirilmiş malların montajı, bakımı, onarımı veya onarımına yönelik mallar;

III - onaya, testlere, ekspertize, işlevsellik veya dayanıklılık testlerine konu olacak ve hatta ürün veya prototip geliştirmede kullanılacak ürünler;

IV - garanti nedeniyle ithal edilen malların geçici olarak değiştirilmesine yönelik mallar;

V - matris şeklinde ithal edilen, fonogramların ve görsel-işitsel eserlerin çoğaltılmasına yönelik ürünler;

VI - görsel-işitsel çalışmaların üretimine yönelik mallar;

VII - ticari kullanıma yönelik olmayan numuneler ve ticari temsilcilerden alınan numuneler dahil olmak üzere ticari tanıtım amaçlı mallar;

VIII - veteriner hekimliğinde sergiler, fuarlar, sürüler, eğitim, çalışma, kapsama ve bakım için hayvanlar;

IX - yerleşik olmayan yolcuların özel kullanımına yönelik, konşimento kapsamında taşınan kara araçları ve deniz taşıtları dahil spor ve eğlence gemileri;

X - yabancı ülkeler tarafından, bu ülkelere ihracat amaçlı ulusal veya millileştirilmiş ürünlerde kullanılmak üzere verilen vergi kontrol mühürleri; ve

XI - ekonomik kullanım için geçici ithalat rejiminin verilmesinden önce veya bu uygulamanın sona ermesinden sonra, ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere kiralanmadan önceki dönem boyunca gümrük dışı bir yerde çekilen veya birleştirilmiş olarak kalan gemi veya platform

Ürünleri için; vergilerin tamamen muafiyetini içeren geçici ithalat rejimi uygulanabilmektedir (yasa n° 6.759, 2009, md. 355).

5.1.11 Devlet Alımları

Yabancı şirketler Brezilya'da,

- ❖ Ulusal ihalelere, Brezilya'da ofis, şube ya da şirket açma koşuluyla,
- ❖ Uluslararası ihalelere ise Brezilya'da kurulu ofis, şube, şirket olmadan Brezilya'da yerleşik bir yasal temsilci ile katılabilmektedirler. 11 Mayıs 2020 tarihi öncesinde ihalelere katılım için firmaların Brezilya'da yerleşik temsilcisi olması gerekmektedir birlikte Ekonomi Bakanlığı'nca Şubat 2020'de çıkarılan ve 11 Mayıs 2020'de yürürlüğe giren bir kararla halihazırda yabancı firmaların ihalelere Brezilya'da yerleşik bir temsilcisi olmadan da katılabilmektedir. Ancak ihale imza aşamasında ve faaliyete başlamadan önce Brezilya'da yerleşik bir temsilci atamaları gerekmektedir.

Brezilya Hükümeti tarafından yabancı şirketlerin ulusal ve uluslararası ihalelere katılım koşulları aşağıdaki raporlarda yer almaktadır:

<https://www.gov.br/compras/pt-br/centrais-de-conteudo/cadernos-de-logistica/midia/empresas-estrangeiras-em-licitacoes-publicas.pdf>

<https://www.gov.br/compras/pt-br/aceso-a-informacao/manuais/manual-fase-externa/manual-sicaf/sicaf-operational-manual.pdf>

Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031" ilan edilmiştir. Anılan plan kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,2 trilyon Brezilya Reali (625 milyar ABD Doları) tutarında yatırım yapılması beklenmektedir. Toplam yatırımların %84'ünün petrol ve gaz ile biyoyakıt sektöründe; geri kalan yatırımların ise elektrik enerjisi üretimi ve iletimi alanında yapılmasının planlandığı açıklanmıştır.

5.2 Teknik Engeller

Brezilya'nın Güney Amerika Ortak Pazarı çerçevesindeki yükümlülükleri marjında MERCOSUR üyesi ülkeler arasında ticari ilişkileri geliştirmek amacıyla teknik düzenlemelerin uyumlaştırılmasına yönelik çalışmaları ulusal düzeyde INMETRO tarafından koordine edilmektedir. Ayrıca, ülke "Brezilya, Arjantin, Bolivya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Meksika, Paraguay, Uruguay, Küba, Peru ve Venezuela Arasında Ticarete Teknik Engellerin Kaldırılarak Ticaretin Geliştirilmesine Yönelik Çerçeve Anlaşması"na taraftır.¹⁷ Öte yandan, Brezilya'nın teknik engeller konusunda halihazırda müzakeresi devam eden ilgili anlaşma listesine ilgili bağlantıdan (<http://www.inmetro.gov.br/barreirastecnicas/negociacoes.asp>) ulaşılması mümkün bulunmaktadır. INMETRO, Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliği (ILAC), Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF) ve Uluslararası Ağırlık ve Ölçüler Kurumu (BIPM) gibi uluslararası kuruluşlara üyedir.¹⁸

İthalat Denetimleri: Brezilya'daki firmaların ithalat yapabilmeleri için Entegre Dış Ticaret Sistemi'ne (SISCOMEX) kayıt olarak RADAR ithalat lisansı almaları gerekmektedir. Bahse konu lisans başlangıçta sınırlı miktar için verilmekte, yapılan ithalat miktarına bağlı olarak talep üzerine sınırsız çevrilebilmekte, belirli bir süre kullanılmaması halinde iptal edilmektedir. Bu durum, firmaları aracı firmalar üzerinden ithalat yapmaya yönlendirmekte, ilave masraf ortaya çıkarmaktadır.

İthalatı yapılacak ürün için GTİP koduna göre gereken ilgili sertifika ve kurum listesine ilgili bağlantıdan (https://siscomex.desenvolvimento.gov.br/tratamento/private/pages/consulta_tratamento.jsf) ulaşılabilir.

INMETRO tarafından denetlenen ürün ve hizmetlerin listesine ise ilgili bağlantıdan (<http://inmetro.gov.br/qualidade/rtepac/compulsorios.asp>) ulaşılması mümkün bulunmaktadır. INMETRO tarafından akredite edilen uygunluk değerlendirme kuruluşları ise ilgili bağlantıda (http://www.inmetro.gov.br/organismos/resultado_consulta.asp) yer almaktadır.

¹⁷ https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/decreto/2002/D4100.htm

¹⁸ <http://www.inmetro.gov.br/barreirastecnicas/recmutuo.asp>

INMETRO veya INMETRO tarafından akredite edilen uygunluk değerlendirme kuruluşları tarafından düzenlenen Uygunluk Belgesi için gerekli bilgi ve belgeler, 13/12/2010 tarihli ve 491 sayılı Inmetro Yönetmeliğinde;

- a) Ürünün belirlenen şartlara uygunluğunu gösteren belge,
- b) Uygunluk belgesini talep eden ile başvuru sahibinin yasal olarak kendisini temsil etme yetkisine sahip olduğunu kanıtlayan belgeler (ana sözleşme, CNPJ belgesi, CPF belgesinin kopyası ve ortakların kimlik bilgileri, varsa yasal temsilci için vekaletname),
- c) Ürünün ülkede pazarlanmasından sorumlu yasal temsilci tarafından imzalanan uygunluk değerlendirme taahhüdü olarak tanımlanmıştır. Konu ile ilgili detay bilgilere ise http://www.inmetro.gov.br/qualidade/pdf/Manual_FAQ_Inmetro.pdf linkinde yer alan INMETRO el kitapçığından ulaşılması mümkün bulunmaktadır.

Ayrıca, (<http://www.inmetro.gov.br/barreirastecnicas/definicoes.asp>) bağlantısından standart ve teknik düzenlemeler ile ilgili mevzuata erişim imkanı bulunmaktadır.

Diğer ülkelere verilen analiz sertifikaları, ilgili Brezilya kurumlarına akredite olan kuruluşlar tarafından verilmeleri halinde Brezilya makamlarınca kabul edilebilmektedir. Zeytinyağı, üzüm suyu ve şarap gibi içeceklerde analiz sertifikası verebilecek Brezilya kurumlarına akredite Türkiye'deki kuruluşlar listesine (<https://sistemasweb.agricultura.gov.br/siscole/consultaPublicaCadastro.action/>) linkinden ulaşılabilir.

İlgili sektöre göre Brezilya Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (MAPA), Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü (IBAMA), Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı (ANVISA), Ulusal Sinema Ajansı (ANCINE), Ulusal Elektrik Enerjisi Ajansı (ANEEL), Petrol, Doğal Gaz ve Biyoyakıt Ulusal Ajansı (ANP), Bilim, Teknoloji, İnovasyon ve İletişim Bakanlığı (MCTIC), Ordu Komutanlığı (DFPC), Ulusal Nükleer Enerji Komisyonu (CNEN), Brezilya Posta ve Telgraf Şirketi (EBC) gibi kurumlar tarafından düzenlenen belge listesine ise aşağıda yer verilmiştir.

Belirli Sektörlerde Teknik Düzenlemeler Tablosu:

Zorunlu belgelendirme talep edilen ürünler	Talep edilen belgenin mahiyeti (CE, helal sertifikası, diğer)	Söz konusu belgeleri veren/düzenleyen kurum/kuruluş	Kabul gören diğer ülkelere ait belgeler
Elektrikli ve medikal ürünler, oyuncaklar, otomotiv yedek parçaları, lastikler, mobilyalar vb. Tam liste: http://www.inmetro.gov.br/qualidade/rtepac/compu/sorios.asp	INMETRO Sertifikası	INMETRO	-

Böcek ilaçları, gıda, kozmetik, eczacılık ürünleri, ilaçlar, sağlık ürünleri, sterilizasyon ürünleri, kan, doku, hücre ve organlar, tütün	ANVISA Sertifikası/ İthalat Lisansı	ANVISA/ MAPA	-
Hayvansal ve bitkisel kökenli ürünler https://www.gov.br/agricultura/pt-br/assuntos/inspecao	Bitki Sağlığı/ Hayvan Sağlığı Sertifikası	MAPA/ IBAMA	-
Fotoğrafçılık ve sinemacılıkta kullanılan eşya	İthalat Lisansı	ANCINE	-
Elektrik enerjisi	İthalat Lisansı	ANEEL	-
Mineral yakıtlar ve kimyasal ürünler	İthalat Lisansı	ANP/ MCTIC	-
Silahlar, kimyasal ürünler, diğer savunma ürünleri (kurşun geçirmez kumaş, cam gibi)	İthalat Lisansı	DFPC	-
Çeşitli mineral madde ve kimyasallar, radyoskopi cihazları	İthalat Lisansı	CNEN	-
Muhasebe ve hesap makineleri	İthalat Lisansı	EBC	-

Karantina İşlemleri: Tarımsal Savunma Sekreterliği (SDA/MAPA), hem tüketiciler hem de üreticiler için belirlenen risklere göre bitki sağlığı güvenliğini garanti etmek için çeşitli kontrol sistemlerinin düzenlenmesinden, uygulanmasından ve yürütülmesinden sorumludur. Tarımsal Savunma Sekreterliği (SDA/MAPA), ulusal hayvancılık mirasının korunmasını tehdit edebilecek hayvan hastalıklarının önlenmesinden ve mücadele edilmesinden sorumlu organdır.

Patojenlerin girişini önlemeye yönelik tedbirler arasında hayvan, hayvan ürünleri, yan ürünler ve genetik materyal ithalatının kontrolü öne çıkmaktadır. Bu amaçla ithalat işlemlerinden önce malların ülkeye girişi için karşılanması gereken şartları tanımlayan Hayvan Sağlığı Dairesi (DSA/SDA/MAPA) tarafından analizler yapılmaktadır. Bu bağlamda, ilgili hayvan türleri de dahil olmak üzere ithal edilecek malın türü, tespit edilen tehlikelerle ilgili olarak menşe ülkenin sağlık durumu, ithalata konu malın varış yeri ve amacı ile genel kurallar dikkate alınmaktadır. Menşe ülkede ve ülkeye vardıktan sonra benimsenen spesifik risk yönetimine ilişkin tedbirler arasında, canlı hayvanlar üzerinde karantina ve teşhis testlerinin yapılması, ithalat işleminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu tür prosedürler her zaman resmi karantina istasyonlarında veya daha önce MAPA tarafından akredite edilmiş istasyonlarda gerçekleştirilmektedir.

Bitkilerin, parçalarının, ürünlerinin ve yan ürünlerin ithalatı, zararlıların sınıflandırılması ve risk analizine dayalı olarak belirlenen bitki sağlığı gerekliliklerinin uygunluğuna tabi olup; alınan tedbirler, ülkeye yeni zararlıların girmesi riskini azaltmayı ve Brezilya'nın tarım ve yerel alanlarını korumayı amaçlamaktadır.

Brezilya'da eşyanın ithalatına ilişkin karantina kriterleri ve prosedürleri 20 Nisan 2020 tarihli 28 sayılı normatif talimat ile oluşturulmuştur (<https://www.in.gov.br/en/web/dou/-/instrucao-normativa-n-28-de-20-abril-de-2020-253341327>). Buna göre bitki sağlığı önlemlerine tabi olduğu kabul edilen, zararlıları barındırabilen veya yayan herhangi bir bitki, bitkisel ürün, toprak ve diğer organizma, nesne veya malzeme karantina işlemine tabidir. Karantina zararlıları tarafından enfekte edilme veya istila edilme kapasitesi olmayan eşyalar ise Zararlı Risk Analizi'nden muaf tutulmaktadır.¹⁹

Brezilya Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Zararlı Risk Analizi kapsamında, her ülkede listelenen zararlılar için, ülkenin Ulusal Bitki Sağlığını Koruma Örgütü tarafından hazırlanan Bitki Sağlığı Sertifikası talep edilmektedir.

"Karantina zararlısı yok" ve "Zararlı mevcut değil" şeklindeki ek beyanların kullanımına izin verilen ülkeye göre Zararlı Risk Analizine ilişkin ilgili bağlantıdan ulaşılabilmektedir. (<https://www.gov.br/agricultura/pt-br/assuntos/sanidade-animal-e-vegetal/sanidade-vegetal/analise-de-riscos-de-pragas>)

Bitki Sağlığı Önlemleri: Brezilya'da hayvansal ve bitkisel ürünlerin ithalatı; hayvan sağlığını, halk sağlığını ve ulusal sosyo-ekonomik gelişmeyi korumak amacıyla Brezilya Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Brezilya Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmekte ve kontrol edilmektedir.

Brezilya'ya hayvansal ve bitkisel ürünlerin ithalatında denetimleri gerçekleştiren başlıca üç organ bulunmaktadır:

1. Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Hayvansal Ürünlerin Denetimi Bölümü (DIPOA): insan tüketimine yönelik hayvansal menşeli ürünlerin denetimi ve hayvan yemi amaçlı ürünlerin denetiminden sorumludur. İthal ürünler, DIPOA tarafından, tüketim için serbest bırakılmadan önce incelenir; gerektiğinde yeniden inceleme için Federal Teftiş Servisi'ne (SIF) gönderilir; laboratuvar testleri için numuneler alınır. Sağlık gereksinimleri ürünlere ve türlere göre değişmektedir.

2. Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Uluslararası Tarımsal ve Hayvansal Gözetim Bölümü (VIGIAGRO): Hayvan ve bitkilerin, ürünlerinin ve yan ürünlerinin uluslararası transitinin denetiminden sorumludur. Denetimler limanlarda, uluslararası havalimanlarında, sınır kapılarında ve özel gümrüklerde yapılmaktadır.

3. Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı (ANVISA): İthal edilen ürünlerin Brezilya sağlık koşullarına uygun olduğunu kontrol etmektedir.

Bitki sağlığı riskinin sınıflandırılması ve bitki sağlığı gereklilikleri, 30 Mart 2021 tarihli ve 65 sayılı MAPA Yönetmeliği ile düzenlenmektedir (<https://www.in.gov.br/en/web/dou/-/portaria-n-65-de-30-de-marco-de-2021-312039667>).

¹⁹ <https://www.gov.br/agricultura/pt-br/assuntos/sanidade-animal-e-vegetal/saude-animal/cgtqa/sqo/eqc> , <https://www.gov.br/agricultura/pt-br/assuntos/sanidade-animal-e-vegetal/sanidade-vegetal/analise-de-riscos-de-pragas>

İlgili risk kategorilerine göre bitki sağlığı sertifikasyonunun gerekli olup olmadığının belirlenmesi için Zararlı Risk Analizi yapılması gerekebilmektedir. Örneğin, üçüncü risk kategorisinde yer alan; taze çiçekler, tüketime veya işlenmeye yönelik taze meyve ve sebzeler için Zararlı Risk Analizi yapılmaktadır. Bununla birlikte; birinci risk kategorisinde yer alan bitkisel yağlar (zeytinyağı, ayçiçek yağı, mısır yağı vb), şeker gibi karantina zararlıları tarafından enfekte/istila edilemeyecek noktaya kadar işlenmiş bitkisel kökenli ürünler için bitki sağlığı sertifikasyonu gerekmemektedir.²⁰ Halihazırda “İthalatı Onaylı Olan Bitkisel Ürünler” listesine ise ilgili bağlantıdan ulaşılabilir. (<https://mapas.agricultura.gov.br/ddiv/arp/oracle/pvti2.asp>)

Konuya ilişkin daha detaylı bilgiler (<https://www.gov.br/siscomex/pt-br/informacoes/demais-noticias-de-comercio-exterior/agricultura/mapa-atualiza-norma-de-certificacao-fitossanitaria-internacional>) linkinde yer almaktadır.

Helal Belgelendirme: Brezilya’da Helal Sertifikasyonu bir ürünün İslami şartların gereklerini karşıladığını gösteren bir belgelendirme süreci olup; gönüllü bir teknik-dini sertifikadır. Helal sertifikasının bir şirket tarafından temin edilmesi, ürünlerin ve/veya hizmetlerin İslam Hukuku hükümlerine uygun olarak hazırlandığını ve/veya sunulduğunu garanti etmektedir.

Helal akreditasyon kurumu olan Alimentos Halal Brasil’den edinilen bilgiye göre, Brezilyalı ithalatçının talebi doğrultusunda ihracatçıdan helal ürünler için ürünün menşei ülkesinde düzenlenen Helal Sertifikası istenmektedir. Brezilya makamları tarafından Helal Sertifikası talep edilmemektedir.

Brezilya Müslüman Dernekleri Federasyonu bünyesinde faaliyet gösteren FAMBRAS Halal Certification Ltda ile et ve et ürünleri alanında helal belgelendirme gerçekleştiren İslami Denetim Hizmetleri (SIIL HALAL) adlı kuruluşlar tarafından helal belgelendirme yapılmaktadır.²¹

5.3 Diğer Hususlar

Brezilya’nın dış ticaret ve gümrük rejimi ile ilgili bilgilere yetkili kurumların internet sayfalarından ayrıntılı şekilde ulaşılması mümkün bulunmaktadır²². Öte yandan, Brezilya’daki ithalat ve ihracat süreçleri firmaların hareket kabiliyetini zorlaştıran nitelikteki vergi, harç ve birtakım düzenlemeler nedeniyle halihazırda karmaşık bir görünüm arz etmektedir.

Bununla birlikte, Brezilya’ya ihracatta karşılaşılan en önemli sorun yüksek gümrük vergilerinin yanı sıra ithal edilen pek çok üründe izin ve sertifikasyon talep edilmesidir.

²⁰ <https://www.gov.br/agricultura/pt-br/assuntos/sanidade-animal-e-vegetal/sanidade-vegetal/analise-de-riscos-de-pragas-arquivos/>

²¹ <https://www.fambrashalal.com.br/> ; <https://siilhalal.com.br/br/>

²² <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/>

İlaveten, ürünlerin ve firmaya bağlı olarak yapılan risk değerlendirmesi sonucunda ilgili risk kategorisine göre gümrüklerdeki denetim yoğunluğu değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle, Brezilya gümrüklerinde tesis edilen işlemlerin uzun zaman aldığı ve depo masraflarının artmasına neden olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca; 2020 yılında görülen Covid-19 pandemisinden önce sevkiyatın gümrükten çekilmesi amacıyla bu sevkiyata ait orijinal konşimentolar ithalatçıya posta yoluyla gönderilmekte idi. Pandemi ile birlikte, 10.278 sayılı ve 18 Mart 2020 tarihli kararname ile Brezilya Federal Gelir İdaresi (RFB), kararnamenin gerekliliklerine uyulması koşuluyla, aynı amaçlarla konşimentonun taranmış bir kopyasının sunulmasını kabul etmektedir. İhracat işleminde akreditif gibi garantili yöntemler kullanılması veya ilave sözleşme yapılması halinde dahi, ithalatçının konşimentonun kopyası ile malları gümrükten çekmesi durumunda ihracatçının mal bedelinin tahsili için mahkemeye başvurması ve uzun süren bir yasal prosedürü takip etmesi gerekebileceğinden; olası bir sıkıntı oluşmamasını teminen, ilgili ödeme şekline göre eşyanın bedelinin tahsil edildiği bilgisinin Türk ihracatçı firmalarımızca ilgili armatür şirketleri ve/veya lojistik firmaları/acenteler ile paylaşılması sonrasında eşyanın Brezilya gümrüklerinde serbest bırakılmasına yönelik işlemlerin gerçekleştirilmesi konusunda firmalarımızın ilgili armatür şirketleri ve/veya lojistik firmaları/acenteler ile sıkı bir iletişimde bulunmalarında ve eşyanın ithalatçısı ve/veya ilgili gümrük müşaviri tarafından gönderilmesi talep edilen “Draft Bill of Lading” (konşimento kopyası) belgesinin olabildiğince “korumalı” bir formatta iletilmesinde fayda bulunduğu değerlendirilmektedir.

5.4 E-Ticaret

212,6 milyonluk nüfusa sahip olan Brezilya, 2023 yılında 2 trilyon ABD dolarını aşan gayrisafi yurt içi hasılasıyla dünyanın en büyük dokuzuncu ekonomisi konumunda yer almıştır. 2023 yılı itibarıyla ülke nüfusunun internet kullanım oranı %84’tür. Özellikle koronavirüs pandemisi sırasında güçlü ilerleme kaydeden çevrim içi satışlar, Brezilyalı tüketiciler arasında giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Brezilya, 2022 yılında 83,8 milyon, 2023 yılında ise 87,8 milyondan fazla sanal tüketici kaydetmiştir.

2023 yılında, ülkedeki e-ticaret hacmi, 2022'nin aynı dönemine göre %13,9 artış göstererek 185,7 milyar Brezilya realine (yaklaşık 37 milyar ABD Doları) ulaşmıştır. E-ticaretin genel perakende içindeki payı %11,0 olarak gerçekleşmiştir.

Brezilya'da e-ticaret, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'nın görev alanına girmekte ve e-ticaret konusunda düzenleyici ilave bir kurum bulunmamaktadır. Diğer taraftan, kamu kurumu olmamakla birlikte, e-ticaret şirketlerinin bilgi ve deneyim paylaşımında bulunması ve KOBİ'lerin dış pazar payının artırılması amacıyla oluşturan ABCOMM (Associação Brasileira de Comércio Eletrônico) bulunmaktadır. ABCOMM verilerine göre sipariş başına harcanan ortalama tutar, 2023 yılında 470,0 Brezilya Reali (yaklaşık 94,0 ABD Doları) olmuştur ve yaklaşık 395,11 milyon adet sipariş gerçekleşmiştir.

5.4.1 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Tüm ticari faaliyetlerde olduğu gibi, 11 Eylül 1990 tarih ve 8078 sayılı Tüketiciyi Koruma Yasası (Lei N° 8.078, de 11 de setembro de 1990) elektronik ticaretteki faaliyetleri de

düzenlemektedir. İşbu yasanın 12. Maddesi'ne göre ürünlerin tasarımından, imalatından, yapımından, montajından, formüllerinden, taşınmasından, sunumundan veya ambalajlanmasından kaynaklanan kusurların tüketicilerde neden olduğu zararların giderilmesinden, kusuru ne olursa olsun yerli veya yabancı üretici sorumludur.

Bununla beraber e-ticaret ve pazaryerlerine ait düzenlemeler, 15 Mart 2013 tarih ve 7962 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (Decreto n° 7.962, de 15 de Março de 2013) ve 14 Ağustos 2018 tarih ve 13709 sayılı Genel Veri Koruma Yasası (Lei N° 13.709, de 14 de agosto de 2018) ile düzenlenmektedir.

5.4.2 Yurtiçi E-Ticaret (B2C)

Brezilya pazarında 2023 yılı Aralık ayı itibarıyla, Mercado Livre, çevrim içi pazaryerleri arasında %42,0 pay ile ilk sırada yer almaktadır. Statista verilerine göre; şirket 2021 yılında bölgede yaklaşık %20'lik bir e-ticaret pazar payına sahip idi.

2023 yılı itibarıyla; Mercado Livre'nin ardından ülkede en çok tercih edilen pazaryerlerini Shopee, Amazon Brasil, Magazine Luiza, Americanas, AliExpress, iFood, Casas Bahia, Netshoes ve Shein olarak sıralamak mümkündür. Bahsi geçen platformlar Sevgililer Günü, Kara Cuma, Noel, Anneler Günü, Babalar Günü, Çocuk Bayramı günleri kapsamında alışveriş kampanyaları düzenlemektedir.

Fedex, Vixpar, Solistica, JSL, Loggi XD firmaları hızlı kargo hizmetleri sunmaktadır. Brezilya coğrafyası sebebiyle yerel lojistik hizmetlerinin oldukça dağınık olduğu bir pazardır ve bu nedenle tüm ülkeye dağıtım yapmak için birden çok lojistik hizmet sağlayıcısı ile çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Yerel posta teşkilatı (Correios) dahi birçok noktaya etkin bir şekilde dağıtım yapamamaktadır. SHL Logistica ve LogHouse gibi firmalar tarafından sipariş karşılama hizmeti verilmektedir.

5.4.3 Sınır Ötesi E-Ticaret

Brezilya Devlet Başkanı Luíz Inácio Lula da Silva tarafından daha önce ithalat vergisinden muaf olan 50 ABD Dolarına kadar olan uluslararası alışverişlere e-ticaret kapsamında vergi getiren yasa 27 Haziran 2024 tarihinde imzalanmış olup; anılan yasa 28 Haziran 2024 tarihinde yayımlanmıştır. Söz konusu vergi uygulaması 1 Ağustos 2024 tarihinde uygulamaya girmiştir. Bahse konu yeni yasa; Shopee, AliExpress, Shein ve Temu gibi uluslararası internet sitelerinde çok yaygın olan söz konusu 50 ABD Doları tutarına kadar olan ithalatın değeri üzerinden %20 oranında vergi alınmasını öngörmektedir. Uluslararası alışveriş yapan tüketiciler, %20 oranındaki vergiye ek olarak eyaletler tarafından uygulanan %17 oranındaki Mal ve Hizmet Dolaşımı Vergisini (ICMS) de ödemek zorundadır . 50 ABD Doları tutarının üzerinde ve 3.000 ABD Doları tutarına kadar olan ithalatlarda %60 oranında vergi alınacak olup; ödenecek vergide 20 ABD Doları tutarında indirim olacaktır. Bununla birlikte, e-ticaret kapsamında kişiler tarafından ithal edilen ve değeri 10.000 ABD Dolarına kadar olan ilaçlar söz konusu vergilerden muaf olmakla birlikte; ilaç ürünü ithalatında Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı (Anvisa) tarafından belirlenen şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

5.4.4 Ödeme Yöntemleri

E-ticarette kullanılan ödeme yöntemlerinde 2024 yılı Ocak ayı itibarıyla; %55,9 oran ile kredi kartı ilk sırada yer almakta; bunu %26,2 ile bir dijital ödeme yöntemi olan PIX ve %9,7 ile bir çeşit nakit ödeme yöntemi olan Boletto takip etmektedir.

PayPal, Mercado Pago, PicPay ise en çok tercih edilen dijital ödeme sistemlerindedir.

5.4.5 Mobil E-Ticaret

ABCOMM verilerine göre, 2023 yılında ülkede e-ticarette mobil kullanım oranı ise %55,5 olarak gerçekleşmiştir.

5.4.6 E-Ticarete Yönelik Beklenti ve Öngörüler

Brezilya e-ticaret pazarının 2024 yılında yaklaşık %10,5 oranında büyüme kaydedeceği tahmin edilmekte; önümüzdeki dönemde anılan sektöre yönelik politikaların güçlendirileceği ve uluslararası firmaların pazarda daha çok pay alması için yeni fırsatlar ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Bu bakımdan, önümüzdeki 5 yıl içerisinde Brezilya'nın e-ticaret alanında en cazip pazarlardan biri olacağı tahmin edilmektedir. Ancak, Serbest Ticaret Anlaşması (STA) olmayan ülkelere uygulanan yüksek gümrük vergisi oranları Brezilya pazarına girişi zorlaştırmaktadır.

Brezilya ve Latin Amerika özelinde Mercado Livre pazara giriş kanalı olarak kurgulanabilir. Pazara girişte en büyük sorun gümrük engelleridir. Ülke, geleneksel sınır ticareti engellerini (tarifeler, ithalat lisansı vb.) önemli bir ölçüde azaltmış olsa da birçok alanda oranlar yüksek kalmaya devam etmektedir. Bu anlamda, Brezilyalı e-ticaret müşterilerinin moda ve aksesuarları alanında fiyata, telefon ve elektronik alanında ise kaliteye önem verdiği; ayrıca çevrim içi alışveriş yapan müşterilerin %32,49'unun düşük gelirli, %54,04'ünün orta gelirli ve %13,46'sının yüksek gelirli kesimden oluştuğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra müşterilerin büyük çoğunluğunun çok kanallı mağazaları tercih ettiği, mağazada beğendiği ürünün eve teslim edilmesini tercih ettiği gözlenmektedir. Söz konusu eğilimlerin önümüzdeki dönemde de devam etmesi beklenmektedir.

Moda, ayakkabı, aksesuar, ev tekstili ve kozmetik alanında markalı firmalarımızın, yüksek gelir grubunu hedefleyecek şekilde Brezilya'ya odaklanabilecekleri, ancak; dağıtımına ilişkin depo ve lojistik hizmeti ile birlikte pazaryeri ve mağaza yönetim hizmeti de sunan firmalardan hizmet almalarının firmalarımıza fazlasıyla fayda sağlayacağı görülmektedir.

Bu noktada ülke genelinde faaliyet gösteren yaklaşık 200 bin nakliye firması ile tek tek anlaşma yapmak yerine tek bir lojistik entegratörü ile çalışmak daha avantajlı olabilir. Firmaların birçoğu ülkedeki karışık lojistik altyapısı ile uğraşmak istememekte; bu nedenle sipariş karşılama çözümlerini tercih etmektedir.

6. BREZİLYA ÖNEMLİ SEKTÖRLER

6.1 Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve hayvancılık sektörünün GSYİH'sı, 2022 yılına kıyasla 2023 yılında %15,1 oranında büyümüştür. Sektördeki bu büyüme, 2023 yılında %2,9 büyüyen Brezilya'nın GSYİH'sını olumlu etkilemiştir. Tarım ve hayvancılık sektöründeki bu büyüme olmasaydı,

Brezilya'nın GSYİH'si yalnızca %1,6 büyüyecekti. Diğer bir deyişle, tarım ve hayvancılık sektörü, 2023 yılında ulusal GSYİH'deki artışta %44,2 pay sahibidir. 2023 yılında tarım ve hayvancılık sektörünün GSYİH'sı 677,6 milyar Brezilya Reali (yaklaşık 135,8 milyar ABD Doları) olarak kaydedilmiş ve toplam GSYİH'sındaki payı %7,1 olmuştur.

Sektördeki büyüme ve toplam GSYİH'sındaki payı, 2023 yılındaki olumlu iklim şartları ve 2022 yılındaki teknolojik yatırım paketi sayesinde mümkün olmuştur. Bu faktörlerin birleşimi, yıl içinde verimlilikte ve tarımsal üretimde önemli bir artışa yol açmıştır.

Ulusal Tedarik Şirketi (Conab) raporuna göre, toplam tahıl üretimi 2022/23 hasadında 319,9 milyon tona ulaşmıştır. Toplam tahıl üretimi içerisinde başlıca ürünler olan soya fasulyesi hasadı 154,6 milyon ton ve mısır hasadı 131,9 milyon ton olmuştur.

Hayvancılık 2023 yılında hayvan kesimindeki artış nedeniyle üretimde büyüme kaydetmiştir. Ülkedeki sığır kesimleri 2023 yılında 33,89 milyon baş hayvan olarak gerçekleşerek 2022 yılına göre %13,2 artış göstermiştir. 2023 yılında kümes hayvanı kesimi ise 2022 yılına kıyasla %2,8 artış göstermiştir. Sonuç olarak sığır eti, domuz eti ve kümes hayvanı üretimi 2023 yılında sırasıyla %11,2, %2,0 ve %3,5 artmıştır.

Sektörün büyümesi, yılın ilk yarısında artan soya fasulyesi ve mısır gibi mahsullerin üretiminin yanı sıra, yılın üçüncü çeyreğinde artan şeker kamışı ve kahve gibi diğer mahsullerin üretimine de bağlıdır. Öte yandan ülkenin Güney Bölgesi'nde yoğun olarak ekilen buğday, bu bölgedeki aşırı yağışlardan olumsuz etkilenmiştir. Sonuç olarak buğday üretimi 2023 yılında %22,8 oranında düşüş kaydetmiştir.

Brezilya dünyanın,

- 1. portakal üretici ve portakal suyu ihracatçısı,
- 1. şeker üretici ve ihracatçısı,
- 1. Kahve üretici ve ihracatçısı,
- 2. tavuk eti üretici ve 1. tavuk eti ihracatçısı,
- 1. sığır eti üretici ve ihracatçısı,
- 1. soya üreticisi ve ihracatçısı,
- 4. domuz eti üretici ve ihracatçısıdır.

Son on yılda Brezilya tarımsal üretiminde makineleşme yoğunlaşmıştır. Günümüzde tarımda kullanılan makinelerin en az %30'unun 5 yaşın altında olduğu tahmin edilmektedir. Çiftçilerin üretimde makineleşmeye erişimini artıran iki önemli etken, düşük faiz oranlarında emtia fiyatlarının ve sübvansiyonlu kredilerin yüksek olmasıdır. Bazı makinelerin Brezilya Metroloji Enstitüsü (INMETRO) tarafından sertifikalandırılması gerekmektedir.

Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na göre, Brezilya'dan kahve ithalatı yapan başlıca ülkeler arasında Avrupa Birliği yer almaktadır. Günümüzde, kahve yetiştirme bölgelerinin çeşitliliği nedeniyle, Brezilya, farklı türlerde kahveler üretmekte; bu da damak tadı ve fiyatlar bazında farklı talepleri karşılamayı mümkün kılmaktadır.

Öte yandan Brezilya geleneksel olarak en büyük sığır eti üreticilerinden biridir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'ne göre, her 2 kilogramlık sığır etinin biri Brezilya'dan gelmektedir. 2023 yılında Brezilya'nın sığır eti ihracatı 9,5 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır. Brezilya'nın büyükbaş canlı hayvan ihracatı ise 2023 yılında 488,7 milyon ABD

Dolarına ulaşmış ve ihracatının ise %59,1'i Türkiye'ye yönelik olmuştur. Türkiye, 2023 yılında Brezilya'nın 1. en büyük büyükbaş canlı hayvan alıcısı olmuş; Türkiye'nin ardından Irak ve Lübnan gelmiştir.

Brezilya'nın güney bölgelerinde büyük et ve süt ürünleri üreticileri bulunmaktadır. Bu bölge genellikle, MERCOSUR ülkeleri ile Orta Doğu, Çin ve ABD'ye ihracat gerçekleştirilmektedir.

6.2 İmalat Sanayi

Brezilya önemli bir endüstriyel güç olup mineral cevheri zenginliğinden sanayi üretiminde büyük ölçüde faydalanmaktadır. Ülke, dünyanın en büyük ikinci demir ihracatçısı ve dünyanın ana alüminyum ve kömür üreticilerinden biridir. Bir petrol üreticisi olarak Brezilya, yakın gelecekte enerji bağımsızlığını kazanmayı ve dünyanın en iyi beş petrol üreticisinden biri haline gelmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, ülke giderek daha çok tekstil, havacılık, eczacılık, otomobil, çelik ve kimya sanayi sektörlerinde kendini göstermektedir. Dünyanın büyük otomobil üreticilerinin çoğunun Brezilya'da üretim tesisleri bulunmaktadır. Sanayi sektörü 2023 yılında GSYİH'ya %25,5 oranında katkıda bulunmuş olup, nüfusun yaklaşık %20'sini istihdam etmektedir.

Brezilya'nın başlıca sanayi sektörleri arasında demir ve çelik üretimi, otomobil montajı, petrol işleme, kimyasal madde üretimi, çimento üretimi ve havacılık gelmektedir. Son yıllarda teknolojik yoğunluğu yüksek sanayilerin ekonomideki payı artmıştır.

Brezilya sanayi faaliyeti, Güneydoğu Bölgesi'nde, özellikle sanayileşme sürecinin ilk olarak başladığı eyaletler olan São Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais'te yoğunlaşmaktadır. Bahsedilen eyaletlerde, otomobil endüstrisi, teknolojik yoğunluğu yüksek üretim ve kimyasal ürünlerin üretiminde uzmanlaşmış modern ve çeşitlendirilmiş sanayi parkları bulunmaktadır.

Güneydoğu Bölgesi'nde, tekstil, alkol ve şeker üretimi gibi geleneksel ürünler de üretilmektedir. Bununla birlikte, son zamanlarda bu bölge, endüstrinin modernizasyonu ve çeşitlendirilmesi sürecine girmiş; katma değeri yüksek üretim artmıştır.

Brezilya sanayi üretiminde ikinci büyük öneme sahip olan bölge Güney Bölgesi'dir. Ülkenin bu bölümü, tarım ekonomisi olarak adlandırılan ve özellikle hammaddelerin işlenmesini sağlayan üretim bölgeleri barındırmaktadır. Güney Bölgesi aynı zamanda yedek parça ve metalürji üretiminde de önde gelmektedir.

Kuzey ve Orta Batı, tarım ve ticaret ile sınırlı olduğu için ülkenin sanayi sektöründe en az paya sahip bölgelerdir.

Son yıllarda, Brezilya ekonomisi madencilik, bankacılık ve telekomünikasyon alanlarındaki kamu şirketlerinin özelleştirilmesiyle dikkat çekmeye başlamıştır.

Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük ve en önemli havacılık sanayisine sahiptir. Küresel havacılık endüstrisi, Brezilya'nın havacılık şirketi Embraer'in de aralarında bulunduğu az sayıda aktörden oluşmaktadır. Dünyanın en büyük havacılık şirketlerinden biri olan Embraer'in merkezi São Paulo eyaletinde, São José dos Campos şehrinde bulunmaktadır.

Havacılık sektörü Brezilya’da 2022 yılında doğrudan 52 bin, toplamda ise 995,1 bin istihdam sağlamıştır. Her yıl 12’si São Paulo eyaletinde bulunan teknoloji ve iletişim merkezlerinin işbirliğinde araştırma ve geliştirmeye yönelik yoğun yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği, Brezilya havacılık endüstrisinin en büyük ihracat pazarıdır.

Brezilya otomotiv endüstrisinin tarihi, 1925 yılında Chevrolet montaj hattının kurulmasıyla başlamıştır. Ülke daha sonra Toyota, Volkswagen, Ford, Fiat ve Mercedes Benz gibi diğer üreticileri çekmiştir. 1990’lı yıllarda Audi, Nissan, Honda, Peugeot, Hyundai, Renault ve Chrysler gibi firmalar Brezilya pazarına girmiş olup sektör, Çin JAC Motorları da dahil olmak üzere giderek daha fazla yabancı şirketi cezbetmektedir. 2022 yılı itibariyle dünyanın 8. büyük otomotiv üreticisi olan Brezilya’nın 9 farklı eyaletinde 57 adet otomotiv üretim tesisi bulunmakta, bunların 23 tanesi São Paulo eyaletinde yer almaktadır. Sektörün 2022 yılı cirosu 69,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Brezilya Motorlu Taşıt Üreticileri Birliği (ANFAVEA) tarafından 2024 yılında otomotiv sektöründe hafif ve ağır araç üretiminin %6,2 oranında; ihracatının ise %0,7 oranında büyümesinin beklenildiği ifade edilmiştir.

2022 yılında Brezilya’nın makine ve teçhizat sektörü, ülkenin Sanayi Üretim Endeksinin %5,3’ünü oluşturmaktadır. Tarım ve ulaştırma alt sektörlerine ilişkin makine ve ekipman sektörde başı çekmektedir. Ülkede kullanılan tarım makinelerinin %90’ı yurt içinde satın alınmakta ve buğday, soya fasulyesi, pirinç ve mısır gibi mahsullerin yetiştirilmesinde kullanılmaktadır.

Ülkenin tekstil sektörünün cirosu 2022 yılında 37,4 milyar dolar değerinde olup aynı yıl verilerine göre 2,1 milyon ton tekstil ve konfeksiyon ürünleri üretimi yapan 24.300 adet şirket bulunmaktadır. Sektör, ülkedeki 2. en büyük işgücünü sağlamaktadır. 2022 yılında 1,3 milyon istihdam sağlamıştır. 2022 yılında Brezilya tekstil ürünleri ihracatında dünyada 11. sırada yer almıştır. Brezilya, elyaf endüstrisinden tasarım ve üretime kadar sektördeki tüm bağlantıları kullanan az sayıda ülkeden biridir. Ülke, pamuk üretimi ve tüketimi konusunda dünyada 5. sırada yer almakta ve malzemenin çoğu Mato Grosso Eyaleti’nde yetiştirilmektedir. Brezilya ayrıca 2023 yılı itibariyle dünyanın en büyük 5 denim üreticisi ve tüketicisi arasında yer almaktadır.

6.3 Doğal Kaynaklar ve Madencilik

Brezilya madencilik sanayisinin temelleri sömürgecilik dönemine dayanmakta olup söz konusu dönemdeki değerli metal arayışı sonucunda ilk olarak Minas Gerais Eyaleti’nde altın madenciliği ortaya çıkmıştır.

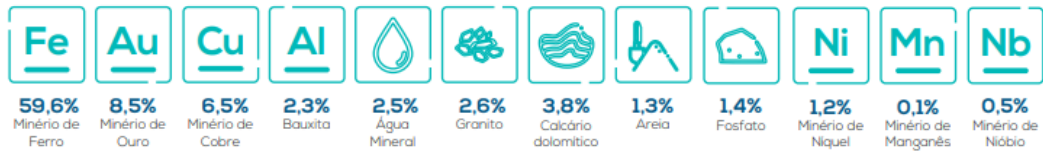
Tarih boyunca, bölge işgalinin artmasıyla jeolojik, metalik maden yatakları ve manganez gibi maddeler keşfedilmeye; demir daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür keşifler, Brezilya sanayileşme sürecinin geliştirilmesinde etkili olmuştur.

Halihazırda Ulusal Madencilik Ajansı’na kayıtlı 37 metalik madde için aktif araştırma ve çalışma sahası bulunmaktadır.

2021 yılında metalik sınıftan maddeler Brezilya’nın maden üretiminin toplam değerinin yaklaşık %89’unu oluşturmuştur. Bu maddeler arasında, üretim değerinin %99,7’sine karşılık gelen 11 madde öne çıkmaktadır. Bunlar alüminyum, bakır, krom, kalay, demir, manganez, niyobyum, nikel, altın, vanadyum ve çinkodur. Söz konusu 11 adet maddenin üretim

değeri 312,9 milyar Brezilya Reali'dir (yaklaşık 58,5 milyar ABD Doları). Bu maddelerin üretiminin %88,1'i Pará ve Minas Gerais eyaletlerinde gerçekleşmektedir ve ülke genelinde 227 maden ocağı bulunmaktadır. Madencilik sektöründe öne çıkan eyaletler ise başta Minas Gerais olmak üzere, Bahia, Para, Goias, Mato Grosso ve Sao Paulo'dur.

Brezilya madencilik sektörü 2023 yılı gelirlerinde 2022 yılına göre %0,7 oranında düşüş kaydetmiş ve petrol ve doğal gaz hariç olmak üzere toplam 248,2 milyar Brezilya Reali (49,7 milyar ABD Doları) tutarında gelir elde etmiştir. Sektör 2023 yılında 210 binden fazla doğrudan istihdam sağlamıştır. Üretilen ana maddeler ve sektör gelirindeki payları aşağıdaki şemadaki gibidir. Buna göre sektör gelirindeki payı %59,6 olan demir, ülkenin önemli maden ürünüdür.

2023 yılında daha düşük ihracat sonuçları gösteren sektör, başta Çin olmak üzere minerallere yönelik dış talepten büyük ölçüde etkilendiği için dalgalanmaya maruz kalan bir sektördür. Brezilya'nın en çok ihraç ettiği sekiz cevherden yedisi için Çin ana alıcı ülkeler arasında yer almaktadır: demir cevheri, manganez ve niyobyum için ana alıcı; bakır ve doğal taş ve dekoratif kaplamalar için ikinci en büyük; alüminyum için dördüncü; kaolin için ise en büyük beşinci alıcı ülke konumundadır.

26 Aralık 2023 tarihli ve 12.370 sayılı Kanun gereği 2023 yılında uygulamaya giren Maden Kaynakları Denetim Vergisi (TFRM) ile önümüzdeki dönemde maden projelerinin maliyetlerinin artacağı, sektörün uluslararası rekabet gücünün zayıflayacağı ve söz konusu durumların ülkedeki anılan sektöre yönelik yatırımların cazibesine olumsuz yansiyebileceği değerlendirilmektedir.

Ülkedeki çelik endüstrileri de Minas Gerais, São Paolo ve Volta Redonda (Rio de Janeiro) gibi demir cevheri bakımından zengin bölgelerde kurulmuştur. Çelik endüstrilerinin özelleştirilmesi 1990'larda gerçekleştirilmiş olup 2023 yılı itibariyle ülkede 12 şirket grubu tarafından yönetilen 31 çelik fabrikası bulunmaktadır. Vale şirketi, yaklaşık 14 milyar mt demir cevheri ile dünyanın en büyük demir cevheri üreticisi konumuna sahiptir. Şirket ayrıca yılda yaklaşık 400 milyon ton ürün üretebilmekte ve şirketin demir cevheri ihracatı Brezilya toplam demir cevheri ihracatının %80'ini oluşturmaktadır. Brezilya'nın çelik endüstrileri, ülkenin demir yataklarının yüksek kalitesi ile desteklenmekte olup örneğin Vale şirketi tarafından işletilen Carajas madenleri ortalama %66 ila %67 demir içeriğine sahiptir.

Öte yandan, son on yılda, Brezilya mücevher sektörü kaliteli makine, teçhizat, alet ve girdilerin ithalatı yoluyla kalite standartlarını ve rekabet gücünü yükseltmiştir. Halihazırda Brezilya, dünya değerli taş tedarikinin üçte birini sağlamaktadır. Brezilya, ana zümrüt tedarikçilerinden biridir ve sitrin, akik, ametist, turmalin, akuamarin, topaz ve kuvars kristalini büyük ölçekte tedarik etmektedir.

6.4 Enerji ve Gaz

Brezilya doğal kaynakların bol olduğu bir ülke olmasından dolayı elektrik üretimi kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Bu anlamda Brezilya'da elektrik enerjisi üretimi hidroelektrik, termoelektrik (biyokütle, kömür, petrol, doğalgaz), rüzgar, fotovoltaik ve nükleer santrallerden sağlanmaktadır.

2023 yılında elektrik gücünde 10.324,2 megawatts (MW) artış olmuş ve toplamda 199.324,5 MW elektrik enerjisi biriktirilmiştir. 2024 yılı için toplam kapasitenin 200.000 MW sınırını aşması beklenmektedir.

2023 yılında elektrik gücündeki artışta rüzgar enerjisinin katkısı en yüksek olmuş ve toplam artışın %47,65'ine karşılık gelen 4.919 MW'lık bir artış kaydetmiştir. İkinci sırada ise üretimi yüzde 39,51 artışa karşılık gelen 4.070,9 MW'lık artış kaydeden güneş enerjisi yer almaktadır.

Brezilya, dünya sıralamasında 8. en büyük güneş enerjisi üreticisidir. Brezilya Maden ve Enerji Bakanlığı verilerine göre 2023 yılında, Brezilya'nın güneş enerjisi üretimi ve iletiminde elde ettiği başarılar ve ilerlemeler damgasını vurmuştur. Brezilya'nın toplam operasyonel gücü 37 GW'ı aşmıştır. Rakamlar Brezilya'nın yenilenebilir enerji kaynaklarındaki potansiyelini göstermektedir.

Brezilya Fotovoltaik Güneş Enerjisi Derneği (ABSOLAR) verilerine göre, 2023 yılında güneş enerjisi sektörü Brezilya'da ulusal toprakların tüm bölgelerine yayılmış, 352 binden fazla yeni iş yaratmıştır. Brezilya'da halihazırda 2012 yılından bu yana birikmiş güneş kaynaklarından elde edilen 37,2 GW operasyonel güç bulunmaktadır; bunun 25,8 GW'ı dağıtılmış üretim ve 11,4 GW'ı merkezi üretimdir.

Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031" ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2031 kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,25 trilyon Brezilya Reali (625 milyar ABD Doları) yatırım yapılması beklenmektedir.

Maden ve Enerji Bakanlığı'na (MME) göre, 2031 yılına kadar Brezilya'nın elektrik tüketiminin %44 oranında büyümesi beklenmektedir. Önümüzdeki 10 yılda 40 bin km uzunluğunda yeni elektrik iletim hattının yapılacağı ve 2031 yılında faaliyette olan 200 bin km elektrik iletim hattı bulunacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede önümüzdeki 10 yılda, 62,5 milyar Brezilya Reali (11,3 milyar ABD Doları) iletim hattı, 27,1 milyar Brezilya Reali (5 milyar ABD Doları) trafo merkezleri için olmak üzere toplam 89,6 milyar Brezilya Reali (16 milyar ABD Doları) yatırım yapılması öngörülmektedir.

Diğer taraftan, petrol üretiminin halihazırdaki günlük 3,27 milyon varilden, on yıllık zaman süreci içerisinde günlük 5,54 milyon varile çıkarılarak %70 büyüyeceği öngörülmektedir. Petrol ihracatının da önemli ölçüde artması ve 2020-2030 yılları arasında %130 oranında artışla halihazırdaki günlük 1,5 milyon varilden 3,4 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Doğal gaz üretiminin ise günlük 199 milyon m³'e ulaşacağı ve mevcut 115 milyon m³'e göre %74'lük bir artış sağlayacağı öngörülmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2031 yılına kadar

enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilmektedir:

<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>

6.5 İnşaat Sanayi

2023 yılında Brezilya inşaat sektörü %0,5 oranında küçülmüştür. Ekonomistlere göre yüksek faiz oranları, Covid-19 salgını sırasında başlayan küçük inşaat işleri ve tadilatları döneminin sona ermesi ve Temmuz 2023 tarihinde gerçekleşen “Minha Casa, Minha Vida (Benim Evim, benim Hayatım)” programının yeni koşullarının yayımlanmasında yaşanan gecikme bu küçülmede etkili olmuştur.

Sektör, 2023 yılında kayıtlı istihdamın %7,4'ünü teşkil etmekte olup; işsizlik oranının gerilemesinde etkili olmuştur. 2023 yılı itibarıyla, Brezilya inşaat sektörünün toplam katma değer içindeki payı %3,5 olup; sanayi sektörü içindeki payı ise %13,6'dır. 2023 yılında sektörün cirosu 222,8 milyar Brezilya Reali (yaklaşık 45 milyar ABD Doları) tutarında gerçekleşmiştir.

Brezilya İnşaat Sanayi Odası (CBIC), sektörün 2024 yılında %2,3 oranında büyümesini öngörmektedir. Bu oran, Brezilya'nın 2024 yılında %2,09 olması beklenen GSYİH endeksinin üzerindedir. Bunun nedenleri arasında “Minha Casa Minha Vida” programında yapılması planlanan düzenlemelerin etkilerinin yanı sıra, işe alımlarda devam eden artış, şirketlerin satın alma ve lansmanlara yönelik olumlu beklentileri ve Brezilya ekonomisinin yıl içinde olumlu büyümesi beklentisi yer almaktadır. 2024 yılında ayrıca, büyük altyapı çalışmalarının yeniden başlaması ve gayrimenkul sektörünün ısınmasıyla iş makineleri pazarının da büyümeye devam etmesi beklenmektedir.

Ayrıca, piyasalarda sürmesi beklenen canlılık ve Nisan 2024 tarihinden itibaren Rio Grande do Sul eyaletini etkisi altına alan yoğun yağışlar sonrası yaşanan sel felaketinden olumsuz etkilenen eyaletin yeniden yapılanma çalışmaları, sektörün 2024 yılındaki faaliyetlerinde artış sağlayacak faktörler arasındadır.

Konut alanında “Minha Casa, Minha Vida (Benim Evim, benim Hayatım)” projesi, konut açığı sorununu çözmek ve Range 1 grubunda olan düşük gelirli insanlar için sübvansiyon destekli mülklere erişimi yeniden başlatmak için 2023 yılında yeniden uygulamaya konulmuştur. 1 Ocak 2023 yılında göreve başlayan Lula hükümetinin ilk 100 gününde sekiz eyaletteki on dört belediyede 5.693 adet konut teslim edilmiştir. Federal Hükümetin hedefi, 2026 yılı sonuna kadar 2 milyon adet konut inşa etmektir.

Brezilya İnşaat Sanayi Odası (CBIC) verilerine göre Brezilya emlak piyasasında 2024 yılının 1. çeyreğinde ülke geneli yeni konut satışlarında 2023 yılının 1. çeyreğine göre %6,0 oranında artış kaydedilmiştir. Yeni konut satışlarında yaşanan bu artışta, satışlarında %21,3 oranında artış görülen “Minha Casa, Minha Vida (Benim Evim, benim Hayatım)” programı etkili olmuştur.

2024 yılı Nisan ayı itibarıyla sektörde 2,8 milyon çalışan bulunmakta, bu da ülkedeki toplam kayıtlı yaklaşık 46,6 milyon çalışanın %6,22'sine karşılık gelmektedir. 2024 yılının ilk dört ayında 141.428 adet yeni istihdam sağlanmıştır, sektörün istihdamında yaşanan bu artış, 2024 yılında inşaat sektöründeki büyümeye ilişkin olumlu beklentileri doğrular niteliktedir.

Eyaletler bazında ise; Sao Paulo Eyaleti valisi Tarcisio Freitas tarafından, Brezilya inşaat sektörünün kalbi niteliğindeki Sao Paulo eyaletine konut için 106 milyon Brezilya Reali tutarında yatırım yapılacağı 2023 yılında duyurulmuştur. Yatırımın Programa Casa Paulista (Konut Paulista Programı) isimli program bünyesinde Sao Paulo Eyaleti'nde yer alan 30 şehirde toplam 8.711 adet konut inşaatı için kullanılacağı bildirilmiştir. Program ile ilgili bilgilere <https://www.prefeituradesp.org/programa-casa-paulista-sp/> linki üzerinden ulaşılabilmektedir.

6.6 Perakende Ticaret

Brezilya'da perakende ticaret, ülke ekonomisinde temel bir rol oynamaktadır. Üreticileri ve tüketicileri buluşturmaktan, tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için çok çeşitli ürün ve hizmetler sunmaktan sorumludur. Ayrıca, Çalışma Bakanlığı verilerine göre 2023 yılında anılan sektör bünyesinde kayıtlı 9,9 milyon çalışan bulunmaktadır. 2023 yılında sektör yaklaşık BRL 5,7 trilyon (1,1 trilyon ABD Doları) tutarında satış gerçekleştirmiştir.

Brezilya perakende ticaretinin temel özelliklerinden biri, hem şirketlerin büyüklüğü açısından hem de sunulan ürünler açısından çeşitlilik arz etmesidir. Sektör, ülkenin her köşesine yayılmış küçük kuruluşlardan büyük zincirlere kadar çok çeşitli şirketleri bünyesinde barındırmaktadır. Böylece sektör, tüketicilerin çok çeşitli seçenekler arasından seçim yapmaları ile tercih ve bütçelerine uygun ürünleri bulmalarına olanak tanıyan etkileyici bir çeşitliliğe sahiptir.

IBGE verilerine göre perakende ticareti 2023 yılında BRL 900 milyar tutardan (180 milyar ABD Doları) fazla gelir elde etmiştir. Anılan veri, 2023 GSYİH'nın %9,2'sine tekabül etmektedir.

Son yıllarda e-ticarete görülen yükseliş, Brezilya perakendesine yeni fırsatlar getirmiştir. Çevrimiçi satışlar, artan bağlantı ağı, akıllı telefonların yaygınlaşması ve evden çıkılmasına gerek olmadan giderek daha güvenli şekilde yapılan alışverişlerin getirdiği rahatlık sayesinde önemli ölçüde artmıştır.²³

6.7 Hizmetler

Hizmetler sektörü 2023 yılı için Brezilya GSYİH'sinin % 67,4'ünü temsil etmekte ve aktif işgücünün %54'ünü istihdam etmektedir. Son yıllarda, ülke özellikle havacılık ve telekomünikasyon alanlarında yüksek katma değerli hizmetler üretmeye başlamıştır. Turizm de son yıllarda artış göstererek sektörün önemli bir bölümü haline gelmiştir. 2022 yılı verilerine göre, turizm sektöründe doğrudan 1,3 milyon, toplamda ise 4,2 milyon kişi istihdam edilmektedir. Anılan yılda sektör 309,4 milyar BRL (yaklaşık 60 milyar ABD Doları) gelir elde etmiştir. 2022 yılında sektörün ülkenin toplam GSYİH'sindeki payı %3,1 olmuştur.

Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü (IBGE)'ne göre, bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektöründeki ticari faaliyetler, büyük ölçüde uzaktan çalışma ve eğitim ihtiyacı nedeniyle COVID-19 krizinin başlangıcından bu yana yükselişe geçmiştir.

Brezilya Bilgi Teknolojileri pazarının 2022 yılı bölgesel dağılımına göre São Paulo, Rio de Janeiro, Espírito Santos ve Minas Gerais eyaletlerini bünyesinde barındıran Güneydoğu bölgesi tek başına pazarın %62,6'sına sahiptir.

²³ <https://monitormercantil.com.br/a-importancia-do-comercio-varejista-no-brasil/>

Diğer taraftan, Ekim 2021 tarihinde, Brezilya'nın 5G spektrum ihalesi gerçekleştirilmiş; yaklaşık 8,5 milyar ABD Doları toplanmıştır. Nokia ve Omdia tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Brezilya'da 5G'nin kullanımının 1,2 trilyon ABD Doları ekonomik etkisi ve 2035 yılına kadar 3 trilyon ABD Doları verimlilik artışı olacağı öngörülmektedir. Brezilya, telekomünikasyon sektöründe yerleşmiş bir politika ve düzenleyici ortama sahiptir. Sektörün düzenlenmesinden sorumlu birincil organ Ulusal Telekomünikasyon Kurumu'dur (ANATEL).

5G, 6 Temmuz 2022 tarihi itibarıyla kullanıma girmiştir ve ilk olarak başkent Brasília'da başlatılmıştır. Daha sonra, aynı ay içinde Porto Alegre, Belo Horizonte ve João Pessoa sinyali kullanıma sunulmuştur. Halihazırda, Sao Paulo ve Rio de Janeiro da dahil olmak üzere 26 şehirde kullanılmaktadır.

2029 yılına kadar nüfusu 30 binden fazla olan tüm belediyelerin kapsanması; 2028 yılına kadar nüfusu 600'den fazla olan tüm kasabalarda 4G kapsama alanı sağlanması; 2025 yılına kadar nüfusu 20 binden fazla olan belediyelere ve 2026 yılına kadar nüfusu 20 binden az olan belediyelere fiber optik ağ veya ana taşıyıcı ağların dağıtılması; federal otoyolları kapsayan fiber optik ağların kurulması ve federal hükümet tarafından özel kullanım için özel bir 5G güvenli ağ kurulması öngörülmektedir.

6.8 Bilişim

Brezilya Yazılım Şirketleri Birliği (ABES) ve Uluslararası Veri Şirketi (IDC) tarafından ortak yapılan 2024 Brezilya Yazılım Pazarı Araştırması'na göre, Brezilya 2023 yılında küresel çapta teknolojiye yapılan yatırımların %1,6'sına ve Latin Amerika genelindeki yatırımların %37,5'ine sahip olmuştur. 2023 yılında bilgi teknolojisine (yazılım, donanım ve hizmetler) yapılan küresel yatırımların toplamı (3,166 trilyon ABD Doları) dikkate alındığında, Brezilya 49,9 milyar ABD Doları yatırımı ile iki sıra ilerleyerek yatırım sıralamasında onuncu sırada yer almıştır. Toplam yatırımları 133 milyar ABD dolarına ulaşan Latin Amerika'da ise lider konumunda kalmıştır. Uluslararası Veri Şirketi (IDC), 2024-2025 trendleri arasında 5G, Siber Güvenlik ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi konulara dikkat çekmektedir.

Uluslararası Veri Şirketi (IDC) tarafından açıklanan bir rapora göre, 2024 yılında Latin Amerika bilişim pazarının %11 oranında büyümesi beklenmektedir. Brezilya'nın ise bu sektörde 2024 yılında %12 ile bölgedeki yıllık en yüksek büyüme oranına sahip ülkeler arasında yer alması beklenmektedir. Bu oran, %10 ile Kolombiya gibi komşu ülkelere ve hatta %9 ile Amerika Birleşik Devletlerinden daha yüksek seviyede kalmaktadır.

Ayrıca, Brezilya'daki bilişim sektörü, şirketlerdeki dijital dönüşümün hızlanmasıyla son üç yılda önemli istihdam yaratmıştır. Santa Catarina Teknoloji Derneği (Acate) ve teknoloji firması Neoway tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, Brezilya'da söz konusu sektörde faaliyet gösteren 422.300 şirket bulunmaktadır. 2015 ve 2020 yılları arasında kurulan teknoloji işletmesi sayısında ülkedeki en yüksek büyüme Santa Catarina Eyaleti'nde (%63,2) görülmüştür. Eyaletteki toplam büyüme oranı da ulusal ortalamasının (%26,1) oldukça üzerindedir.

7. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

7.1 Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Birleşmiş Milletler verilerine göre, Brezilya 2023 yılında tüm G20 ekonomileri arasında en çok doğrudan yabancı yatırım çeken üçüncü ülke olmuştur. Söz konusu verilere göre Brezilya, 2023 yılında toplam 62,0 milyar ABD Doları (GSYİH'nin %2,89'u) yatırım çekmiştir. Yatırım miktarı 2022 yılında ise 74,6 milyar ABD Doları (GSYH'nin %3,82'si) tutarında gerçekleşmiştir. Buna göre doğrudan yabancı yatırım 2023 yılında, bir önceki yıla göre %16,9 oranında azalmıştır. Yeni proje sayısı ise sabit kalmıştır.

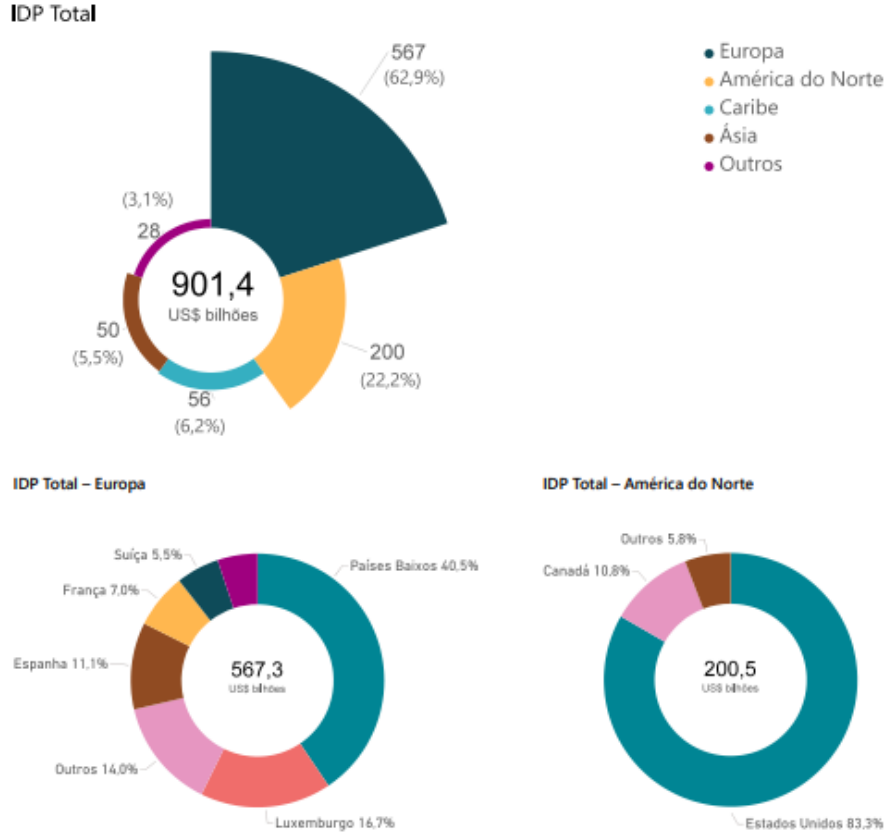
FDI	2018	2019	2020	2021	2022*	2023
Gelen FDI (Akım – Milyar \$)	78,2	69,2	37,8	46,4	74,6	62,0
Gelen FDI Stoku (Milyar \$)	737,9	874,0	765,4	901,4	-	924,0
Giden FDI (Akım – Milyar \$)	2,0	22,8	-3,5	16,2	33,4	28,3
Giden FDI Stoku (Milyar \$)	382,4	416,6	448,0	474,1	479,0	389,0

Kaynak: Brezilya Merkez Bankası

*2022 gelen FDI stoku verilerine ulaşılamamıştır.

Brezilya Merkez Bankasının 2021 yılı verilerine göre; bölge olarak Avrupa, yapılan toplam doğrudan yabancı yatırımların %62,9'unu gerçekleştirmiştir (Figür). Bu bölge kapsamında en çok yatırımı bulunan ülkeler sırasıyla Hollanda (%40,5), Lüksemburg (%16,7) ve İspanya (%11,1) olmuştur. Kuzey Amerika bölgesi ise 200,5 milyar ABD Doları ile ülkedeki doğrudan yabancı yatırımların %22,2'sini oluşturmuştur. Bu bölge kapsamında en çok yatırımı bulunan ülke ABD (%83,3) olmuştur (Figür).

Figür - Kıtalara ve ülkelere göre Gelen FDI

Ülkedeki doğrudan yabancı yatırımlar genellikle uluslararası büyük firmalar tarafından birleşme ve satın almalar şeklinde gerçekleştirilmekte; en çok tercih edilen şirket biçimi Sociedade Anonima (Anonim Şirket) ve Limitada'dır (Limited Şirket).

Doğrudan yabancı yatırımlarda ilk sırada gelen firmalar ise, Renault, Peugeot, Carrefour, Walmart, Mc Donalds, Zara ve General Motors'tur.

Fiat, Jeep, Peugeot ve Citroen gibi markaların sahibi Stellantis tarafından, Brezilya'da 2025 ile 2030 yılları arasında 30 Milyar Real tutarında yatırım yapılacağı açıklanmıştır. Anılan dönemde ülkede hibritler de dahil olmak üzere 40'tan fazla elektrikli aracın piyasaya sürülmesi planlanmaktadır. Anılan yatırımın, Brezilya ve Güney Amerika'daki otomotiv endüstrisi tarihindeki en büyük yatırım planını temsil ettiği ifade edilmiştir.

Stellantis tarafından açıklanan söz konusu kaynak hacmi, ulusal otomobil üreticileri birliği ANFAVEA'nın Şubat ayında Brezilya'da otomobil parçaları endüstrisi de dahil olmak üzere 2029 yılına kadar sektöre yatırım yapacağı tahmin edilen yaklaşık 100 Milyar Real tutarının üçte birini temsil etmektedir.

Toyota tarafından, Brezilya'da 2030 yılına kadar 11 milyar R\$ tutarında yatırım yapılacağı ifade edilmiştir. Anılan tutarın esnek hibrit teknolojisine sahip araçların ve motorların üretim kapasitesini genişletmek için kullanılması ve üretim zincirindeki dolaylı pozisyonlar dikkate alındığında 2 bin adet ek iş yaratılması öngörülmektedir.

Stellantis ve Toyota'nın yanı sıra, Volkswagen (2028'e kadar 16 milyar real), General Motors (2028'e kadar 7 milyar real) ve Hyundai (2032'ye kadar 1,1 milyar dolar) dahil olmak

üzere diğer otomobil üreticileri de yakın zamanda ülkede yapılacak büyük yatırım programlarını duyurmuştur.

7.2 Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

Brezilya'ya genel olarak yabancı sermaye girişi serbesttir; ancak ülkeye giren yabancı sermayenin Merkez Bankası'na kayıt ettirilmesi gerekmektedir.

Yabancı sermayenin tescili, Merkez Bankası Bilgi Sistemi aracılığıyla yapılmaktadır (SISBACEN – Módulo RDE – IED (Registro Declaratório Eletrônico – Investimento Externo Direto)). Tüm yabancı yatırımların Merkez Bankası'na kayıtlı olması, karın yurtdışına havale edilmesi, sermayenin geri gönderilmesi ve karların yeniden yatırılmasının kayda bağlanması için esas teşkil etmektedir.

Brezilya para birimi (Real) ile gerçekleştirilen yatırımlar herhangi bir ön izne bağlı değildir. Sermayeye ortak olmak veya mevcut bir Brezilya şirketinin hisselerini almak için, bu alanda faaliyet göstermeye yetkili bir bankacılık kuruluşu aracılığıyla ülkeye Real gönderilebilmektedir.

7.3 Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

Doğrudan yabancı yatırımların yasaklandığı ya da kısıtlandığı belirli sektörler bulunmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımın yasaklandığı sektörler:

- Nükleer enerji,
- Sağlık hizmetleri (Aile planlaması faaliyetleri ve araştırmaları, hastaneler, klinikler (genel veya özel), poliklinikler, kar amacı gütmeyen sağlık hizmetleri hariç)
- Posta ve telgraf hizmetleri,
- Havacılık sanayi (Yalnızca uydu, uzay gemisi gönderilmesi, yeniden konumlandırılması ve ilgili faaliyetlerde yasaklanmış olup; söz konusu ürün ya da ekipmanların üretilmesi ya da pazarlanması yasak kapsamında değildir)

Doğrudan yabancı yatırımın izne bağlı olduğu sektörler:

- Kırsal Alan Edinimi: Kırsal alanların yabancı sahipli Brezilya şirketleri, Brezilya'da yerleşik yabancılar ve Brezilya'da faaliyet gösteren yabancı şirket tarafından satın alınması yasalarla izne bağlanmıştır. Söz konusu kısıtlama, kırsal alanların doğrudan veya dolaylı olarak devredilmesi ile sonuçlanan şirket işlemleri için de geçerlidir.

- Sınır Bölgeleri: Sınır bölgelerinde bulunan gayrimenkul edinimi ya da kırsal alan kiralınması ve benzer hakların tümü, Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri'nin ön onayına bağlıdır.

- Finansal Kurumlar: Finansal kuruluşlarda yabancı sermayenin yer alması, söz konusu yabancı sermayenin ulusal finansal sistem için önemini belirten bir Başkanlık Kararnamesi çıkarılması gibi özel durumlarda mümkündür.

- Hava Taşımacılığı Hizmetleri: Brezilya'da hava taşımacılığı hizmetlerinin verilmesi, oy hakkının en az yüzde 80'inin Brezilyalılar tarafından sahiplenildiği ve idaresinin yalnızca Brezilyalılar tarafından yapıldığı Brezilyalı kuruluşlara önceden verilen imtiyazlar aracılığıyla olmaktadır. Bu durumda da yabancı sermaye, oy hakkının %20'si ile sınırlanmakta olup, Brezilya havacılık ve uzay otoritelerinin de onayı gerekmektedir. Son dönemde söz konusu %20 oranındaki oy hakkının %49'a, hatta %100'e çıkarılması da tartışılmaktadır.

- Madencilik: Madencilik sektöründe yalnızca Brezilya şirketleri çalışabilmektedir (yabancı sahipli hissesi olan ya da olmayan). Ayrıca madencilik sektöründe çalışacak şirketlerin Madencilik ve Enerji Bakanlığı'ndan izin almaları gerekmektedir.

7.3.1 Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Brezilya'da gayrimenkul satın almak için Brezilyalı olmak veya ülkede yerleşik olmak zorunlu değildir.

İlk adım, yabancıların ülkesinde bulunan Brezilya Büyükelçiliği veya konsoloslukları tarafından verilen CPF vergi numarasını almaktır. Bunu yapmak için, kimlik belgesi, tercihen pasaportun onaylı bir kopyası, gerekmektedir. Evli vatandaşlar için, eşin de bir CPF numarası almasına ihtiyaç olacaktır.

Yabancıların doğrudan gayrimenkul alımına ilişkin bazı yasal kısıtlamalar bulunmaktadır. Buna göre kırsal mülk ve araziler ile deniz kıyısına 100 metre uzaklıktaki gayrimenkullerin yabancılar tarafından satın alınması mümkün değildir. Bu kısıtlama, deniz kıyısı arsasında yer alan binadaki dairelerin satın alınması gibi özerk bir devremülk durumunda geçerli değildir.

Tüzel kişiliklerin mülk satın alınması mümkün olup, söz konusu işlem için bazı zorunlu ön koşullar bulunmaktadır:

- Şirketin kuruluş sözleşmesinin yeminli ve konsolosluk onaylı tercümesi;
- Yabancı tüzel kişilik adına hukuki işlemler yapabilecek bir vekil.

7.3.2 Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Brezilya yasaları, yerel ve yabancı sermayeli şirketler arasında ayırım yapmamaktadır. 11 Şubat 2020 tarihine kadar yabancı yatırımcıların Brezilya'da yerleşik bir temsilcilerinin bulunması gerekmekte olup, bu tarihte Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla söz konusu şart kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99'unda uygulanacağı ifade edilmiş, böylece yabancı firmalarla yerel firmalar arasında hiçbir ayırım kalmamıştır.

7.3.3 Şirket Kuruluşunda Ayrımcılık

2019 yılı itibariyle yabancı sermayeli veya %25'ten fazla ortağı ya da hissesi yabancı olan şirketler için, yabancı sermayenin "son kullanıcıyı (final beneficiary)" bildirmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Bu kişiler de bilgileri şirket ana sözleşmesinde ve Ticaret Sicil Gazetesi'nde geçen, şirkette %25'ten fazla hissesi olan, yönetim kurulunda oy verme, karar verme veya imza yetkileri verilmiş kişiler olarak belirlenmiştir.

7.3.4 Vergi Hukukunda Ayrımcılık

Yabancı sermayeli bir şirketin Brezilya’da kuruluşundan sonraki ilk adım, sermayenin tamamının veya bir kısmının havale edilmesidir; bu havale üzerinden %0,38 oranında Finansal İşlem Vergisi (Imposto sobre Operações Financeiras - IOF) ve banka tarafından tahsil edilen bir hizmet ücreti alınır. Bu tür işlemlerde döviz kuru işlemlerinin yapılması ve tutarın cari hesaba geçmesi için Brezilya Merkez Bankası tarafından talep edilen Doğrudan Yabancı Yatırım (RDE-IED) belgesinin hazırlanıp şirketin ana sözleşmesiyle birlikte bankanın döviz departmanına gönderilmesi gerekmektedir.

Kâr edemediği için tekrar merkezden kaynak ihtiyacı duyan şirketlerde yurt dışından yapılacak havale ise üç şekilde yapılabilir:

-Sermaye Arttırımı

Bu nitelikteki ve toplamı esas sözleşmede yer alan sermayeyi aşan havaleler, sermaye arttırımı olarak değerlendirilmeli ve bu amaçla şirket, yukarıda açıklanan prosedüre ilave olarak, kuruluş sözleşmesinde değişiklik yapmak suretiyle bir sermaye arttırımına gitmelidir. Kuruluş sözleşmesindeki sermaye arttırımı değişikliği kur işlemi tarihinden itibaren 30 gün içinde yapılmalıdır.

-Ortaklar arası borç

Ortaklar arasında ortak olarak katıldıkları şirkete borç para verilmesi veya bir finans kuruluşu olmadan şirketten borç para alınması şeklinde yapılan bir işlemdir.

Bu bağlamda; operasyonu resmileştirmek, kur işlemini yapabilmek ve yurtdışından gelen parayı Brezilya’daki cari hesapta tutabilmek için Brezilya Merkez Bankasının bir belgesi niteliğinde olan Finansal İşlemler Kaydı (ROF)’nın hazırlanması gerekmektedir. Bu belge hazırlanırken faiz oranlarının belirlenmesi tavsiye edilir. Faize ilave olarak ödeme dönemlerinde %15 ile %22,5 arasında değişen gelir vergisi doğmaktadır. Ayrıca, borcun vade tarihine bağlı olarak; banka tarafından %6 oranında Finansal İşlem Vergisi (Imposto sobre Operações Financeiras - IOF) ve hizmet ücreti tahsil edilmektedir.

-Şirketler arasında hizmet sağlanması

Bu durumda Finansal İşlem Vergisi (Imposto sobre Operações Financeiras - IOF) ve banka hizmet bedeli yine tahsil edilmektedir. Yapılan işlemin türünü bankanın kendisi bildireceğinden ve faturanın düzenlenmesiyle birlikte hizmetin sağlanmasında vergilendirme söz konusu olacağından Brezilya Merkez Bankası nezdinde ilgili prosedür farklıdır.

Hizmet karşılığında elde edilen bir gelir doğması nedeniyle, belediyeye bağlı olarak %2 ile %5 arasında değişen hizmet vergisi (ISS) toplanabileceği için vergi yükü değişmektedir. Kural olarak, döviz havalesi olduğundan PIS/COFINS (Sosyal Entegrasyon Programı ve Sosyal Sigortanın Finansmanına Katkı Payı) vergilendirmesi oluşmaz, ancak Genel Kurumlar Gelir Vergisi (IRPJ) ve Net Kar Üzerinden Alınan Sosyal Katkı Payı (CSLL) şirketin vergi seçeneğine göre varsayılan veya gerçek kâr üzerinden tahsil edilir.

7.3.5 Yabancıların Serbest Dolaşımı

Turist vizesi, harcırah, ödenek, ücret, pro-labore veya diğer seyahatler dışında, herhangi bir göçmenlik amacı veya ücretli faaliyet gerçekleştirilmeden doksan güne kadar kalışlar için Brezilya'ya seyahat eden başka bir ülkenin vatandaşına verilir. Diplomatik, hizmet,

hususî ve umumî pasaport sahibi vatandaşlarımız Brezilya'ya seyahatlerinde 90 güne kadar vizeden muafîr.

2024 yılı itibariyle Venezuela (CCS), Meksika (MEX ve CUN), Kolombiya (BOG), Küba (HAV) ve Brezilya (Guarulhos Uluslararası Havalimanı - GRU) varışlı Türk Hava Yolları uçuşlarında yolcu kabulü için pasaport ve vize gereksinimi gibi genel kuralların dışında bazı ek kontroller uygulanabilmektedir. Bu ek kontroller sonucunda ülke otoritelerince ülkeye giriş reddi verilebileceği için uçuşa kabul sırasında da benzer kontroller yapılabilmektedir.

Genel kurallara Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) sitesinden ulaşabilmektedir. Brezilya için ek kontroller aşağıda yer almaktadır.

São Paulo Guarulhos Uluslararası Havalimanı (GRU) varışlı uçuşlar için dikkat edilmesi gereken kurallar:

-Gidiş-dönüş ve transit yolculuklar için dönüş bileti (Vize gerektiren ülkeler için vize geçerlilik süresinin içinde olması koşuluyla)

-Otel rezervasyonu (Ödemesi yapılmış ve seyahat sürecini kapsayan)

-Transit uçuşlar aktarma süresinin 24 saati aşmaması

Ayrıca, aşağıdaki durumlarda da yolcuların ülkeye giriş talepleri reddedilebilmektedir. Kalış süresince yeterli olacak nakit veya geçerli kredi kartı olmayan yolcular.

Yukarıda çeşitli havalimanları için yer alan şartlardan herhangi birini karşılamayan yolcuların ilgili uçuşa kabul noktasında problem yaşayabilecekleri belirtilmektedir.

7.4 Yatırım Teşvik Mevzuatı

Brezilya'nın São Paulo, Rio de Janeiro, Santa Catarina, Paraná ve Rio Grande do Sul eyaletlerinde yatırım ajansları bulunmakta; söz konusu yatırım ajansları, eyaletlere yatırım yapmakla ilgilenen firmalara geniş danışmanlık hizmetleri ve vergi indirimleri sunmaktadır.

Bu çerçevede, yabancı yatırımlar ile ihracatın artırılması, inovasyon ve iş yapma ortamının geliştirilmesi amaçlarıyla kar amacı gütmeyen bir şirket olarak kurulmuş olan São Paulo Yatırım Ajansı (Investe SP - <https://www.investe.sp.gov.br/>), São Paulo eyaletinde yatırım yapmak amacıyla kendilerine başvuran yerli ve yabancı firmalara ayırım uygulamaksızın ve ücret almaksızın, kuruluş yeri seçiminden üretimin başlamasına kadarki sürecin her adımında pek çok hizmet sağlanmaktadır. Lenovo, Chery, Sany, LiuGong gibi ÇHC şirketlerinin Brezilya'ya yatırım yaparken söz konusu yatırım ajansının hizmetlerinden yararlandıkları bilinmektedir.

Rio de Janeiro Yatırım Ajansı (AGERIO - <https://www.agerio.com.br/>), Rio de Janeiro eyaletinin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak yatırımların finansmanına katkı sağlamak amacıyla, Brezilya Kalkınma Bankası (BNDES- <https://ri.bndes.gov.br/>) gibi kuruluşlar aracılığıyla yatırımcı firmalara mikro kredi imkanı sağlamaktadır.

Santa Catarina Yatırım Ajansı (<https://www.investsantacatarina.com/>) tarafından, eyalet hükümeti ve Santa Catarina Eyaleti Sanayi Birliği ortaklığında, Santa Catarina eyaletinde yapılan yatırımlarda firmalara danışmanlık hizmeti verilmekte; ayrıca iki yıl boyunca ICMS (KDV) vergisinden %75 muafiyet sağlanması gibi vergi avantajları sunulmaktadır.

Paraná Yatırım Ajansı (<http://www.investparana.org.br/>) Paraná'daki yatırımlar için başlıca teşvik merkezlerinden biridir. Kanunla desteklenen iyi yapılandırılmış teşvikler sayesinde, Program hem yeni yatırımcıları hem de işlerini büyütme isteyen yerleşik şirketleri desteklemektedir. Program, Paraná'yı yerel, ulusal ve uluslararası yatırım gündemine yeniden yerleştirmek için 2011'in başlarında oluşturulmuştur. Ayrıca, istihdam, gelir ve sürdürülebilirlik sağlayan yeni üretken girişimler için ICMS vergileri ödemeleri için son tarihlerin uzatılması, altyapının, dış ticaretin iyileştirilmesine yönelik teşvikler, bürokrasinin azaltılması ve mesleki eğitimin artırılması gibi bir dizi önlem içermektedir.

Rio Grande do Sul Yatırım Ajansı (Invest RS - <https://investrs.rs.gov.br/>) tarafından, São Paulo Yatırım Ajansı'na benzer bir şekilde, eyalette yatırım yapacak firmalara, yatırımın planlanması, gerçekleştirilmesi ve yatırım sonrası aşamalarda danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. Eyalet tarafından ayrıca, vergi avantajları ve kredi imkanları da sunulmaktadır.

7.5 Serbest Bölgeler

Brezilya'nın tek serbest bölgesi, Amazonas'ın başkenti Manaus'ta bulunmaktadır. Manaus Serbest Bölgesi (Zona Franca de Manaus) Brezilya'nın ana ekonomik merkezlerinden uzakta bir alan olmasıyla birlikte, üretimin bu bölgede bulunan Manaus limanından, Solimões Nehri su yolu üzerinden taşınabilme avantajı vardır.

Manaus Serbest Bölgesi, 1967 yılında 288 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile oluşturulmuştur. Manaus Serbest Ticaret Bölgesi, Brezilya hükümeti tarafından Batı Amazon ve Amapá'da bir ekonomik temel oluşturmak, bu bölgenin ülkeye sanayi ve sosyal entegrasyonunu teşvik etmek ve ulusal egemenliği garanti etmek amacıyla uygulanan bir ekonomik kalkınma modelidir.

Manaus Serbest Bölgesi haricinde, Batı Amazon'da ve Macapá ve Santana'da bulunan uluslararası sınır şehirlerinin gelişimini teşvik etmek ve onları ülkenin geri kalanıyla entegre etmek amacıyla 7 adet Serbest Ticaret Bölgesi (ALC'ler) oluşturulmuştur. Bu bölgelerde, Manaus Serbest Bölgesi'ne benzer vergi avantajları sunulur. ALC'lerin ana hedefleri, mal giriş ve çıkışlarının denetiminde iyileştirme, ticaret sektörünün güçlendirilmesi, yeni şirketlerin açılması ve istihdam yaratılmasıdır.

Halihazırda Manaus Serbest Bölgesi modelinin çevresine dahil olan Serbest Ticaret Bölgeleri şunlardır: Roraima Eyaletinde Boa Vista ve Bonfim; Rondônia Eyaletindeki Guajará-Mirim; Acre Eyaletinde Cruzeiro do Sul; Amazonas Eyaletinde Tabatinga; ve Amapá Eyaletindeki Macapá ve Santana.

Manaus Serbest Bölgesi, özellikle kapsama alanındaki yatırımları çekmek ve güvence altına almak amacıyla bir dizi federal ve eyalet seviyesinde vergisel teşviklere sahiptir.

7.6 Ülkedeki Türk Yatırımları: Sektörler ve Karşılaşılan Sorunlar

Brezilya ile Türkiye arasında son yıllarda gerçekleştirilmiş doğrudan yatırım tutarı oldukça az olup, Türk firmalarının Brezilya'da gerçekleştirmiş olduğu yatırımlara ait bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

Kordsa Teknik Tekstil A.Ş.
<https://kordsa.gupy.io/>

Kordsa, yüksek mukavemetli naylon ve polyester elyaflar, kompozitler ve sentetik elyaflar gibi takviye üretiminde dünya lideri olan çok uluslu bir tekstil üretim şirkettir. Merkezi Türkiye'de olup 5 farklı ülkede sanayi birimleri bulunmaktadır.

Barsan Global Lojistik A.Ş.

<https://www.barsan.com/>

1982 yılında İstanbul Karaköy'de gümrük müşavirlik firması olarak kurulan Barsan, bugün 47 ülkede 100'den fazla lojistik merkeziyle çok geniş bir coğrafyada entegre lojistik hizmet veren bir lojistik firmasıdır.

Türk Hava Yolları (THY)

<https://www.turkishairlines.com/>

Türk Hava Yolları, Türkiye'nin ulusal bayrak taşıyıcı hava yolu şirkettir. Türk Hava Yolları'nın merkezi İstanbul'dadır. Türk Hava Yolları'nın uçuş ağı Avrupa, Orta Doğu, Uzak Doğu, Kuzey Afrika, Orta Afrika, Güney Afrika, Kuzey ve Güney Amerika'ya kadar uzanmaktadır.

Karadeniz Holding (Karpowership)

<https://www.karadenizholding.com/tr>

Temelleri 1948 yılında, ağır sanayi makine ve ürünlerinin ticareti ile atılan Karadeniz Holding, 74 yıldan bu yana enerji başta olmak üzere finans, gayrimenkul, gemi inşa sektörlerinde faaliyet göstermektedir.

Sosyo Plus Bilgi İşlem Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri Ticaret Anonim Şirketi

<https://useinsider.com/>

Bir teknoloji firması olan Sosyo Plus, Use Insider markası altında internet ortamında verileri birbirine bağlamak ve yapay zekanın yardımıyla kullanıcı alışkanlıklarını belirlemek suretiyle, müşterilerine pazarlamayı kolaylaştırıcı hizmetler sunmaktadır.

Akdeniz Chemson (Akdeniz Chemson Aditivos Ltda)

www.akdenizchemson.com

Plastik sektöründe dünyanın lider polimer katkı maddesi üreticileri arasında yer alan ve PVC stabilizatörleri de üreten firma, Akdeniz Kimya ve Chemson Group şirketlerinin birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Nokta Mühendislik A.Ş.

<https://www.noktaholding.com/nokta-muhendislik/>

Dünya metal dedektörleri sektörünün lider markalarından ve üreticilerinden olan Nokta Mühendislik A.Ş., İstanbul merkezli bir Türk firmasıdır. 6 kıtada 100'den fazla ülkeye ihracat yapan ve Türkiye'nin hızla büyüyen sanayi kuruluşlarından biri konumundadır. Anılan firma ofis kira desteğinden faydalanmaktadır.

Farmasi Enternasyonal Ticaret A.Ş.

<https://www.farmasi.com.tr/>

Farmasi, Dr. Cevdet Tuna, Mr. Wipes ve Nutriplus markaları altında kozmetik ve sağlık ürünleri üreten bir Türk firmasıdır. İstanbul Çekmeköy'de 250.000 m² arazi üzerine kurulu toplamda 10 fabrikası ile 6 farklı kategoride 2000'den fazla farklı ürün üretilmektedir.

7.6.1 Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Firmalarımızın çoğunlukla karşılaştığı sorunlar, işletme giderlerinin, özellikle işçilik giderlerinin yüksek olması, kalifiye ve özellikle yabancı dil bilen personel bulmadaki zorluklar, vergilerin yüksek olması, bürokratik işlemlerin uzun ve karmaşık olması şeklinde sıralanmaktadır.

7.7 Yatırımcılar için Yararlı Bilgiler

Faydalı Linkler:

- Brezilya Ekonomi Bakanlığı Yatırım Rehberi:
<http://www.investexportbrasil.gov.br/guides-0?l=en>
- Doğrudan Yabancı Yatırım Ombudsmanı:
<http://oid.economia.gov.br>
- Yatırım Ortakları Programı Kapsamındaki İhaleler:
<https://www.ppi.gov.br/events-calendar>
- São Paulo Yatırım Ajansı:
<https://www.en.investe.sp.gov.br/>
- Rio de Janeiro Yatırım Ajansı:
<https://www.agerio.com.br/>
- Yatırımcı Portalı:
<http://www.investidor.gov.br/index.html>
- Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü:
<https://www.ibge.gov.br/>

8. TÜRKİYE İLE TİCARET

8.1 Genel Durum

Brezilya'nın dünya ile ihracatında izlenen yapı ve ticaret eğilimi, ikili ticaretimize de yansımakta; Türkiye'nin Brezilya'dan ithalatında hammadde ve ara mallar ağırlıklı olmaktadır. Bu çerçevede, Brezilya'nın dünyadan ithalatında Türkiye'nin daha fazla pay alarak, dış ticaret açığının dengelenmesi için ülkemizin yüksek katma değerli işlenmiş ürünlerin ihracatını artırması gerektiği değerlendirilmektedir.

8.2 Türkiye ile Dış Ticareti

Brezilya Sanayi, Dış Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı istatistiklerine göre 2023 yıllık dönemde ise Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatı, önceki döneme kıyasla %15,1 oranında azalarak 1,1 milyar dolar; Türkiye'nin Brezilya'dan ithalatı ise %4,8 oranında azalarak 3,4 milyar dolar olmuştur. Böylece söz konusu dönemde ikili ticaret hacmi %7,6 oranında azalmış ve 4,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

8.2.1 Yürürlükte Olan Anlaşma ve Protokoller

Ülkemiz ve Brezilya arasındaki ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimize ilişkin anlaşmalar aşağıda sunulmaktadır.

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi ve Sayısı
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brezilya Federatif Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Sınai İşbirliği Anlaşması	10.04.1995	28.05.1995 / 22296
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brezilya Federatif Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım Anlaşması	27.05.2010	20.01.2012 / 28179
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brezilya Federatif Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması	16.12.2010	12.01.2012 / 28171
KEK 2.Dönem Toplantısı Protokolü	04.01.2010	

Yukarıdaki anlaşmalar dışında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brezilya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Konularında İş Birliğine Dair Anlaşma” (Çerçeve Anlaşması) 14 Ağustos 2003 tarihinde imzalanmış ve bu çerçevede, Türkiye-Brezilya Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşması 25 Mart 2022 tarihinde video konferans yöntemiyle gerçekleştirilen bir törenle imzalanmıştır. 25 Nisan 2022 tarihinde ise iki ülke arasında Turizm İşbirliği Mutabakat Belgesi imzalanmıştır.

8.2.2 Türkiye'nin Brezilya'ya İhracatında Başlıca Ürünler

Türkiye'nin Ülkeye İhracatında İlk 10 Ürün (FOB US\$)				
GTİP Kodu**	GTİP Adı (Türkçe)	2022 (1-12)	2023 (1-12)	2023/2022 Değişim (%)
		Ocak-Aralık	Ocak-Aralık	
283620	Disodyum Karbonat	202.848.574	130.872.220	-35,5
841191	Turbojetlerin Veya Turbo Pervanelerin Parçaları, Başka Yerde Sınıflandırılmamış	118.078.535	128.186.925	8,6
080222	Taze Veya Kuru Fındık	40.580.665	49.554.625	22,1
848310	Şanzıman Milleri, Kam Milleri Ve Krank Milleri	43.761.684	48.556.433	11,0
870790	Traktör Gövdeleri	25.570.359	31.217.074	22,1
300490	Diğer İlaçlar	5.779.094	21.116.067	265,4
681513	Karbon Elyaftan Diğer Eşya	7.370.131	20.304.916	175,5

081310	Kuru Kayısı	18.458.917	18.527.431	0,4
540219	Diğer İplikler	10.118.876	17.749.887	75,4
840999	Diğer Motor Aksam Ve Parçaları	16.831.570	17.460.581	3,7

Kaynak: <http://comexstat.mdic.gov.br/>

2023 yıllık bazda Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatında disodyum karbonat, turbojetlerin veya turbo pervanelerin parçaları, taze ve kuru fındık, şanzıman milleri ve traktör gövdeleri başta gelmiştir. Anılan dönemde bir önceki yıl ihracatımıza göre şanzıman milleri, taze veya kuru fındık, kuru kayısı, traktör gövdeleri, diğer ilaçlar, karbon elyaftan diğer eşya, diğer iplikler ile turbojetlerin veya turbo pervanelerin parçaları ürünlerinin payında artış; disodyum karbonat ürününün payında azalış görülmüştür.

8.2.3 Türkiye'nin Brezilya'dan İthal Ettiği Başlıca Ürünler

Türkiye'nin Ülkeden İthalatında İlk 10 Ürün (FOB US\$)				
GTİP Kodu**	GTİP Adı (Türkçe)	2022 (1-12)	2023 (1-12)	2023/2022 Değişim (%)
		Ocak-Aralık	Ocak-Aralık	
120190	Soya Fasulyesi Kırılmış Olsun Olmasın	1.088.327.093	978.396.184	-10,1
260111	Demir Cevherleri Ve Zenginleştirilmiş Demir Cevherleri (Aglomere Edilmemiş)	357.111.844	353.401.231	-1,0
010229	Canlı Büyükbaş Hayvanlar	29.725.305	279.825.718	841,4
090111	Kahve (Kavrulmuş Veya Kafeini Alınmış Olsun Olmasın)	246.810.997	272.097.353	10,2
520100	Pamuk	461.605.864	253.530.942	-45,1
470329	Geniş Yapraklı Ağaçlardan Yarı Beyaz, Beyaz Kimyasal Odun Hamuru	127.237.129	128.142.924	0,7
240120	Tütün	67.003.110	80.907.716	20,8
720110	Ağırlıkça <= %0,5 Fosfor İçeren Ham Alaşımız Dökme Demir	132.034.771	61.933.270	-53,1
020714	Gallus Domesticus Türünden Kanatlıların Dondurulmuş Kesimleri Ve Yenilebilir Sakatları	61.049.830	61.187.194	0,2
020230	Sığır Eti, Kemiksiz, Dondurulmuş	30.074.516	57.021.539	89,6

Kaynak: <http://comexstat.mdic.gov.br/>

2023 yıllık bazda Türkiye'nin Brezilya'dan ithalatında soya fasulyesi, demir cevherleri, canlı büyükbaş hayvanlar ve kahve ilk sıralarda gelmiştir. Anılan dönemde bir önceki yıl Brezilya'dan gerçekleştirilen ithalata göre canlı büyükbaş hayvanlar, kahve, kimyasal odun hamuru, tütün, gallus domesticus türünden kanatlıların dondurulmuş kesim ve yenilebilir sakatları ile dondurulmuş, kemiksiz sığır etinin payında artış; soya fasulyesi, demir cevherleri, pamuk, alaşımız dökme demir ithalatında düşüş görülmüştür.

8.3 İHRACATTA POTANSİYEL ARZ EDEN SEKTÖR VE ÜRÜNLER

Türkiye ile Brezilya arasındaki ikili ticaretin sektörel yapısı, Türkiye'nin genel ihracat ve ithalatının sektörel bazda izlediği seyir, Brezilya'nın genel ithalatının sektörel yapısı ve hacmi, Brezilya'nın ürün grupları itibarıyla en çok ithalat yaptığı ülkeler, dış ticaret mevzuatı ve gümrük vergileri gibi unsurlar dikkate alınarak hazırlanan sektörel bazda ülkemizin Brezilya'ya yönelik ihracatında potansiyel arz eden detaylı ürün matrisleri Bakanlığımız web sayfasında yer almaktadır.

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-amerika/brezilya/potansiyel-urun-matrisleri>

Ayrıca konuyla ilgili bazı değerlendirmeler de aşağıda verilmiştir.

Brezilya'nın uyguladığı yüksek gümrük vergileri ve ithalat üzerinden alınan iç vergiler, ithal edilen pek çok üründe istenen sertifikasyonlar, ithalat yapmak için şirketlerin RADAR ithalat lisansına sahip olması şartı, dil bariyeri ve uzaklık nedeniyle yüksek navlun bedelleri Brezilya'ya ihracatımızın potansiyelinin altında kalmasına neden olan başlıca faktörlerdir.

Öte taraftan, özellikle inşaat malzemeleri, makineler, elektrikli makine ve cihazlar gibi Brezilya'ya ihracat potansiyelimiz bulunan ürünlerde Brezilya'ya sıfır gümrük vergisi ile ihracat mümkün olabilmektedir. Söz konusu ürün listesi talepler doğrultusunda belirli aralıklarla güncellemekte olup listeye aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/mdic/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/ex-tarifario/estatisticas/ex-tarifarios-vigentes>

Otomotiv, makine ve adi metal sanayi; Brezilya'ya olan ihracatımızda potansiyel arz eden başlıca sanayi dallarıdır.

Söz konusu sanayi dallarındaki güncel gümrük verisi oranlarına ise aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.mercosur.int/politica-comercial/ncm/>

❖ Otomotiv Sanayi Motorlu Kara Taşıtları (87. Fasıl)

87. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan Gerçekleştirdiği Toplam İthalat:

Fasıl	Eşya Tanımı	2023- FOB Değeri (US\$)
87	Motorlu taşıtlar, traktörler, bisikletler ve diğer kara taşıtları ile bunların parça ve aksesuarları	18.581.014.232

Kaynak: Comexstat

87. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında En Çok İthalat Gerçekleştirdiği Ülkeler:

Sıra	Ülkeler	2023 - FOB Değeri (US\$)
1.	Arjantin	5.124.701.693
2.	ÇHC	2.891.418.229
3.	Meksika	1.711.722.303
4.	Almanya	1.380.848.598
5.	ABD	1.355.072.480
21.	Türkiye	97.109.451

Kaynak: Comexstat

Motorlu taşıtlar, traktörler, bisikletler ve diğer kara taşıtları ile bunların parça ve aksesuarlarının dahil olduğu 87. fasılda Brezilya'nın 2023 yılında dünyadan toplam ithalatı 18.581.014.232 ABD Doları tutarında gerçekleşmiş olup; anılan fasılda 97.109.451 ABD Doları tutarında ithalat gerçekleştirdiği Türkiye, 21'inci sırada yer almıştır.

Söz konusu fasılda 2023 yılında Brezilya'nın dünyadan ve Türkiye'den en çok ithalatını gerçekleştirdiği ilk 5 ürün alt kırılımları ise aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

87. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 - FOB Değeri (US\$)
870421	Brüt ağırlığı 5 tonu geçmeyenler	2.765.053.589
870840	Vites kutuları ve bunların aksam ve parçaları	2.345.791.709
870829	Diğerleri	1.054.907.762
870322	Silindir hacmi 1000 cm ³ ü geçen fakat 1500 cm ³ ü geçmeyenler	1.046.679.652
870360	Diğer taşıtlar (Hem kıvılcım ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlu hem de tahrik gücü veren elektrikli motorlu olanlar) (Harici bir güç kaynağına bağlanarak şarj edilenler)	1.023.723.968

Kaynak: Comexstat

87. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Türkiye'den İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 – FOB Değeri (US\$)
870790	Diğerleri	31.217.074
870899	Diğerleri	15.012.331
870829	Diğerleri	12.153.364
870830	Frenler ve servo - frenler ve bunların aksam ve parçaları	9.267.832

870880	Suspansiyon sistemleri ve bunların aksam ve parçaları (amortisörler dahil)	6.615.640
--------	--	-----------

Kaynak: Comexstat

- ❖ Makina Sanayi: Makinalar, aksam ve parçaları (84. Fası)

84. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan Gerçekleştirdiği Toplam İthalat:

Fası	Eşya Tanımı	2023 – FOB Değeri (US\$)
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler; bunların aksam ve parçaları	34.652.563.345

Kaynak: Comexstat

84. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında En Çok İthalat Gerçekleştirdiği Ülkeler:

Sıra	Ülkeler	2023 - FOB Değeri (US\$)
1.	ABD	9.144.309.450
2.	ÇHC	8.223.239.503
3.	Almanya	3.165.380.919
4.	İtalya	1.794.821.117
5.	Fransa	1.592.263.738
17.	Türkiye	306.955.224

Kaynak: Comexstat

- ❖ Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler: Bunlar ve aksam ve parçalarının dahil olduğu 84. fasılda Brezilya'nın 2023 yılında dünyadan toplam ithalatı 34.652.563.345 ABD Doları tutarında gerçekleşmiş olup; anılan fasılda 306.955.224 ABD Doları tutarında ithalat gerçekleştirdiği Türkiye, 17'nci sırada yer almıştır.

Söz konusu fasılda 2023 yılında Brezilya'nın dünyadan ve Türkiye'den en çok ithalatını gerçekleştirdiği ilk 5 ürün alt kırılımları ise aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

84. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 - FOB Değeri (US\$)
841191	Turbojetler veya turbopropellerlere ait olanlar	3.514.955.381
841112	İtici gücü 25 kN.u geçenler	2.852.494.764
848340	Dişliler ve dişli sistemleri; bilyalı ve makaralı vidalar; dişli kutuları ve diğer hız değıştiriciler	944.335.497
847330	84.71 pozisyonundaki makinalara ait aksam, parça ve aksesuar	841.429.608
848180	Diğer cihazlar	828.260.253

Kaynak: Comexstat

84. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Türkiye'den İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 - FOB Değeri (US\$)
-----	-------------	--------------------------

841191	Turbojetler veya turbopropellerlere ait olanlar	128.186.925
848310	Transmisyon milleri (kam milleri ve krank milleri dahil) ve kranklar	48.556.433
840999	Diğerleri	17.462.934
840991	Sadece veya esas itibariyle kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar için olanlar	12.413.536
841290	Aksam ve parçalar	6.335.282

Kaynak: Comexstat

❖ Adi Metal Sanayi: Demir Çelik Ürünleri (72. Fası)

72. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan Gerçekleştirdiği Toplam İthalat:

Fası	Eşya Tanımı	2023 – FOB Değeri (US\$)
72	Demir ve çelik	4.603.475.215

Kaynak: Comexstat

72. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında En Çok İthalat Gerçekleştirdiği Ülkeler:

Sıra	Ülkeler	2023 - FOB Değeri (US\$)
1.	ÇHC	2.365.348.790
2.	Güney Kore	296.343.365
3.	Almanya	263.552.427
4.	Rusya	179.571.615
5.	Hindistan	170.908.325
16.	Türkiye	39.404.819

Kaynak: Comexstat

Demir ve çelik ürünlerinin dahil olduğu 72. fasılda Brezilya'nın 2023 yılında dünyadan toplam ithalatı 4.603.475.215 ABD Doları tutarında gerçekleşmiş olup; anılan fasılda 39.404.819 ABD Doları tutarında ithalat gerçekleştirdiği Türkiye, dünya ülkeleri arasında 16'ncı yer almıştır.

Söz konusu fasılda 2023 yılında Brezilya'nın dünyadan ve Türkiye'den en çok ithalatını gerçekleştirdiği ilk 5 ürün alt kırılımları ise aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

72. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Dünyadan İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 - FOB Değeri (US\$)
721061	Aluminyum-çinko alaşımlarıyla kaplanmış olanlar	522.534.182

721049	Diğerleri	398.973.160
720712	Diğerleri (enine kesitleri dikdörtgen (kare hariç) şeklinde olanlar)	303.313.695
720839	Kalınlıkları 3 mm.'den az olanlar	195.219.629
721070	Boyanmış, verniklenmiş veya plastik maddelerle kaplanmış olanlar	181.202.433

Kaynak: Comexstat

72. Fasılda Brezilya'nın 2023 yılında Türkiye'den İthalatını Gerçekleştirdiği ilk 5 Ürün:

HS6	Eşya Tanımı	2023 - FOB Değeri (US\$)
721420	Haddeleme işlemi sırasında üzerlerinde çentikler, yivler, oluklar veya diğer şekil bozuklukları bulunanlar veya haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar	7.295.267
722830	Diğer çubuklar (sadece sıcak haddelenmiş ve çekilmiş)	6.436.560
721934	Kalınlıkları 0,5 mm. veya daha fazla fakat 1 mm. yi geçmeyenler	5.923.106
721720	Çinko ile kaplanmış olanlar	3.076.621
721710	Kaplanmamış (cilalanmış olsun olmasın)	2.317.038

Kaynak: Comexstat

9. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

9.1 İş Kültürü

Brezilyalı firmalar, telefon ya da internet üzerinden ticari ilişkide bulunmaktan kaçınmakta, geleneksel olarak ithalat yaptıkları firmaları değiştirmekte isteksiz davranmakta, iş bağlantılarını yüz yüze gerçekleştirdikleri görüşmeler sonucunda kurmayı tercih etmektedir. Bu nedenle Brezilya pazarına girme arzusunda olan iş insanlarının ülkeyi ziyaret ederek ilk elden Türk ürünlerinin tanıtımını yapmaları faydalı olacaktır. Benzer şekilde Brezilyalı dağıtıcıların ve ithalatçıların da ülkemize gitmelerinin, üretimi yerinde görmelerinin teşvik edilmesi yararlı görülmektedir. Konferanslar, seminerler yoluyla iki ülkenin iş dünyasını bilgilendirerek bir araya getirmek de diğer bir alternatiftir. Brezilya'ya ihracat potansiyelimizin olduğu ürünlerde fuarlara katılımın ve sektörel ticaret heyetlerinin karşılıklı ziyaretlerinin artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, Brezilya nüfusunun çok küçük bir bölümünün İngilizce konuşabildiği tahmin edilmektedir. Bu nedenle firmalarımız uzaktan iletişim kurmakta ve müşteri bulmakta zorlanmaktadır. Firmalarımıza Brezilya'ya gerçekleştirecekleri seyahatlerde ve ticari bağlantı kurarken Portekizce bilen tercüman kullanmaları önerilmektedir.

Diğer taraftan, Brezilyalı firma, kurum ve kuruluşlarla iş yapılırken, randevu taleplerinin önemli bir süre öncesinden iletilmesi gerekmektedir. Ticari etkinlik, B2B toplantı ya da fabrika ziyareti gibi davetlerin son anda gerçekleştirilmesi, hem firmaların programı önceden belli olduğu için, hem de ciddiyetsiz bir intiba yaratıldığı için kabul edilmemektedir. Aynı şekilde, tatil günlerinin öncesi ve sonrasında, ayrıca Cuma günleri öğleden sonra talep edilen randevulara sıcak bakılmamaktadır.

Brezilyalı alıcı, ürüne ilişkin teknik detaylar, fiyat listesi, gümrük kodları, vergiler, depolama masrafları, liman ücretleri gibi nihai kararını etkileyecek bütün hususları açıklayan bilgiler verilmesini tercih etmektedir. Aynı zamanda mümkün olması halinde ürünün numunelerini ya da kendisini fiziksel olarak da görmek istemekte, bu nedenle firmalarımızın fuarlara katılmasının ya da Brezilya’da stok tutmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde satış sonrası hizmetlerin kolayca sağlanması da Brezilyalı firmalar tarafından önemsenmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler pro-forma faturayı yeterli görmektedirler. Brezilya’da iş yapmak isteyen ihracatçılarımızın sözleşme yapmaları tavsiye edilir. Sözleşme yapılması durumunda sözleşmenin iki dilde hazırlanması, anlaşmazlık durumunda hangi mahkemenin yetkili olacağı mutlaka belirtilmesi ve noter huzurunda kaydedilmesi gerekir.

9.2 Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Brezilya’da Aralık, Ocak ve Şubat ayları yıl sonu, okul tatili ve Karnaval ayları olması nedeniyle Brezilya’daki ilgili yetkili kişilere ulaşım söz konusu tarihlerde toplantılar düzenlenmesi konusunda güçlük yaşandığı bilinmektedir. Brezilya’ya düzenlenen ticaret heyetlerine yüksek katılımın sağlanabilmesini teminen anılan unsurun dikkate alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

9.3 Para Kullanımı

Ülkenin para birimi “Real” (R\$)’dir. Pek çok otel ve mağazada döviz ve uluslararası kredi kartları kabul edilmektedir. Günlük döviz kuru gazetelerde, otellerde, bankalarda ve seyahat acentelerinde mevcuttur. Nakit ve seyahat çekleri bu yerlerde kolayca bozdurulabilir. Birçok otel ve mağaza döviz ve uluslararası kredi kartlarını kabul eder.

Brezilya’ya giren ve Brezilya’dan çıkan her türlü paranın Merkez Bankası üzerinden kaydının yapılması gerekmektedir. Brezilya’ya yapılacak yatırımlar da Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. 2004 yılından bu yana bu kayıt işlemi internet üzerinden yapılabilmektedir.

Ülkede yapılan faaliyetler sonucu elde edilen karların Brezilya dışına transfer edilmesi durumunda yine Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. Firma faaliyetlerine son verip Brezilya dışına çıkması halinde, getirmiş olduğu sermayenin üzerindeki miktar için %25 oranında stopaj ödemek durumundadır.

Döviz kontrolü ve yabancı yatırımlarla ilgili politikalar Maliye Bakanının başkanlığındaki bir konsey tarafından belirlenmektedir. Yabancı sermayeye genelde yerli sermaye ile aynı haklar tanınmakta olup, bazı sektörler için de kısıtlamalar söz konusudur. Her tür yabancı sermaye ülke dışına yapılacak ödemeler için Merkez Bankası’na kaydedilmek

zorundadır. Sermaye artırımlarının da bir ay içinde Merkez Bankası'na bildirilmesi zorunludur. Döviz kredisinin ülkeye getirilebilmesi için Merkez Bankası'ndan ön izin alınması zorunludur.

Dövizli işlemlere genel olarak sıkı kontrol uygulanmaktadır. Dövizli işlemler sadece dövizle işlem yapmaya yetkili kuruluşlarca yapılabilir. Merkez Bankası bu işlemleri oldukça sıkı bir şekilde kontrol etmektedir. Yerli veya yabancı yatırımcıların döviz hesabı açtırmalarına izin verilmez. Buna karşılık, yerleşik olmayan kişiler veya kurumlar dövizle işlem yapma yetkisine sahip bankalarda yerel para birimiyle hesap açabilirler. Merkez Bankası'nda kayıtlı olan sermaye miktarı kadar sermaye vergi ödemediği ülke dışına çıkarılabilir. Bu miktarın üzerinde paranın ülke dışına çıkarılabilmesi için %25 oranında stopaj vergisi uygulanması ve Merkez Bankası'ndan ön izin alınması gereklidir. Yabancı sermayenin kayıtlı olması ve dağıtılmamış karın bulunması durumunda karın ülke dışına çıkarılmasında hiçbir kısıtlama ve limit yoktur. Ülke dışına çıkarılan kara %15 veya daha düşük olan anlaşma oranlarında vergi uygulanmaktadır. Teknoloji transferi, patent ve marka ile ilgili ödemelerde Merkez Bankası'ndan ön izin alınması mecburidir. İthalat lisansı bulunması şartıyla ithalat bedellerinin ödenmesinde hiçbir sorun bulunmamaktadır.

9.4 Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

- 01.01.2024- Yılbaşı
- 25.01.2024- Sao Paulo Belediyesi Tatili - Sao Paulo Kuruluş Yıldönümü
- 12-13.02.2024- Karnaval
- 29.03.2024- Brezilya Dini Bayramı (Paixao de Cristo)
- 10.04.2024- Ramazan Bayramı 1. Günü
- 21.04.2024- Brezilya Milli Günü (Tiradentes)
- 01.05.2024- İşçi Bayramı
- 30.05.2024- Brezilya Dini Bayramı (Corpus Christi)
- 16.06.2024- Kurban Bayramı 1. Günü
- 09.07.2024- Eyalet Resmi Tatili (Revolução Constitucionalista de Sao Paulo)
- 07.09.2024- Brezilya Bağımsızlık Günü
- 12.10.2024- Azizler Günü
- 29.10.2024- Cumhuriyet Bayramı
- 02.11.2024- Brezilya Dini Bayramı (Finados)
- 15.11.2024- Milli Gün - Brezilya Cumhuriyet Bayramı
- 20.11.2024- Sao Paulo Belediyesi Tatili (Consciencia Negra)
- 25.12.2024- Brezilya Dini Bayramı - Noel

Brezilya kanunlarına göre işçiler için günlük maksimum çalışma süresi 8 saattir ve perakende sektörünün de dahil olduğu tüm işletmeler için haftalık 44 saattir. Perakende mağazalarının açılış saati ise yerel kanunlarca düzenlenmektedir ve işletme türüne göre değişmektedir. Daha küçük şehirlerde ve kırsal alanlarda ise daha standart mesai saatleri (09.00-18.00 veya 19.00 arası) uygulanmaktadır. Süpermarketler ve hipermarketler çoğunlukla ise 21.00 veya 22.00'ye kadar açıktır. Alışveriş merkezleri Pazartesi-Cumartesi günleri 10.00-22.00 saatleri arası, Pazar günleri ise 12.00-20.00 saatleri arası açıktır. Ana cadde üzerindeki mağazalar ise 09.00-18.00 ya da 10.00-19.00 veya 20.00 saatleri arası açık kalmaktadır.

Devlet daireleri ve özel şirketler normal olarak Pazartesi'den Cuma'ya 08.30-17.30 (veya daha geç) saatleri arasında çalışır. Bir saatlik yemek molası vardır. Kuzey ve kuzeydoğu

bölgelerinde işe başlama saati 08.00'dir. Ülkenin çoğu bölümlerinde bölgesel değişikliklerle bankalar, hafta içi 10.00'dan 16.00'ya kadar açıktır.

9.5 Yerel Saat

Brezilya standart saati Greenwich'e göre 3 saat geridedir (GMT -3). Ülke dört farklı zaman dilimine bölünmüştür.

	ACT Acre Saati	GMT-5 (BRT-2)
	AMT Amazon Saati	GMT-4 (BRT-1)
	BRT Brazilya Saati	GMT-3 (BRT)
	FNT Fernando de Noronha Saati	GMT-2 (BRT+1)

9.6 Pasaport ve Vize İşlemleri

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muafır.

Hizmet, Hususi ve Diplomatik Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muafır.

10. ŞİRKET KURULUMU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

10.1 Şirket Türleri

- Limited Şirket (LTDA)
- Halka Açık Limited Şirket (SA)
- Mikro Girişimci (ME)
- Küçük İşletmeler (EPP)
- Bireysel Mikro Girişimci (MEI)
- Bireysel Girişimci

- Bireysel Limited Şirket (EIRELI)
- Kâr Amacı Gütmeyen Şirket
- Sınırlı Ortaklık
- Basit Sınırlı Ortaklık

10.2 Şirket Kurma Prosedürü

1. Şirket türüne karar verilmesi:

Brezilya'da yeni bir şirket Limited Şirket (Limitada, LTDA) ya da Anonim Şirket (S.A.) olarak kurulabilmektedir.

Limited şirket kurulabilmesi için iki ortak gerekmektedir. Ortaklar gerçek ya da tüzel kişi olabilmekte; Brezilya'da yerleşik olmayan ortakların Brezilya'da yerleşik biri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. Anonim şirket bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilmekte, yönetim kurulunda en az 3 kişi bulunması gerekmektedir. Brezilya'da mukim olmayan idarecilerin Brezilya'da yerleşik avukatlar ile temsil edilmeleri gerekmektedir.

Limited ve Anonim Şirketin asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.

Limited şirketin yıllık mali tablolarını yayınlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketin yıllık olarak mali denetimden geçmesi ve mali tablolarını yayınlaması gerekmektedir.

Kurulumu daha kolay olduğu ve ortakların sorumluluğu sermaye payı ile sınırlı olduğu için limited şirket, en çok tercih edilen şirket biçimidir.

Şirketin yabancı pay sahipleri ve yasal temsilcilerinin Brezilya Merkez Bankası veri tabanına (Cadastro de Empresas - CADEMP) kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıt daha sonra şirketin, Elektronik Döviz Kayıt Sistemi (Registro Declaratório Eletrônico - RDE), Finansal İşlemler Kaydı (Registro de Operações Financeiras - ROF), Yabancı Sermaye Kaydı (Investimento Externo Direto - IED) sistemlerine kayıt olabilmelerini sağlamaktadır.

2. Şirket yasal faaliyet alanına ve ismine karar verilmesi ve şirket yerinin seçilmesi:

Şirketin ismi Portekizce olmak zorunda olup, isimde faaliyet alanının belirtilmesi gerekmektedir.

Şirket isminin kullanıma uygun olup olmadığı eyalet belediyelerinden teyit edilebilmektedir (örneğin São Paulo için www.jucesponline.sp.gov.br adresinden, Rio de Janeiro için <https://www.jucerja.rj.gov.br/Servicos/regin/ReginServicos#> şirket isminin uygunluğu sorgulanabilmektedir).

Şirket, yalnızca isminde belirtilen faaliyet alanında çalışabilir, zira şirketin tabi olacağı vergi ve iş kanunları, şirketin faaliyet alanına göre değişmektedir.

Daha sonra şirket için önerilen yerin uygunluğu için yine eyalet belediyesinde sorgulama yapılması gerekmektedir (São Paulo <http://emprendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>); Rio de Janeiro için <https://carioca.rio/>)

3. Federal Gelir İdaresi ve Eyalet Ticaret Sicil Odası'na şirketin kaydedilmesi:

Şirketin isim ve faaliyet yerinin belirlenmesinden sonra şirket iç tüzüklerinin hazırlanması ve şirket kayıt işleminde sunulabilmesi için Portekizce'ye çevrilmesi gerekmektedir.

Şirketin Federal Gelir İdaresi'ne kaydı, <https://www.gov.br/empresas-e-negocios/pt-br/redesim> internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kayıt işleminin tamamlanması ile şirket Tüzel Kişilik Vergi Numarası (Cadastro Nacional de Pessoas Jurídicas - CNPJ) almaktadır.

Daha sonra şirketin Eyalet Ticaret Sicil Odası'na kayıt olması ve Şirket Kayıt Numarası (Número de Identificação do Registro de Empresas – NIRE) alması gerekmektedir. Ardından şirketin Eyalet Vergi Sistemi (Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços - ICMS) ve Sosyal Güvenlik Sistemi'ne (Instituto Nacional do Seguro Social - INSS) kaydedilmesi gerekmektedir. Söz konusu işlemler yaklaşık 10 gün sürmekte olup yaklaşık 75 ABD Doları kayıt masrafı bulunmaktadır.

Söz konusu kayıtların tamamlanmasının ardından şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kayıt olması ve Belediye Lisansı alması gerekmektedir.

4. Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kaydedilmesi:

Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne (Cadastro de Contribuintes Mobiliários - CCM) kaydı internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (<https://www.prefeitura.sp.gov.br/cidade/secretarias/fazenda/servicos/ccm/>). Söz konusu kayıt 1 günde tamamlanabilmektedir.

5. E-Fatura sisteminin kullanılabilmesi için “e-token” alınması:

Şirketin e-fatura sistemini kullanabilmesi için “e-token” denilen dijital sertifikayı alması gerekmektedir. Konuya ilişkin bilgi http://www.sped.fazenda.mg.gov.br/spedmg/nfce/Perguntas-Frequentes/respostas_i/index.html adresinde bulunmaktadır. Bu işlem yaklaşık 2 gün sürmekte olup, 120-150 ABD Doları arasında maliyeti bulunmaktadır.

6. İşletme lisansının alınması:

İşletme sahiplerinin belediyeden işletme lisansı (Auto de Licença de Funcionamento) başvurusunda bulunması gerekmektedir. Söz konusu lisans, firmanın ticari ve sınai faaliyette bulunmasına ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesine olanak vermektedir.

Söz konusu lisansın bölge belediyelerinden alınması gerekmekte olup, belirli sektörlerdeki firmaların, firma büyüklüğü ve yeri konularındaki şartlara uyması kaydıyla söz konusu kaydı internet üzerinden yapabilmesine izin verilmektedir (RLE - Sistema de Registro e Licenciamento de Empresas, <http://empreendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>). Lisans alma işlemi birkaç gün içerisinde tamamlanabilmektedir.

7. Belediye Denetim Ücretinin ödenmesi:

São Paulo eyaletinde faaliyet gösteren şirketin belediyeye kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından yıllık olarak Belediye Denetim Ücreti (Taxa de Fiscalização de Estabelecimentos - TFE) ödemesi gerekmektedir. Yaklaşık 120 ABD Doları tutarındaki söz konusu yıllık ücret, şirket faaliyetleri ve çalışan sayısına göre değişmektedir.

8. 8. Çalışanların Sosyal Entegrasyon Programı'na kaydı:

Şirketin çalışanlarını Sosyal Entegrasyon Programı'na (Programa de Integração Social - PIS/PASEP) kayıt ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu program çalışanların sosyal sigorta sistemine dahil edilmesini ve gerektiği takdirde İşsizlik Garanti Fonu'ndan (Fundo de Garantia do Tempo de Serviço - FGTS) yararlanabilmelerini sağlamaktadır. 1 günde tamamlanabilen söz konusu işlem <https://www.caixa.gov.br/servicos/nis/Paginas/default.aspx> internet adresinden gerçekleştirilmektedir.

9. Brezilya Çalışma ve İstihdam Bakanlığı'na bildirimde bulunulması:

Brezilya kanunlarına göre çalışanların işe alınma ya da işten çıkarılmalarına ilişkin bildirimlerin son teslim tarihi, bilgilerin referans ayını takip eden ayın 7'sine kadardır .

10. İşveren ve işçi sendikasına kayıt yapılması:

İşveren ve işçi sendikalarına üyelik ile ilgili işlemler sendikalar arasında farklılık göstermekte olup, sendikalara yapılacak katkı ödemeleri tercihe bağlıdır.

10.3 Vergi Uygulamaları

Kurumlar Vergisi: Brezilya'da iki tip kurumlar vergisi bulunmakta olup söz konusu vergilerin toplamı %34'tür. Bu vergilerden ilki olan Genel Kurumlar Vergisi (*Imposto de Renda sobre a Pessoa Jurídica - IRPJ*) gerçek veya varsayılan kar üzerinden %15 olup, aylık karı 20.000 Reali (4 bin ABD Doları) geçen firmaların ilave %10 kurumlar vergisi ödemesi gerekmektedir²⁴. İkinci tip vergi olan Net Kar Üzerinden Alınan Sosyal Katkı Payı (*Contribuição Social sobre Lucro Líquido - CSLL*) standart olarak %9'dur²⁵.

Gelirler Üzerinden Alınan Vergiler (PIS ve COFINS): Şirketin brüt geliri üzerinden Sosyal Entegrasyon Programı (*Programa Integração Social - PIS*) ve Sosyal Sigortanın Finansmanına Katkı Payı (*Contribuição para o Financiamento da Seguridade Social - COFINS*) adı altında kümülatif ve kümülatif olmayan sistemlerle ödenebilen iki çeşit vergi bulunmaktadır. Söz konusu vergiler kümülatif sistem kullanan şirketler için %3,65 oranında, kümülatif olmayan sistem altında %9,25 oranında alınmaktadır²⁶. Söz konusu vergiler, ithalat üzerinden de alınmaktadır.

Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Katma Değer Vergisi (ICMS): Eyalet katma değer vergisi olarak adlandırılabilen ICMS (*Imposto Sobre Circulação De Mercadorias E Prestação De Serviços*) vergisi, ithalat, yurtiçi satış ile eyalet ya da belediyeler arası ulaştırma ve iletişim hizmetleri üzerinden alınmaktadır. ICMS oranı ise eyaletler bazında değişmekte

²⁴ <https://blog.omie.com.br/irpj-como-funciona-imposto-de-renda-pessoa-juridica/#:~:text=A%20al%C3%ADquotas%20R%20cobrada%20%C3%A9,Portanto%2C%20fique%20atento!>

²⁵ <https://blog.pagseguro.uol.com.br/contribuicao-social-sobre-lucro-liquido-csll/>

²⁶ <https://ibgem.com.br/2023/01/25/pis-cofins-e-csll-entenda-as-contribuicoes/#:~:text=As%20al%C3%ADquotas%20s%C3%A3o%20de%207,1%2C65%25%20para%20PIS.>

olup %17-22 arasında alınmaktadır. São Paulo'da %18 olan ICMS oranının en yüksek olduğu eyalet ise %22 ile Rio de Janeiro'dur²⁷. İthalat sırasında ödenen ICMS vergisi, gümrük sisteminde firma adına kredi olarak tutulmakta; ürünlerin iç piyasada satılmasında ödenmesi gereken ICMS vergisinden her bir ürün için gümrükte ödenen ICMS mahsup edilmektedir²⁸.

Sanayi Ürünleri Vergisi (IPI): Sanayi Ürünleri Vergisi (*Imposto Sobre Produtos Industrializados – IPI*), bitmiş sanayi ürünleri üzerinden alınan federal bir vergidir. Vergi oranı ürünün çeşidine göre %0 ile %300 arasında değişebilmekte; sigara gibi ürünler üzerinden daha yüksek oranda alınmaktadır²⁹.

Hizmet Vergisi (ISS): Hizmet Vergisi (*Imposto Sobre Serviços – ISS*), hizmet sunumu ya da hizmet ithalatı üzerinden alınan bir belediye vergisidir. Belediyeler arasında değişiklik gösteren söz konusu vergi oranı %2-5 arasında uygulanmaktadır³⁰.

Stopaj Vergileri (IRRF): Ülkede yerleşik olmayanlara kar payı dağıtımı üzerinde vergi alınmamaktadır. Öte yandan, Brezilya'da yerleşik olmayan yatırımcıların sermaye kazancı üzerinden %15 oranında stopaj vergisi (*Imposto de Renda Retido na Fonte - IRRF*) ödemesi gerekmekte olup, söz konusu yatırımcı “vergi cenneti” ülkelerden birinde yerleşirse söz konusu oran %25 olmaktadır³¹.

Diğer Vergiler: Ekonomik İhtisas Alanı Müdahale Fonu (Contribuições de Intervenção no Domínio Econômico - CIDE), ulaştırma ve altyapı yatırımlarına, petrol ve gaz endüstrisi ile ilgili çevre projelerine ve petrol ve doğal gaz ürünlerinin taşınmasındaki sübvansiyonlara asgari miktarda kaynak sağlamak amacıyla 10.336/2001 sayılı Kanunla oluşturulmuştur³². Ekonomik İhtisas Alanı Müdahale Fonu (CIDE), akaryakıt üreticilerinden ve ithalatçılarından (bireysel veya tüzel kişi) tahsil edilir.

Döviz transferi, kredi operasyonları, şirketler arası krediler ve bazı altın operasyonlarında Finansal İşlem Vergisi (Imposto sobre Operações Financeiras - IOF) alınmaktadır³³.

10.4 Bankacılık Mevzuatı

Brezilya bankacılık sistemi, Ulusal Para Konseyi, Brezilya Merkez Bankası, Banco do Brasil S. A, Ulusal Ekonomik Kalkınma Bankası ve diğer kamu ve özel finans kurumlarından oluşmaktadır.

²⁷ <https://simtax.com.br/tabela-de-aliquotas-de-icms-2024-de-todos-estados-atualizada/>

²⁸ https://legislacao.fazenda.sp.gov.br/Paginas/RC22534_2020.aspx

²⁹ <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/aceso-a-informacao/legislacao/documentos-e-arquivos/tipi.pdf>

³⁰ <https://www.totvs.com/blog/adequacao-a-legislacao/iss/#:~:text=Praticamente%20todos%20os%20servi%C3%A7os%20prestados,o%20valor%20do%20se%20realizado.>

³¹ <https://egov.df.gov.br/wp-content/uploads/2024/01/Manual-do-IRRF-%E2%80%93-janeiro-de-2024.pdf>

³² https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/ Ato2004-2006/2004/Lei/L10.866.htm#art1

³³ <https://www.remessaonline.com.br/blog/o-que-e-o-iof-e-quando-ele-e-cobrado/#:~:text=A%20partir%20de%20janeiro%20de,e%20valores%20mobili%C3%A1rios%2C%20e%20seguro>

Brezilya Merkez Bankası münhasıran kamu ve özel finans kurumları ile çalışmakta, yasalarca açıkça izin verilen durumlar dışında kamu veya özel hukuk kapsamındaki diğer kişilerle bankacılık işlemleri yapmamaktadır. Finansal kuruluşlar ülkede yalnızca Brezilya Merkez Bankası'ndan önceden izin almak koşuluyla çalışabilir, yabancı finans kuruluşları ise resmi kararname ile görevlendirilmektedir.

Gerçek veya tüzel herhangi bir kişi, ülkede ikamet eden yabancılar da dahil olmak üzere banka hesabı açabilir. Banka hesabı açabilmek için gerçek kişilerden istenilen belgeler: CPF (Brezilya vergi numarası), RG veya RNE (Brezilya kimlik belgesi) veya CNH (Brezilya Ehliyet belgesi), ikamet adresini gösteren bir faturadır (elektrik, su vb gibi).

Tüzel kişilerden istenen belgeler: CNPJ (Şirket vergi numarası), şirket kuruluş sözleşmesi ve ticaret kurulu tescil belgesi, hesabı işletmekten sorumlu olanları yetkilendiren belgelerdir.

Yurtdışı döviz transferleri, doğrudan dövizle işlem tesis etmeye yetkili banka ağı aracılığıyla yapılabilir. Brezilya'da ikamet eden veya şubesi/merkezi olan bireyler ve şirketler, bu hesabı kullanarak yurtdışında yükümlülüklerini ödeyebilir. Ancak, yürürlükteki yönetmelikte belirtilen miktar ve şartlara tabi olarak, yurtdışında tutulan varlıkların Brezilya Merkez Bankası'na bildirilmesi gerekmektedir. Bankalarda döviz hesabı açmak mümkün olmamakla birlikte Brezilya'da geçici bir yabancı veya yurtdışında ikamet eden Brezilya vatandaşları döviz hesabı açabilmektedir.

10.5 Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Brezilya'da iş yasaları işçiyi koruyacak şekilde Konsolide İş Kanunu ve Brezilya Anayasası çerçevesinde düzenlenmiştir.

Ülkede haftalık standart çalışma saati 44'tür (5 gün 8 saat, 1 gün 4 saat çalışma). Ülkede asgari ücret aylık 1.412 Real'dir (yaklaşık 280 ABD Doları). Her çalışanın 30 gün yıllık izni bulunmakta olup, çalışanlar maaşlarının 1/3'ünü izin kullanacakları dönemde ikramiye olarak almaktadır. Ayrıca her çalışanın bir maaş tutarında Noel ikramiyesi hakkı bulunmaktadır.

İşveren tarafından çalışanın maaşının %8'i oranında Hizmet Süresi Garanti Fonu (Fundo de Garantia por Tempo de Serviço – FGTS) ödenmektedir. Çalışanın işten çıkarılması durumunda işverenin FGTS fonunda biriken miktarın %40'ı oranında ceza ödemesi gerekmektedir.

Ayrıca %20 oranında sosyal sigorta fonu işveren payı (Instituto Nacional do Seguro Social - INSS), %8-11 oranları arasında sosyal sigorta fonu çalışan payı ve işveren tarafından %7,5-27,5 arasında stopaj vergisi ödenmektedir.

10.6 Vizeler (Çalışma, Oturma İzinleri, Geçici Çalışma Vizesi, Başvuru Mercii vb Bilgiler)

Yatırım Vizesi: Brezilya'ya ziyaret etmek veya tamamen yerleşmek isteyen yabancıların almaları gereken vize ve izinler 12 Aralık 2017 tarih ve 13 sayılı Karar'da görülebilmektedir (Portekizce):

https://portaldeimigracao.mj.gov.br/images/resolucoes_normativas/RN%2013%20-%202017.pdf

<https://www.gov.br/mre/pt-br/assuntos/portal-consular/QGRVsimplesing16FEB24.pdf>

Çalışma Bakanlığı tarafından yabancılara Brezilya’da yatırım yapmak üzere uzun süreli vize verilebilmektedir. Bu süreçte Ulusal Göçmenlik Konseyinden de görüş alınabilmektedir.

Yatırım vizesinin verilebilmesi için başvuru sahibinin Brezilya’daki mevcut veya yeni kurulan bir şirkete 600.000 Real veya üzerindeki bir tutarda yatırım yapıldığını veya yapılacağını ispat etmesi gerekmektedir. Yatırım amacıyla para transferi öncesinde yatırım yapılacak eyaletin Maliye Bakanlığına başvurulmakta, bu kurum tarafından verilen Brezilya Merkez Bankası (BCN) hesabına transfer edilmekte ve sonrasında başka banka hesabına havale edilebilmektedir. Bu transferin kayıtları yatırım vizesi başvurusunda sunulmaktadır. (para transferi klavuzu – <https://www.bcb.gov.br/estabilidadefinanceira/cambioecapitais>)

Belirli sayıda işçi istihdam etmek gibi bazı özel şartlar dahilinde bu asgari miktarın daha altındaki yatırımlar için de vize verilebilmektedir (150.000 Realin altında olmadıkça). Değerlendirmede yatırımın sosyal getirisi, Brezilya’da ortaya çıkaracağı istihdam ve gelir imkanları ile verimlilik artışı, teknoloji transferi gibi kriterler de dikkate alınmaktadır.

Yatırımcı vizesi için süre kısıtı belirlenmemiştir, ancak her 3 yılda bir yapılan yatırımların bilançosunun sunulması ve gelecek ile ilgili yatırım planlarının verilmesi gerekmektedir.

Yatırım vizesine aşağıdaki belgelerle birlikte Brasilia’daki Göçmenlik Koordinasyon Merkezi’ne başvuru sahibince veya vekalet vermiş olduğu avukat tarafından başvuru yapılabilmektedir. Bu sürecin bir avukat tarafından yerine getirilmesi elzemdir.

- Başvuru formu
- Vekaletname (Başvuru sahibi yurtdışında ise bulunduğu ülkedeki noter aracılığıyla vekalet verilebilmektedir)
- Yatırımın yapılacağı şirkete ilişkin belgeler
- Yatırım miktarını gösteren Merkez Bankası kayıtları
- Göçmenlik Merkezine ödenen verginin makbuzu
- Başvuru sahibi firmanın geçmiş sene içerisinde ödemiş olduğu vergilere ilişkin belge
- Yatırım planı (Yapılacak yatırımın detayları hakkında bilgi)
- Adli sicil belgesi (en geç 3 aylık)

11. ÖNEMLİ ADRESLER VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

11.1 Sanayi ve Ticaret Odaları

CNI- Confederação Nacional da Industria (Brezilya Ulusal Sanayi Konfederasyonu)

Websitesi: <https://www.portaldaindustria.com.br/>

Adres: Rua Surubim, 504 - Brooklin Novo
São Paulo - SP - CEP 04571-050
Telefon: +55 11 3040-3860

FIESP- Federação das Indústrias do Estado de São Paulo (São Paulo Eyaleti Endüstrileri Federasyonu)

Websitesi: <https://www.fiesp.com.br/>
Adres: Av. Paulista, 1313, São Paulo/SP, CEP 01311-923
Telefon: +55 11 3549-4499
E-posta: promocaocomercial@fiesp.com.br

ACSP- Associação Comercial de São Paulo (São Paulo Ticaret Odası)

Websitesi: <https://acsp.com.br/>
Adres: Rua Boa vista, 51 – Centro-01014-000 - São Paulo-SP
Telefon: +55 11 3180-3737
E-posta: rcury@acsp.com.br

FECOMERCIO SP- Federação do Comércio de Bens, Serviços e Turismo do Estado de São Paulo (São Paulo Eyaleti Mal, Hizmet ve Turizm Ticareti Federasyonu)

Websitesi: <https://www.fecomercio.com.br/>
Adres: Rua Doutor Plínio Barreto, 285, Bela Vista, São Paulo – SP- CEP: 01313-020
Telefon: +55 11 3254-1700
E-posta: internacional@fecomercio.com.br

11.2 İthalat ve İhracat ile İlgili Kurum ve Kuruluşlar

Negocios Prefeitura de Sao Paulo (Sao Paulo Belediyesi Yatırım Ofisi)

Websitesi: <https://www.negocios.prefeitura.sp.gov.br/>
Telefon: +55 11 4862-1730
E-posta: faleconosco@spnegocios.com

INVESTE SP (Sao Paulo Yatırım Ajansı)

Websitesi: <https://www.investe.sp.gov.br/>
Adres: Av. Escola Politécnica, 82 - Jaguaré - CEP: 05350-000 - São Paulo - SP
Telefon: +55 11 3100-0300
E-posta: investsp@investsp.org.br

APEX- Agência Brasileira de Promoção de Exportações e Investimentos (Brezilya İhracat ve Yatırımların Teşviki Ajansı)

Websitesi: <https://apexbrasil.com.br/>
Adres: SAUN, Quadra 5, Lote C, Torre B, 12º a 18º andar Centro Empresarial CNC
Asa Norte, Brasília - DF, 70040-250
Telefone: +55 61 2027-0202

CECIEX- Conselho Brasileiro das Empresas Comerciais Importadoras e Exportadoras (Brezilya Ticari İthalatçılar ve İhracatçılar Konseyi)

Websitesi: <http://www.cecix.com.br/>
Adres: Rua Boa Vista, 51 - 1ª andar- Centro - São Paulo – SP - CEP: 01014-911

Telefon: +55 11 3180-3170 / 3085 / 3182

Email: ceciex@ceciex.com.br

11.3 Büyükelçilik, Başkonsolosluk ve Müşavirlik İletişim Bilgileri

T.C. Brazilya Büyükelçiliği

Websitesi: <http://brasilia.emb.mfa.gov.tr/>

Adres: SES, Av. das Nações, Q.805, Lote 23, 70.452-900, Asa Sul, Brasília, DF, Brasil

Telefon: +55 61 3242-1850 / +55 61 3244-4840

E-posta: embassy.brasilia@mfa.gov.tr

T.C. Sao Paulo Başkonsolosluğu

Websitesi: <http://saopaulo.bk.mfa.gov.tr/Mission>

Adres: Av. Chedid Jafet, 222, Bloco A, Conj. 42 Vila Olímpia - São Paulo,

CEP: 04551-065 SP Brasil

Telefon: +55 11 3065-0300

E-posta: consulate.saopaulo@mfa.gov.tr

T.C. Sao Paulo Başkonsolosluğu Ticaret Ataşeliği

Adres: Av. Chedid Jafet, 222, Bloco A, Conj. 42 Vila Olímpia - São Paulo,

CEP: 04551-065 SP Brasil

Telefon: +55 11 3065-0300 Ext: 307

E-posta: saopaulo@ticaret.gov.tr

11.4 İş Dernekleri

MÜSİAD

Adres: Praça Visconde de Mauá, 42 - Sala 93 - Centro, Santos – São Paulo / Brezilya,
11010-901

Telefon: +55 11 968101100

E-posta: brazil@musiad.org.tr; umuteker@eker.com.br

11.5 Ulaşılabilecek Hukuki ve Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

Brasília Şehri:

SHIS QI 25, Conj. 12, Casa 15

Lago Sul Brasília -DF

Brasília – DF – 71.660-320

Tel.: +[55] 61 3223-2700

brasilia@barralmjorge.com.br

Sao Paulo Şehri:

ARONIS AVUKATLIK OFISI

Bay Octavio Aronis

E-mail: octavio@aronisadvogados.com.br

Adres: Rua Afonso Braz, 579, 12andar cj 125 Sao Paulo SP Brasil Cep: 04511-001
Tel: +5511 30533036, Cep: +5511994962693 Faks: +551130533034

BARRAL M JORGE Consultores Associados
E-mail: dawn.brown@barralmjorge.com.br
Web Sitesi: <https://bmj.com.br/?lang=en/>
+ 55 61 3223-2700 / Fax: + 55 61 3223-2900

Av. Pres. Juscelino Kubitschek, 1455, 6° andar
São Paulo – SP – 04.543-011
Tel.: +[55] 11 2504-4625
saopaulo@barralmjorge.com.br

GUARNERA ADVOGADOS
Web adresi: <http://guarnera.com.br/en/>
Adres: Rua Gomes de Carvalho, 1069 · 3° andar
CEP 04547-004 · São Paulo · SP · Brasil
Tel: 00 55 11 3488-4600
Faks: 00 55 11 3488-4601

GVBG AVUKATLIK
Bayan Tatiana Bhering Roxo
Avukat
tatiana.roxo@gvbg.com.br
Tel: +55 (11) 3048-8300
www.gvbg.com.br

LEANDRO VUSBERG ADVOCACIA
Leandro Vusberg (Avukat ve Kurucu Ortak)
E-mail: leandro@leandrovusberg.adv.br
Adres: Avenida Brigadeiro Faria Lima, 1485, 1° e 2° andares, Bairro Pinheiro, São Paulo/SP, Brazil, 01452-002
Tel: +55 11 98428-4440
<http://tr.leandrovusberg.adv.br/>

LOWENTHAL ADVOGADOS
www.lowenthal.com.br
Tel: +55 11 3284-4511
Abrao Lowenthal (Avukat)
E-mail: abrao@lowenthal.com.br

Fabio Lowenthal (Avukat)
E-mail: fabio@lowenthal.com.br

Karin Lowenthal Topczewski (Avukat)
E-mail: karin@lowenthal.com.br

MAG ADVOGADOS
Bay Marco Gonçalves

E-mail: goncalves@goulene.com.br

Adres: Rua Sete De Abril, 235, Sala 507a Republica Sao Paulo Sp 01043-000 Brazil

Tel: +55 11 – 35 83 00 46

<http://www.maglawbrazil.com/>

NORONHA ADVOGADOS

<http://www.noronhaadvogados.com.br/interna.asp?lang=ENhttp://www.noronhaadvogados.com.br/language/en/>

Adres: RUA Bandeira Paulista, 530, 8º ANDAR CEP 04532-0014 ITAIM BIBI

TEL: (+55-11) 5188-8090 - FAKS: (+55 11) 5184-0097

OPICE BLUM

<https://www.opiceblum.com.br/>

Adres: Alameda Joaquim Eugênio de Lima, 680 - 1 Andar - Cerqueira César

CEP 01403-000 - São Paulo/SP - Brazil

Tel: (55 11) 2189-0061

Faks: (55 11) 2189-0062

PUCCI E SANTOS ADVOCACIA E CONSULTORIA JURÍDICA

Sandra Rodrigues dos Santos

Fone: 9157-1558 / 3101-1338

site: <http://site.aasp.org.br/puccisantos/>

ROEDL & PARTNERS

Arife Erkan (Türk asıllı)

Associate Partner / Corporate Services & GPSA

T +55 11 5094 6060 / Ext. 1290

M +55 11 99127 5914

Arife.erk@roedl.com

www.roedl.com/brazil

TQSR Escritórios Associados

Areas: legal advise on different issues related to international trade law, business and tax law, Brazilian working market and Sustainability

Contact name: Andreia Costa Vieira

Tel: +55 11 3060 3329

E-posta: andreia.vieira@tqsr.com.br

Adres: R.Padre Joao Manuel, 755-19. Andar CEP: 01411-001 -São Paulo-SP

Websitesi: www.tqsr.com.br/

WILLIAM PIMENTEL ADVOCACIA

Contact name: William Pimentel

Adres: Av Paulista 2202, Intermediario, Consolação-Sao Paulo-SP, 01310-300

Email: william-pimentel@hotmail.com

Telefon:+55-11-951169027

Website: www.williampimentel.com.br

Goiania Şehri:

Hermano Advogados

Telephone

+55 62 3087 - 6421

hermano@hermanoadv.com

Address: Avenida Olinda c/ Avenida PL-3, Quadra H-4, Lote 01/03, Ed. Lozandes Business Tower I, Sala 308-B, Park Lozandes, Goiânia - GO CEP 74.884-120

Camila C. B. Hermano Vinaud

+55 62 9997 1977

Vitoria Şehri:

BRAGA NETO AVUKATLIK BUROSU

Avukat .Felipe (İngilizce Biliyor)

Avukat Durval (İngilizce Biliyor)

felipedbn@hotmail.com

contato@braganeto.adv.br

Telefon : 005527.3325.4819

<http://www.braganeto.adv.br/index.php>

BRUNO WERNECK AVUKATLIK BÜROSU

<http://brunowerneck.adv.br/index.html>

CARLOS DE SOUZA AVUKATLIK BUROSU

Avukat Rodrigo Carlos de Souza (İngilizce Biliyor)

rodrigo@carlosdesouza.com.br

Avukat Sergio

Sergio@carlosdesouza.com.br

Telefon :005527.9981.7351(Av.Sergio)

<https://carlosdesouza.com.br/>

CHEIM JORGE E ABELHA RODRIGUES ADVOGADOS

<http://www.cjar.com.br/#>

Avukat Bayan Barbara Lacourt

Cep telefonu :> 0055.27.9960.2202

e-mail : barbara@cjar.com.br

Rio de Janeiro Şehri:

EUROPARTNER

Mathieu Piques

Av graça Aranha 19 sala 802 centro Rio de Janeiro Tel: 0055 21 25240171 – 21 8360 0908

www.europartner.com.br

Şirket kurulumu, vize gibi işlemlerde danışmanlık hizmeti vermekte ayrıca muhasebe işlemleri yapmaktadır.

LUIZ ERNESTO AVUKATLIK BUROSU

<http://www.luizernesto.adv.br/>

Avukat Luiz Ernesto
Skype : luernoro@gmail.com
E-mail : contato@luizernesto.adv.br
Ofis Tel: 005521.3541.0332
Cep Tel : 005521.8755.8888

SERGIO PONTES AVUKATLIK BÜROSU
<http://www.sergiopontes.jud.adv.br/>

TOZZINI FREIRE AVUKATLIK BUROSU
<http://www.tozzinifreire.com.br/>
Avukat José Augusto
E-mail : jcastro@tozzinifreire.com.br
Ofis Tel : 005521.35352139
Cep Tel : 005521.95644444

VEIRANO AVUKATLIK BUROSU
<http://www.veirano.com.br/veirano/>
Avukat Selma Franco
E-mail : selma.franco@veirano.com.
Ofis Tel : 00 55 21 3824-4734

11.6 Türkçe Hizmet Veren Hukuk Büroları

Brezilya'da Türkçe hizmet verdiği bilinen hukuk bürosu bulunmamaktadır.

11.7 Türkçe Hizmet Veren Muhasebe Büroları

Brezilya'da Türkçe hizmet verdiği bilinen muhasebe bürosu bulunmamaktadır.

11.8 Türkçe Hizmet Veren Danışmanlık ve B2B Firması

Brezilya'da Türkçe hizmet verdiği bilinen B2B firması bilgilerine aşağıda yer verilmektedir.

EKER AGENCÍA DE VIAGENS, TURISMO E ORGANIZAÇÕES DE EVENTOS
LTDA

Yetkili: Umut EKER

E-posta: alaturca@alaturca.com.br; eker@eker.com.br; expo@turquiaexpo.com.br;
turquiaexpo@eker.com.br

www.alaturca.com.br / www.turquiaexpo.com / www.expoturquia.com.br /
www.turquiaexpo.com.br

GLOBRAND STRATEGY CONSULTING

Yetkili: Metin ÇOBANOGLU

E-posta: metin@globrand.com.tr